

8 / 2023

RAPPORT

**Kartlegging av praktisk-pedagogisk
utdanning i Norge: Hovedrapport**

2023

NOKUT – Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen – er et faglig uavhengig forvaltningsorgan under Kunnskapsdepartementet.

NOKUTs samfunnsoppdrag, oppgaver og faglige uavhengighet er definert i universitets- og høyskoleloven og er nærmere spesifisert i forskrifter. I tillegg utfører NOKUT tilsyns- og forvaltningsoppgaver etter delegasjon fra departementet.

Formålet med NOKUTs virksomhet er å sikre og fremme kvalitet i utdanning ved

- å føre tilsyn med, informere om og bidra til å utvikle kvaliteten i norsk høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning
- å godkjenne og informere om utenlandsk utdanning og informere om mulighetene for godkjenning av utenlandsk utdanning og kompetanse i Norge

NOKUTs arbeid skal bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i norsk høyere utdanning, høyere yrkesfaglig utdanning og godkjent høyere utenlandsk utdanning.

NOKUT bruker sakkyndige i akkrediteringer, tilsyn, evalueringer, godkjenning av utenlandsk utdanning og prosjekter.

Du kan lese mer om arbeidet vårt på nokut.no.

NOKUT er sertifisert som miljøfyrtårn

Tittel	Kartlegging av praktisk-pedagogisk utdanning i Norge: Hovedrapport
Forfatter(e)	Marte Skogli Pedersen, Pål Bakken, Kjersti Stabell Wiggen, Hilde Johanne Karlsen
Dato	24.08.2023
Rapportnummer	8-2023
ISSN-nr	1892-1604

© NOKUT Oppgi NOKUT som opphav ved bruk av materiale.

Forord

NOKUT gjennomfører en kartlegging av praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) for allmenn- og yrkesfag ved norske utdanningsinstitusjoner. Prosjektet inngår som en del av NOKUTs arbeid med lærerutdanninger, med eksempelvis APT-prosjektet for grunnskolelærerutdanningen (GLU) og Evaluering av lektorutdanningene (2020–2022) og Evaluering av GLU (2022–2024). Kunnskapsdepartementet har også viet stor oppmerksomhet til lærerutdanningene, tydeliggjort gjennom «*Lærerutdanningene 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene*».

Kartleggingen skal gi NOKUT, sektoren og andre interessenter informasjon om viktige sider ved kvaliteten på PPU. Videre gir det institusjonene og myndighetene et kunnskapsgrunnlag for eventuelt å vurdere om og hvordan kvalitetsutviklingen i PPU best kan følges opp. Kartleggingen vil også gi et kunnskapsgrunnlag som kan benyttes av den enkelte utdanningsinstitusjon i deres kvalitetsarbeid.

NOKUT har gjennomført flere spørreundersøkelser som danner en del av kunnskapsgrunnlaget for kartleggingen:

- Personer som har fullført PPU i perioden 2018–2020 (kalt PPU-kandidater)
- Studenter med opptak til PPU høsten 2021 eller tidligere og som er semesterregistrert på PPU våren 2022
- Rektorer, avdelingsledere og andre ledere i ungdomsskoler og videregående skoler

I denne rapporten presenteres mange av resultatene fra disse spørreundersøkelsene. I tillegg presenteres en oversikt over de praktisk-pedagogisk utdanningene basert på registerdata samt en gjennomgang av tidligere analyse og forskning.

Det er allerede publisert rapporter fra spørreundersøkelsene, i disse ligger det et rikt materiale. Deler av dette gjengis også her. Merverdien i denne rapporten ligger blant annet i at vi sammenligner svarene fra de ulike respondentgruppene innen PPU, og at vi sammenligner svarene fra undersøkelser blant studenter og kandidater i andre lærerutdanninger, både fra evalueringen av lektorutdanningene og fra Studiebarometeret.

Informasjon om kartleggingsprosjektet og flere rapporter er tilgjengelige på <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/kartlegging-av-ppu/>

Innhold

1 Kort om praktisk-pedagogisk utdanning (PPU).....	9
1.1 Innhold i utdanningen	9
1.2 Opptakskrav	9
2 Om NOKUTs kartlegging	10
2.1 Bakgrunn for kartleggingen.....	10
2.2 Kunnskapsgrunnlaget.....	11
3 Hvem, hva og hvor – fakta om PPU.....	13
3.1 Antall studieprogram	13
4 Tidligere undersøkelser og forskning om kvaliteten i PPU....	22
4.1 Litteraturgjennomgang	22
4.2 Praksis	23
4.3 Undervisning	25
4.4 PPU-studentene som en gruppe	26
4.5 Oppsummering.....	27
5 Hovedfunn fra NOKUTs kartlegging	28
5.1 Tilfredshet med utdanningen – spørsmål hentet fra Studiebarometeret	28
5.2 Helhet og sammenheng	35
5.3 Læringsutbytte	42
5.4 Forberedt til jobben som lærer?.....	50
5.5 Samarbeid med praksisfeltet	57
6 Referanseliste.....	66

Sammendrag

Denne rapporten presenterer resultatene fra kartleggingen av praktisk-pedagogisk utdanning (PPU). Kartleggingen inngår som er en del av NOKUTs tematiske arbeid med lærerutdanningene og skal gi informasjon om viktige sider ved kvaliteten på PPU for allmenn- og yrkesfag ved norske utdanningsinstitusjoner.

Om PPU

Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) er et ettårig studieprogram bestående av pedagogikk, fagdidaktikk og praksis. Det tilbys både PPU for allmennfag og PPU for yrkesfag, med hver sin rammeplan. Opptak til PPU for allmennfag har siden 2019 i hovedsak krevd mastergrad. For PPU for yrkesfag gjelder egen rammeplan og andre opptakskrav. Studiesøkere må enten ha fullført treårig relevant profesjonsrettet bachelorgrad og minimum to års relevant yrkespraksis eller fag-/svennebrev eller annen fullført treårig yrkesutdanning på videregående nivå, generell studiekompetanse, to års relevant yrkesteoretisk utdanning utover videregående opplærings nivå og fire års yrkespraksis.

PPU i tall

PPU ble tilbudt på 18 universiteter og høyskoler i 2022, på 27 ulike campus og i 20 ulike byer/steder, godt spredt i landet. De siste årene er det blitt tatt opp i underkant av 2 000 PPU-studenter årlig, det har vært en nedgang siden 2020. Godt under halvparten av de som får tilbud om studieplass, møter frem til studiestart, trenden er nedadgående. De aller fleste, om lag 90 prosent, har fagbakgrunn fra høyere utdanning, de resterende har yrkesfaglig utdanning fra videregående opplæring. I 2022 utdannet PPU omtrent like mange kandidater som grunnskolelærerutdanningene og langt flere enn lektorutdanningene.

Litteraturgjennomgang

En gjennomgang av tidligere forskning viser at praksis oppfattes som viktig for motivasjonen for å ønske å jobbe som lærer og for å bli trygg i lærerrollen. Det er likevel flere som har opplevd hindre ved gjennomføring av praksis og at det preges for mye av tilfeldigheter, som for eksempel hvilken praksisskole og veileder man får tildelt. Det etterlyses også en tydeligere integrasjon mellom pedagogikk, fagdidaktikk og de praktisk-pedagogiske utfordringene lærerne møter på i skolehverdagen. Videre trekkes det frem at studentmassen skiller seg fra andre lærerstudenter. De går muligens inn i studiet med en annen motivasjon siden de har en annen utdanningsbakgrunn. Studentene har ofte jobbet som lærer før de starter på studiet, og de er gjennomsnittlig eldre enn andre lærerstudenter.

Spørreundersøkelsene

NOKUT har gjennomført spørreundersøkelser blant PPU-studenter, PPU-kandidater og blant ledere i skoleverket om PPU-kandidater. Svartdataene fra disse undersøkelsene kan i noen grad sammenlignes med svartdata fra andre spørreundersøkelser. Under presenterer vi hovedfunn fra spørreundersøkelsene.

Overordnet

PPU-studentene er mest fornøyde med ulike sider ved eksamen, innleveringer og vurderingsformer, læringsutbyttet fra praksis, studentaktiv undervisning og det faglige miljøet blant studentene. De er minst fornøyde med forberedelsene i forkant av praksisperioden, den administrative tilretteleggingen av studieprogrammet og mulighetene for medvirkning. Studentene på PPU for yrkesfag er jevnt over mer motiverte og mer fornøyde med utdanningen sin enn studentene på PPU for allmennfag. PPU-studentenes svarmønster, altså hvilke spørsmål de svarer mest positivt eller negativt på, er i det store og hele ganske likt svarmønsteret blant grunnskolelærer- og lektorstudentene. Et unntak er at PPU-studentene i langt større grad enn de andre lærerstudentene opplever at undervisningen er lagt opp slik at de skal delta aktivt.

Studentene på PPU for allmennfag svarer langt mer negativt på spørsmålet om overordnet tilfredshet med studieprogrammet enn studentene på PPU for yrkesfag. Dette er undersøkt nærmere ved hjelp av logistisk regresjon. Analysen viser at studenter på PPU for yrkesfag i større grad er tilfredse på grunn av det faglige innholdet og organiseringen, og at forskjellen mellom studenter på PPU for yrkesfag og studenter på PPU for allmennfag *ikke* skyldes faktorer som alder, om de studerer heltid eller deltid eller hvordan undervisningen er organisert (campus- eller samlingsbasert). I tillegg har tidligere erfaring som lærer også betydning for hvordan man opplever utdanningen.

Helhet og sammenheng

PPU-studentene er delt i synet på i hvor stor grad undervisningen i pedagogikk er koblet til praksis/læreryrket. Litt under halvparten av studentene opplever i stor eller i svært stor grad at studentenes erfaringer fra praksis brukes i undervisningen, at underviserne bruker eksempler fra praksisfeltet og at underviserne bruker undervisningsmetoder de selv kan bruke som lærer. Litt over halvparten opplever i stor eller i svært stor grad at pedagogikkemnene gjør dem godt i stand til å ta en profesjonell lærerrolle. Studentene på PPU for yrkesfag opplever dette i større grad enn studentene på PPU for allmennfag. Andelene som i liten grad opplever dette er mellom 12 og 20 prosent. Dette er noe høyere enn generelt sett i spørreundersøkelsen.

Studentene er noe mer positive på spørsmål om koblingen mellom fagdidaktikken/yrkesdidaktikken og praksis/læreryrket er enn på de tilsvarende spørsmålene om pedagogikkens kobling til praksis/læreryrket. Her svarer studenter på PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag ganske likt. På disse spørsmålene er PPU-studentene langt mer positive enn lektorstudentene, det gjelder for eksempel «Gir fag-/yrkesdidaktikkemnene et godt grunnlag for å gjennomføre praksis» og «Gjør fag-/yrkesdidaktikkemnene meg godt i stand til å undervise i undervisningsfagene mine».

Mange kommenterer at det er dårlig sammenheng mellom pedagogikken og/eller didaktikken og hva som gjøres i praksis. Ofte kommenteres det at tematikk kommer i feil rekkefølge – at enkelte temaer kommer for sent til å kunne utforske det eller øve seg på det i praksis, eller at de rett og slett ikke hadde nok verktøy eller kunnskap til praksisperioden.

Praksis

De aller fleste PPU-studentene er fornøyde med praksisopplæringen, spesielt med veiledningen underveis (rundt 70 prosent) og læringsutbyttet (rundt 80 prosent) fra

praksisperioden. PPU-studentene er noe mindre tilfredse med informasjonen de fikk i forkant av praksisperioden og hvordan institusjonen har forberedt dem på praksisperioden.

Læringsutbyttet

Både PPU-studenter, PPU-kandidater og skoleledere ble spurt om læringsutbyttet fra utdanningen. Gjennomgående svarer PPU-studentene temmelig likt som lektorstudentene, PPU-kandidatene temmelig likt som lektorkandidatene og skolelederne vurderer PPU-kandidatene og lektorkandidatene temmelig likt.

Det enkeltstående spørsmålet der størst andel – på tvers av alle gruppene – er mest positive, er spørsmålet om å «Planlegge og gjennomføre undervisning». Nesten 70 prosent mener de i stor / svært stor grad er kompetent til dette. Deretter følger spørsmålet om «Skolens rolle i samfunnet» med nesten 60 prosent. Kandidatene er mest negative til egen kompetanse når det gjelder elever med spesielle utfordringer, skole-/hjem samarbeid etc. Verdt å merke seg er at skolelederne er langt mer positive på sine nyansattes vegne enn kandidatene selv. Studentene fikk ikke disse spørsmålene.

Studentene er mer positive i vurderinger av egen kompetanse enn kandidatene. Dette ser vi i hvert eneste spørsmål, og det gjelder både på yrkesfag og på allmennfag. På enkelte spørsmål er forskjellene også ganske store, f.eks. på spørsmålet om klasseledelse (over 20 prosentpoeng). Det kan virke som om studentene er litt vel optimistiske i sitt syn på egen kompetanse, og/eller at kandidatene er litt for pessimistiske, eventuelt at møtet med virkeligheten i skolen har fått dem til å innse egne begrensninger. Her er det viktig å poengtere at kandidatene har kort fartstid som lærer og vil kanskje ha et annet og mer positivt syn på egen kompetanse senere.

Skolelederne opplever kandidatene sine som mer kompetente enn det kandidatene gjør selv. Det gjelder spesielt kompetansen i «Bruk av digitale læringsverktøy i undervisningen», der 65 prosent av skolelederne mener kandidatene har tilstrekkelig kompetanse mot om lag 20 prosent blant kandidatene. Også på noen andre spørsmål finner vi nesten samme forskjell i oppfatning. Dette gjelder primært «Formidle fagkunnskap på en forståelig måte», «Skape gode relasjoner med elever» og «Bidra i et tverrfaglig samarbeid». Her kan det synes som om kandidatene er i overkant selvkritiske, noe som kan skyldes egen usikkerhet og forventninger i en ny jobbsituasjon. Alternativt kan det være at en del skoleledere er noe for optimistiske på de nyansattes vegne og/eller har noe manglende kjennskap til kompetansen.

Både studenter og kandidater på PPU-yrkesfag er noe mer positive til eget læringsutbytte enn studenter og kandidater på PPU-allmennfag. Hvis vi ser alle spørsmålene under ett, er det i gjennomsnitt ti prosentpoeng flere studenter og kandidater på yrkesfag enn på allmennfag som svarer i stor eller svært stor grad. Denne forskjellen er ikke stor, men studentene og kandidatene på yrkesfag er mer positive enn de på allmennfag på alle spørsmålene om læringsutbytte.

Forberedt til jobben som lærer

Både studenter og kandidater mener at praksisen forbereder dem best til jobben som lærer, deretter følger didaktikken, så pedagogikken. Rundt 60 prosent av studentene mener at fag-/yrkesdidaktikken i stor grad har forberedt dem godt, og rundt 85 prosent mener det samme om praksisen. Pedagogikken er det mer delte meninger om: Blant studentene på PPU for yrkesfag er det rundt 60 prosent som mener at pedagogikken i stor grad har

forberedt dem godt, mens andelen er cirka 20 prosentpoeng lavere blant studenter på PPU for allmennfag og cirka 30 prosentpoeng lavere blant lektorstudenter. Blant kandidatene finner vi samme svarmønster.

Overgang fra utdanning til yrke

Det ble stilt en rekke spørsmål om hva som har betydning for en god overgang fra utdanning til yrke. Nesten alle PPU-kandidater som jobber i skolen, mener at tett samarbeid med kollegaer har stor eller svært stor betydning, deretter følger veiledning, en tilpasset/god timeplan og tett oppfølging fra leder. Skolelederne trekker også frem veiledning, tett samarbeid med kollegaer og tett oppfølging fra leder.

Om lag 70 prosent av PPU-kandidatene opplever god mestring i jobben sin, og over halvparten opplever i stor grad å få brukt kompetansen fra utdanningen i lærerjobben, og at kompetansen fra utdanningen blir verdsatt. Mulighetene for faglig utvikling opplever imidlertid bare under 50 prosent å ha gode muligheter til.

Samarbeid med praksisfeltet

Skolelederne som samarbeider om PPU med universitet/høgskole, fikk en rekke spørsmål om dette samarbeidet

Nesten alle svarte at skolen de jobber ved samarbeider med PPU om praksisstudenter. Det nest vanligste å samarbeide om er etter- og videreutdanning for lærere (28 prosent). Svært få oppga at samarbeidet går ut på at ansatt ved universitet/høgskole har en deltidsstilling ved skolen eller at lærere ved skolen underviser på studiet.

Halvparten av respondentene mener at det alt i alt er et godt samarbeid, bare 8 prosent svarte at samarbeidet i liten eller ingen grad er godt.

Nesten 60 prosent svarte i liten eller ingen grad at «Skolen har mulighet til å bidra til utvikling av utdanningen» og at «Skolen tar aktivt del i utviklingen av utdanningen». Bare om lag 15 prosent svarte at dette i stor eller svært stor grad stemmer.

På spørsmål om hva samarbeidet bidrar til er «God organisering av praksisopplæring» det som får høyest score. Nesten to tredjedeler (61 prosent) av respondentene mener samarbeidet i stor eller svært stor grad bidrar til dette.

Det de fleste opplever som viktig for et godt samarbeid er forankring i ledelsen, god informasjonsflyt og gode administrative rutiner. Deretter følger påstanden om at gjensidig nytte er viktig for samarbeidet. På disse fire påstandene er andelen som oppga ingen eller liten grad av enighet svært lav. Resultatene fra denne undersøkelsen peker entydig på disse faktorene som de viktigste for et godt samarbeid mellom skolen og universitet/høgskole.

Faktorene som er de største hindringer for et godt samarbeid, er knappe tidsressurser. 37 prosent opplevde dette som en hindring. Deretter følger økonomiske begrensinger og at universitetet/høgskolen mangler kunnskap om skolen.

1 Kort om praktisk-pedagogisk utdanning (PPU)

Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) er et ettårig studieprogram bestående av pedagogikk, fagdidaktikk og praksis. Det tilbys både PPU for allmennfag og PPU for yrkesfag, med hver sin rammeplan¹. Førstnevnte gjelder for de med universitets- og høyskolebakgrunn og kvalifiserer til å jobbe som lærer på trinn 5–13, mens sistnevnte gjelder for de med yrkesfaglig bakgrunn og kvalifiserer til å jobbe som lærer på trinn 8–13.

PPU tilbys ved 18 universiteter og høyskoler i Norge, og de siste årene har om lag 2 000 studenter startet opp på studiet hvert år. I 2021 var det, ifølge SSB, 19 600 kandidater sysselsatt i skoleverket fra PPU for allmennfag og omtrent 8 000 fra PPU for yrkesfag². Til sammenligning var det over 3 000 sysselsatte i skoleverket fra lektorutdanning, nærmere 44 000 som hadde en form for allmenn-/grunnskolelærerutdanning og over 7 000 som hadde fag- og yrkesfaglærerutdanning. Det vil si at en stor andel av de som jobber i skolen i dag har blitt rekruttert fra PPU.

1.1 Innhold i utdanningen

Utdanningen består av 30 studiepoeng pedagogikk, 30 studiepoeng fagdidaktikk for PPU for allmennfag eller 30 studiepoeng i yrkesdidaktikk for PPU for yrkesfag samt minst 60 dager praksisopplæring. Praksisopplæringen er ikke studiepoenggivende, men inngår som en integrert del av pedagogikk og fagdidaktikk.

Studentene som tar PPU for allmennfag, skal ha praksis både i grunnskolen og i videregående skole. Fagdidaktikken skal knyttes til fag i studentens fagkrets som gir undervisningskompetanse. Studenter med fag som tilhører fellesfagene i videregående skole skal møte elever på ulike utdanningsprogrammer i løpet av praksisopplæringen (det vil si både studiespesialiserende og yrkesfaglig utdanningsprogram). For studenter med fagbakgrunn fra utøvende kunsthøgskole kan inntil 50 prosent av praksisen skje i kulturskolene.

For studenter som tar PPU for yrkesfag skjer praksisopplæringen hovedsakelig i videregående skole, men minst 10 dager skal gjennomføres på 8.–10. trinn. Gjennom utdanningsløpet skal det også gjennomføres et tverrfaglig utviklingsprosjekt med minst 10 studiepoeng, som skal kombinere pedagogikk, yrkesdidaktikk og praksis.

1.2 Opptakskrav

Det har vært et ønske om at de samme høye kravene til opptak og gjennomføring som gjelder for andre lærerutdanninger også skal gjelde for PPU. Opptak til PPU for allmennfag krever nå i hovedsak mastergrad. Kunnskapsdepartementet fastsatte rammeplanen i utgangen av 2015, og den har vært gjeldende siden 2017. Masterkravet ble endog utsatt i

¹ Rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-12-21-1771>. Rammeplan for praktisk pedagogisk utdanning for yrkesfag for trinn 8–13: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-03-18-289>

² Sysselsatte med lærerutdanning, etter pedagogisk utdanning, statistikkvariabel, år og næring: <https://www.ssb.no/statbank/table/13647/tableViewLayout1/> (23.05.23)

to år og gjaldt fra høsten 2019. Begrunnelsen for utsettelsen var at det ble knapt med tid, og at det var en periode med store omstillinger i arbeidslivet³.

Det er likevel noen som fortsatt får opptak til PPU for allmennfag på bakgrunn av en bachelorgrad, da det ikke er krav om mastergrad for skapende og utøvende kunstfag, praktiske og estetiske fag eller tegnspråk og tolkning. I tillegg har institusjonene kunnet gi studenter betinget opptak til PPU med oppstart høsten 2020, 2021 og 2022 forutsatt at manglende eksamener, inkludert masteroppgaven, avlegges innen henholdsvis utgangen av høstsemesteret samme år som opptak. Det er da krav om at forsinkelsen må skyldes koronapandemien.

For PPU for yrkesfag gjelder andre opptaksregler, og utdanningen har sin egen rammeplan som ble gjeldende i 2013. Studiesøkere må enten ha fullført treårig relevant profesjonsrettet bachelorgrad og minimum to års relevant yrkespraksis eller fag-/svennebrev eller annen fullført treårig yrkesutdanning på videregående nivå, generell studiekompetanse, to års relevant yrkesteoritisk utdanning utover videregående opplærings nivå og fire års yrkespraksis. Man kan også få opptak på grunnlag av realkompetanse. Også PPU for yrkesfag har kunnet gi betinget opptak med oppstart høsten 2020, 2021 og 2022 grunnet koronapandemien, slik som for PPU for allmennfag.

2 Om NOKUTs kartlegging

2.1 Bakgrunn for kartleggingen

Prosjektet inngår som en del av NOKUTs arbeid med lærerutdanning som har funnet sted de siste årene, med eksempelvis APT-prosjektet for grunnskolelærerutdanningen (GLU)⁴, evaluering av grunnskolelærerutdanningene trinn 1–7 og 5–10 (2022–2024)⁵ og kartlegging og evaluering av lektorutdanningene (2020–2022)⁶. Kunnskapsdepartementet har også viet stor oppmerksomhet til lærerutdanningene, tydeliggjort gjennom «Lærerutdanningene 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene»⁷.

På oppdrag fra KD gjennomførte NOKUT i 2013 en kartlegging av studenters og nyutdannede kandidaters oppfatninger om PPUs relevans for undervisning i skolen. Resultatene fra denne kartleggingen viste at de svarende ikke opplever PPU som tilstrekkelig relevant. I etterkant har PPU fått ny rammeplan, nye nasjonale retningslinjer og justert opptaksgrunnlag, men har ikke blitt fulgt opp for å få et eksternt blikk på utdanningskvaliteten av NOKUT eller andre. PPU er også en av få utdanninger som ikke inngår i Studiebarometeret fordi utdanningen er ettårig og dermed faller utenfor Studiebarometerets oppdrag.

³ Utsetter krav om mastergrad for PPU: <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kd/pressemeldinger/2016/utsetter-krav-om-mastergrad-for-ppu/id2482527/>

⁴ <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/apt/>

⁵ <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/evaluering-av-grunnskolelærerutdanningene/>

⁶ <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/evaluering-av-lektorutdanningene/>

⁷ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-larerutdanningene/id2555622/>

Kartleggingen skal gi NOKUT, sektoren og andre interessenter informasjon om viktige sider ved kvaliteten på PPU. Hensikten har også vært å gi NOKUT et kunnskapsgrunnlag som institusjonene og myndighetene kan bruke i arbeidet med å videreutvikle PPU.

2.2 Kunnskapsgrunnlaget

NOKUT har gjennomført flere spørreundersøkelser som danner kunnskapsgrunnlaget for kartleggingen. Registerdata, tidligere forskning og undersøkelser og annen offentlig tilgjengelig informasjon om PPU er også en del av kunnskapsgrunnlaget.

Spørreundersøkelsene som NOKUT har gjennomført var rettet mot følgende grupper:

- PPU-studenter
- Personer som har fullført PPU
- Ledere ved ungdoms- og videregående skoler i Norge

Videre følger mer informasjon om de ulike spørreundersøkelsene. Mer utfyllende informasjon finnes i Wiggen m.fl. (2022), Gilberg m.fl. (2022) og Fetscher og Wiggen (2021).

2.2.1 Spørreundersøkelse blant PPU-studenter

Våren 2022 gjennomførte NOKUT en spørreundersøkelse blant studenter på PPU for allmenn- og yrkesfag ved norske utdanningsinstitusjoner. Populasjonen besto av alle studenter med opptak til PPU høsten 2021 eller tidligere og som var semesterregistrert på PPU våren 2022 – til sammen 2 528 studenter. Av disse deltok 1 161 i spørreundersøkelsen. Alle institusjoner som hadde PPU-studenter våren 2022, inngikk i utvalget.

46 prosent av respondentene gikk på PPU for yrkesfag, og 50 prosent gikk på PPU for allmennfag. 4 prosent av respondentene oppga at de gikk på en PPU som var en kombinasjon av yrkes- og allmennfag.

Målet med undersøkelsen var å kartlegge studentenes oppfatninger av kvaliteten i PPU. Siden PPU ikke er en del av Studiebarometeret, inkluderte undersøkelsen en del spørsmål hentet fra Studiebarometeret, for å kunne sammenligne PPU med andre utdanninger. I tillegg inngikk en rekke spørsmål spesifikt rettet mot lærerutdanninger. Disse spørsmålene var hentet fra en spørreundersøkelse blant lektorstudenter som NOKUT gjennomførte i forbindelse med evalueringen av lektorutdanningene.

Spørreundersøkelsen ga altså mulighet til å sammenligne PPU-studentenes oppfatninger med resultater fra andre utdanningsprogram, samtidig som den ga mulighet til å sette lys på forhold med relevans for PPU.

Beskrivelse av datagrunnlaget, datainnsamlingen og detaljerte resultater er presentert i Wiggen m. fl. 2022.

2.2.2 Spørreundersøkelse blant PPU-kandidater

I februar 2021 gjennomførte NOKUT en spørreundersøkelse blant personer som hadde fullført PPU for allmennfag og yrkesfag i perioden 2018–2020. Det var i alt 7 451 personer i populasjonen, fordelt på 19 institusjoner og 73 studieprogrammer. Totalt 2 938 PPU-kandidater deltok i undersøkelsen.

Undersøkelsen kartla ferdigutdannede PPU-kandidaters opplevelse av oppnådd læringsutbytte fra utdanningen og deres møte med arbeidslivet. Mange av spørsmålene var

spesielt rettet mot PPU-kandidater som jobber i skolen. Spørsmålene handlet om i hvilken grad utdanningen hadde gitt dem tilstrekkelig kompetanse innen ulike områder, og om hvordan de opplevde overgangen fra utdanning til yrke. Undersøkelsen inneholdt også spørsmål om oppfølging og behov for veiledning i forbindelse med oppstart i jobben som lærer. I tillegg fikk de som ikke jobbet i skolen, spørsmål om hvorfor de ikke gjorde det.

Tilsvarende undersøkelse ble også gjennomført blant lektorkandidater i forbindelse med NOKUTs evaluering av lektorutdanninger, slik at vi også her har et sammenligningsgrunnlag.

Beskrivelse av datagrunnlaget, datainnsamlingen og detaljerte resultater er presentert i Gilberg m.fl. 2022.

2.2.3 Spørreundersøkelse blant ledere i ungdoms- og videregående skoler

NOKUT gjennomførte i februar–mars 2021 en spørreundersøkelse blant rektorer, assisterende rektorer, inspektører, avdelingsledere, teamleder osv. ved alle ungdomsskoler og videregående skoler i Norge, heretter omtalt som ledere i skolen eller skoleledere. Spørreundersøkelsen ble besvart av 1 547 ledere ved ungdoms- og videregående skoler.

Undersøkelsen ble utviklet i forbindelse med NOKUTs evaluering av lektorutdanningene, slik at tematikken for undersøkelsen var styrt av denne evalueringens tema. Spørsmålene dreide seg om rekruttering av nyutdannede lærere, oppfølging av nyutdannede og nyansatte lærere, opplevelsen av de nyutdannedes kompetanse, overgangen fra utdanning til yrke og om skolens samarbeid med utdanningene og skolens rolle i dette samarbeidet.

Undersøkelsen dreide seg først og fremst om nyutdannede med lektorutdanning og samarbeid med lektorutdanninger, men i de tilfellene respondentene ikke hadde erfaring med lektorkandidater og/eller lektorutdanninger, ble det spurt om erfaringer med PPU. Derfor er det hovedsakelig resultatene for PPU-delen av undersøkelsen som brukes her. Noen av spørsmålene var uavhengig av type utdanning på kandidatene, i de tilfellene brukes de samlede resultatene.

Beskrivelse av datagrunnlaget, datainnsamlingen og detaljerte resultater er presentert i Fetscher og Wiggen 2021. Spørsmålene om kompetanse hos PPU-kandidater ble besvart av rundt 220 respondenter, det samme gjelder spørsmålene om samarbeid med universiteter og høyskoler om PPU.

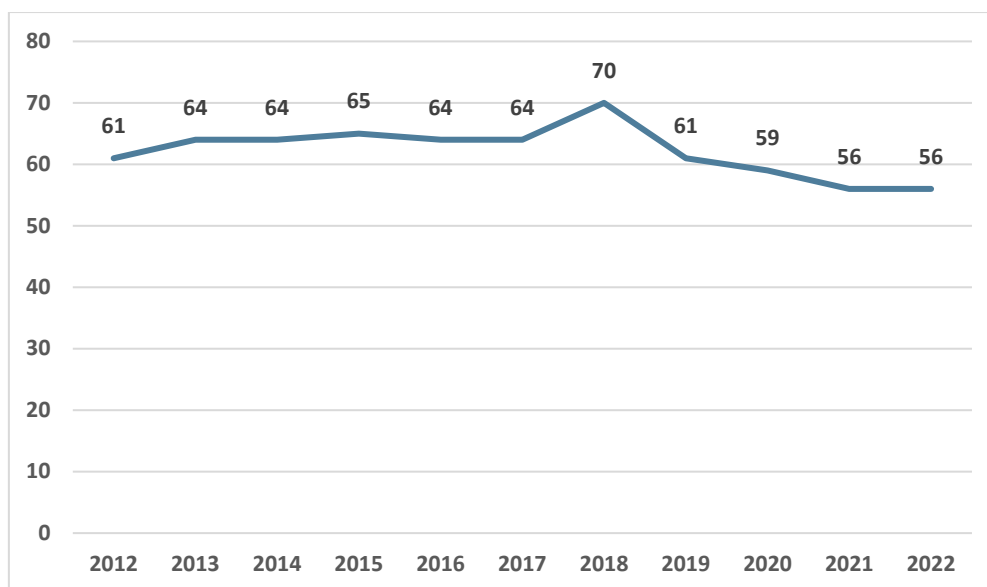
3 Hvem, hva og hvor – fakta om PPU

I dette kapitlet viser vi først omfanget av PPU og hvor utdanningen tilbys. Deretter beskriver vi PPU-studentene/kandidatene ved hjelp av informasjon om blant annet kjønn, alder og fagbakgrunn. Formålet er å gi et overordnet bilde av PPU.

3.1 Antall studieprogram

Under viser vi antall PPU-program i universitets- og høyskolesektoren de siste 10 årene. Bare studieprogram som er registrert som «løpende» i DBH-statistikken er inkludert.

Figur 3.1. Antall løpende PPU-studieprogram fra 2012 til 2022. DBH.

I årene fra 2012 til 2018 økte antall PPU-program fra 61 til 70, for deretter å synke ned til 56 i 2022. En del av nedgangen kan trolig tilskrives de mange fusjonene blant høyskoler og universiteter rundt 2017. Fusjonene kan ha medført at relativt like PPU-program på to fusjonerte institusjoner ble slått sammen, i det minste rent administrativt og registreringsteknisk, selv om de fortsatt ble og blir gitt på ulike campus.

3.1.1 Institusjoner og campus som tilbyr PPU

Vi viser nå hvilke PPU-programmer som ble tilbudt i 2022. Tabellen viser utdanningsinstitusjonenes tilbud fordelt på campus og om de tilbød allmennfaglig, yrkesfaglig eller kunstfaglig PPU i 2022. Tabellen er sortert etter institusjon.

Mer informasjon om opptakstall og om antall registrerte studenter kommer i neste delkapittel.

Tabell 3-1. PPU-studieprogram fordelt på institusjon og campus. Høsten 2022. Kilde: DBH.^{8,9}

Institusjon	Studenter	By/sted	Allmenn	Yrke	Kunst
Barratt Due Musikk institutt	10	Oslo			X
Høgskolen i Innlandet	50	Hamar	X		
Høgskolen i Østfold	105	Halden	X	X	
Høgskulen i Volda	110	Volda	X	X	
Høgskulen på Vestlandet	115	Bergen	X	X	
Høgskulen på Vestlandet	45	Sogndal	X	X	
Høgskulen på Vestlandet	155	Stord	X	X	
Kunsthøgskolen i Oslo	20	Oslo			X
Nord universitet	125	Bodø	X	X	
Nord universitet	60	Levanger		X	
Norges idrettshøgskole	40	Oslo	X		
NMBU	60	Ås	X		
Norges musikkhøgskole	15	Trondheim			X
Norges musikkhøgskole	45	Oslo			X
NTNU	220	Trondheim	X	X	
OsloMet	255	Kjeller	X	X	
OsloMet	65	Sandefjord	X		
OsloMet	80	Oslo	X		X
Universitetet i Agder	105	Kristiansand	X	X	
Universitetet i Bergen	85	Bergen	X		X
Universitetet i Oslo	205	Oslo	X		
Universitetet i Stavanger	180	Stavanger	X		X
Universitetet i Sørøst-Norge	105	Notodden	X		
Universitetet i Sørøst-Norge	45	Hønefoss	X		
Universitetet i Sørøst-Norge	125	Bakkenteigen	X		
UiT Norges arktiske universitet	20	Alta		X	
UiT Norges arktiske universitet	75	Tromsø	X	X	X

Alle tall er rundet av til nærmeste 5 av personvern hensyn. Dette er gjort av DBH.

Totalt tilbyr 18 universiteter og høyskoler PPU (2022). Flere institusjoner tilbyr PPU i flere byer, for eksempel Høgskulen på Vestlandet som har tilbud i tre byer. I noen byer er det flere institusjoner som tilbyr PPU, dette gjelder for eksempel Bergen der det er to tilbydere.

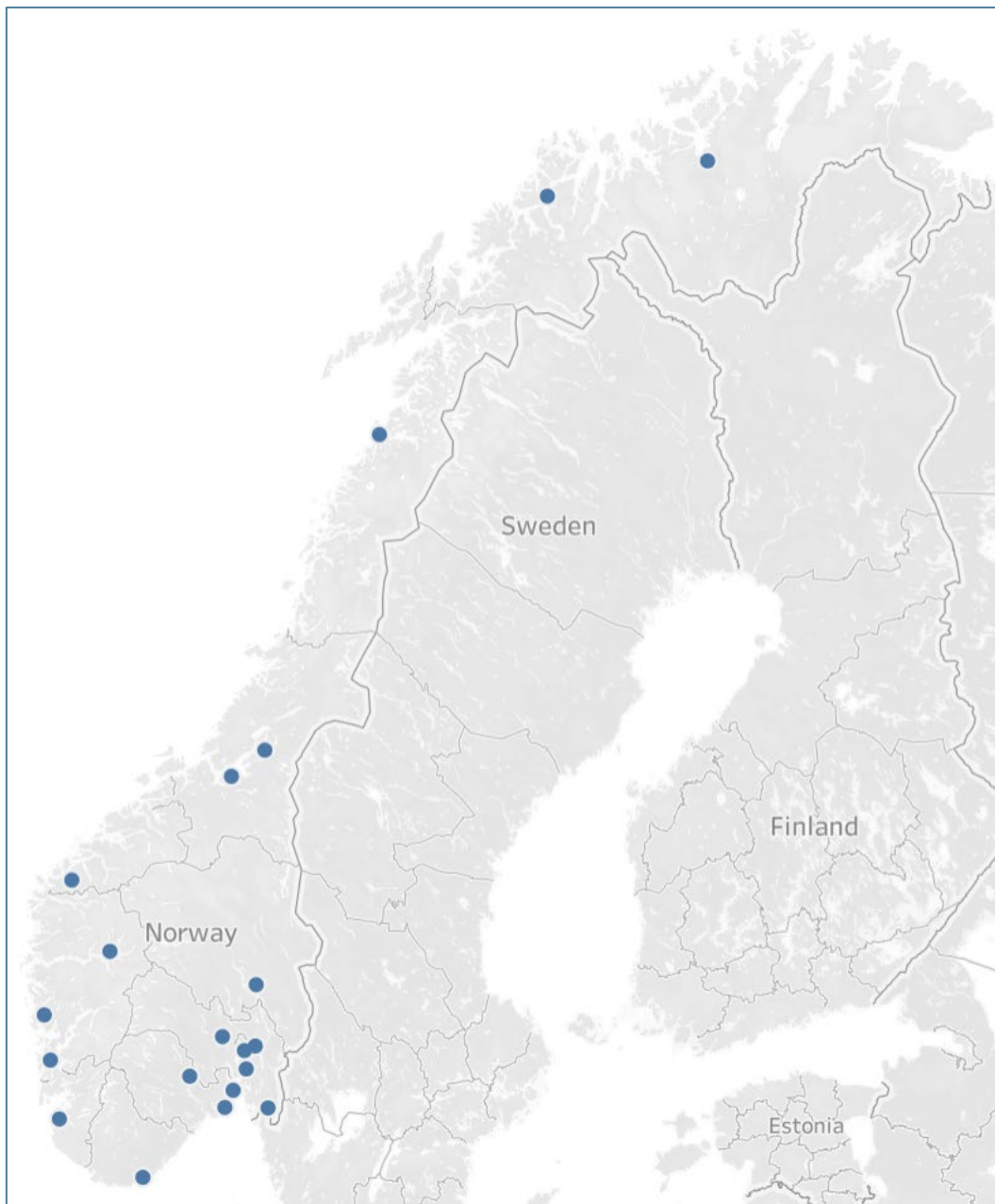
Tabellen gir ikke informasjon om institusjonenes studieprogram er på hel- eller deltid. De fleste av de store tilbyderne av PPU har både hel- og deltidstilbud.

Under viser vi den geografiske spredningen av de samme utdanningstilbudene innen PPU som angis av tabellen over.

⁸ Dataene som er brukt er DBHs tabell «[Registrerte studenter fordelt på campus](#)».

⁹ Det er i noen tilfeller ikke informasjon i DBH om PPU-studieprogrammet er allmennfaglig eller yrkesfaglig. I slike tilfeller er det antatt at programmet er allmennfaglig.

Figur 3.2. PPU-studieprogram fordelt på institusjon og campus. Høsten 2022. Kilde: DBH.

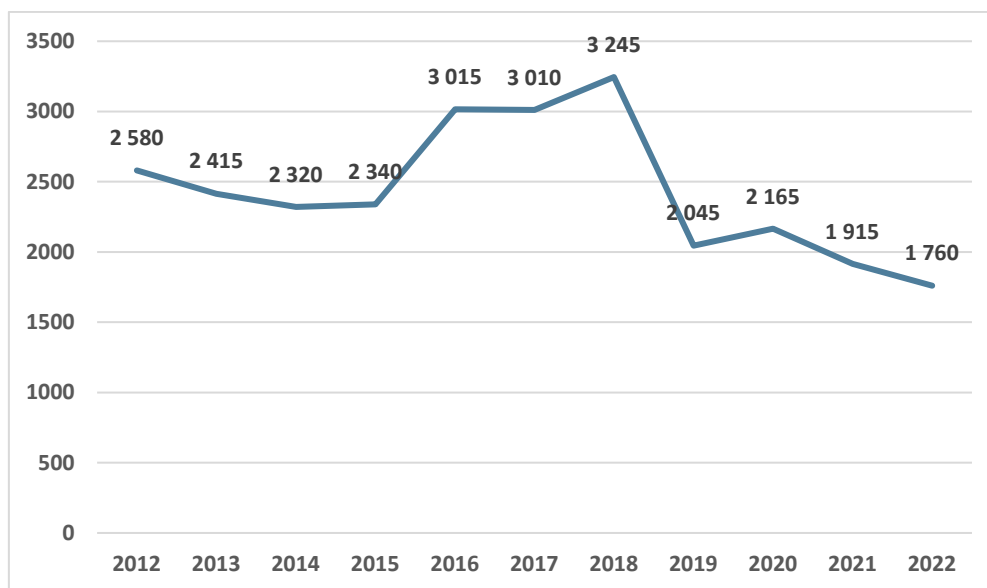

PPU ble tilbudt på 20 ulike byer/steder i 2022. Det var over 100 studenter på 12 av de ulike campusene. Geografisk følger tilbudet innen PPU grovt sett tilbudet av høyere utdanning generelt. Det er en opphopning av tilbud i Oslo og i det sentrale østlandsområdet. Videre er det seks ulike institusjoner som tilbyr PPU i Oslo, mens det er to i Bergen og to i Trondheim.

3.1.2 Antall studenter

Antall studieprogram sier lite om omfanget av PPU. For å få et bedre bilde av det ser vi på antall opptatte og antall registrerte studenter. Vi viser først utviklingen i antall studenter som ble tatt opp i årene 2012–2022.

Figur 3.3. Antall PPU-studenter som ble tatt opp fra 2012 til 2022. DBH.

Alle tall er rundet av til nærmeste 5 av personvern hensyn. Dette er gjort av DBH.

I de første årene etter 2012 sank antall opptatte PPU-studenter fra rundt 2 600 til 2 300, for så å øke til 3 000 i 2016 og deretter holde seg på dette nivået til 2018. Fra 2018 til 2019 sank opptakstallene med 37 prosent til 2 000. Året etter gikk tallet litt opp, for deretter å falle til litt under 1 800 i 2022. Økningen i perioden 2016–2018 skyldes trolig at mange med utdanning på bachelorgradsnivå ønsket å få opptak til PPU før innføringen av kravet om fullført mastergrad ble gjeldende fra 2019. Om man ser bort fra denne økningen, er det en ganske jevn nedgang i hele perioden.

Sammenlignet med de andre store lærerutdanningene er PPU i 2022 noe større enn den 5-årige lektorutdanningen (8–13), men klart mindre enn grunnskolelærer- og barnehagelærerutdanningene. I 2016–2018 ble det tatt opp omtrent like mange studenter til PPU som til grunnskolelærerutdanningene.

De siste årene har det altså vært en markant nedgang i opptaket til PPU, med cirka 1 500 færre opptatte i 2022 enn i 2018. I samme periode har opptaket til lektorutdanningen (8–13) vært ganske stabilt, dog med en liten nedgang, mens opptaket til GLU har gått ned med rundt 700 personer.

Antall registrerte PPU-studenter følger utviklingen av opptatte studenter og ligger rundt 30 prosent over de årlige opptakstallene, noe som skyldes at mange tar 2-årige PPU-program og at noen er forsket.

Under viser vi antall registrerte studenter fordelt på utdanningsinstitusjon i 2016, 2019 og 2022. Antall registrerte studenter er valgt framfor opptatte studenter, for å også få med institusjoner uten opptak akkurat disse årene.

Tabell 3-2: Antall registrerte PPU-studenter fordelt på utdanningsinstitusjon i 2016, 2019 og 2022. DBH.

	2016	2019	2022
Barratt Due Musikk institutt	15	10	10
Høgskolen i Innlandet	215	100	50
Høgskolen i Østfold	235	220	105
Høgskulen i Volda	135	140	110
Høgskulen på Vestlandet	605	520	310
Kunsthøgskolen i Oslo	20	20	20
MF vitenskapelig høyskole	5	5	
Nord universitet	330	330	190
Norges idrettshøgskole	35	35	40
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	115	80	60
Norges musikkhøgskole	55	45	60
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	335	305	220
OsloMet – storbyuniversitetet	340	365	400
Samisk høgskole	5	5	
Universitetet i Agder	130	105	105
Universitetet i Bergen	175	100	85
Universitetet i Oslo	385	365	205
Universitetet i Stavanger	255	275	180
Universitetet i Sørøst-Norge	480	370	270
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	105	65	95
Sum	3970	3455	2520

Alle tall er rundet av til nærmeste 5 av personvern hensyn. Dette er gjort av DBH.

Den klart største institusjonen i 2022 var OsloMet, med 400 studenter, noe som tilsvarer 16 prosent av alle PPU-studentene. Deretter følger Høgskulen på Vestlandet (12 prosent) og Universitetet i Sørøst-Norge (11 prosent). I 2019 og i 2016 var Høgskulen på Vestlandet størst med 15 prosent. De minste institusjonene, begge med færre enn 15 nye studenter totalt disse tre årene, er MF vitenskapelig høyskole og Samisk høgskole.

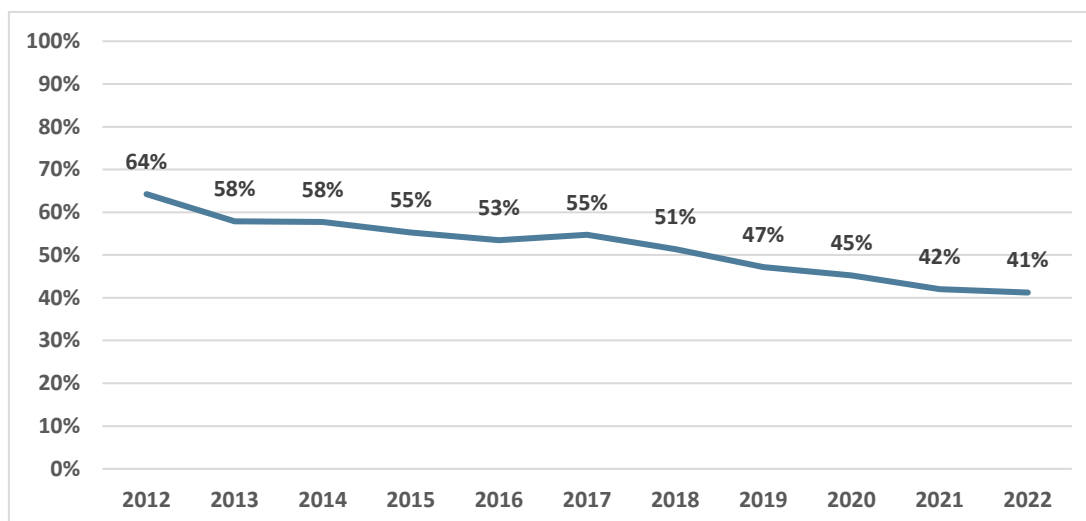
Flere institusjoner har hatt nedgang i antall studenter fra 2019 til 2022. Størst nedgang blant de store PPU-institusjonene er det på Universitetet i Oslo, Høgskolen i Østfold og Høgskolen i Innlandet, alle rundt 50 prosent. Nedgangen var rundt 40 prosent for Høgskulen på Vestlandet og Nord Universitet. Færre har hatt økning, blant disse er Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet (46 prosent) og OsloMet (10 prosent).

3.1.3 Søkertall og fremmøtte studenter

Søkertallene til PPU over tid følger samme utvikling som opptakstallene (vist i kapittel 3.1.2). I 2022 var det nesten 6 700 kvalifiserte søkere til PPU. Flest var det på NTNU, Universitetet i Sørøst-Norge, OsloMet, Universitetet i Oslo, Universitetet i Stavanger og Høgskulen på Vestlandet (alle mellom 600 og 900 kvalifiserte søkere).

Totalt fikk nesten 5 000 personer tilbud om opptak til PPU i 2022 (gjelder hele året, både vår- og høstsemesteret). Av disse aksepterte nesten 2 600 tilbudet og 2 055 møtte til studiestart. Godt under halvparten av de som fikk tilbud om studie plass, møtte altså frem til studiestart i 2022. Vi viser utviklingen over tid i fremmøteprosent i figuren under.

Figur 3.4. Andel av de som tilbys studieplass på PPU som møter til studiestart. 2013–2022. DBH.

Det er en synkende trend i oppmøtet blant de som tilbys plass på PPU, fra 64 prosent i 2012 til 41 prosent i 2022.

Andel som møter frem til studiestart varierer en del mellom institusjonene. Høyest andel, henholdsvis 86 og 67 prosent, er det på to små og spesialiserte institusjoner: Kunsthøgskolen i Oslo og Barratt Due Musikk institutt. Lavest andel, 30 prosent, er det på Høgskolen i Innlandet. Mange av de store universitetene ligger på mellom 36 og 40 prosent, mens store PPU-institusjoner som Høgskulen på Vestlandet, OsloMet og Universitetet i Oslo ligger på rundt 50 prosent.

3.1.4 Kjønn og alder

De fleste, 62 prosent, som begynner på PPU er kvinner, mens 38 prosent er menn. Høyest andel menn er det på Norges idrettshøgskole og Norges musikkhøgskole (begge over 60 prosent). Lavest andel menn er det på Kunsthøgskolen i Oslo og Høgskolen i Østfold (begge under 30 prosent), mens OsloMet har 31 prosent. Alle tallene er hentet fra DBH og gjelder for 2022. For institusjoner med små PPU-studentkull vil dette tallet kunne variere en god del fra år til år.

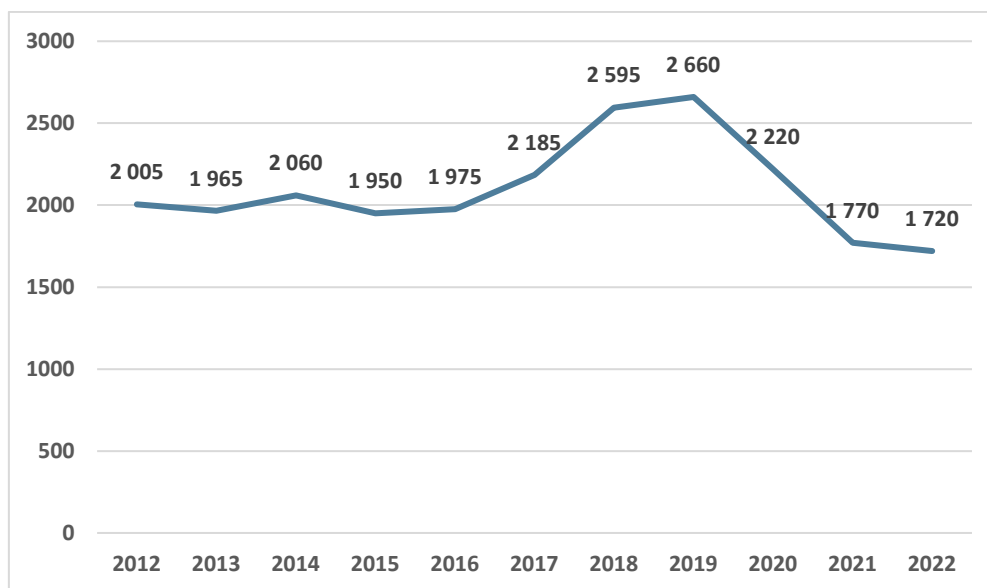
Kjønnsfordelingen blant kandidater (fortsatt 2022-data) er 61 versus 39 prosent og er dermed ganske lik den for opptak. Kandidattallene gjelder for 2021 og 2022. Andelen som fullfører på PPU, av de som begynner, synes dermed å være lik blant menn og kvinner.

PPU-studentene er eldre enn mange andre studenter. Størst andel, 26 prosent, av PPU-studentene ligger i gruppen 25 til 29 år, mens 18 prosent er i gruppen 30 til 34 år, 15 prosent i 35 til 39 og 13 prosent i 35 til 39 år. Totalt sett er 33 prosent over 40 år.

3.1.5 Kandidater

Vi viser her antall uteksaminerte PPU-kandidater over tid.

Figur 3.5. Antall PPU-kandidater 2012 til 2022. DBH.

Alle tall er rundet av til nærmeste 5 av personvern hensyn. Dette er gjort av DBH.

Antall uteksaminerte kandidater følger samme utvikling som opptakstallene (vist i kapittel 3.1.2), men med en liten forsinkelse. I 2022 ble nesten 1700 uteksaminert, toppåret var 2019 med nesten 2700.

De tre siste årene har flest PPU-kandidater blitt uteksaminert fra Universitetet i Oslo, med nesten 800. Deretter følger Høgskulen på Vestlandet og Universitetet i Sørøst-Norge med nesten 700. Færrest kommer fra Barratt Due Musikk institutt (20) og Samisk høgskole (0), men sistnevnte hadde hele 40 kandidater i 2019.

3.1.6 Kandidatenes fagbakgrunn

DBH har også oversikter over hvilken fagbakgrunn kandidatene har. Dataene er delt opp etter om kandidatene har fagbakgrunn fra høyere utdanning eller fagbakgrunn fra yrkesfaglig utdanning fra videregående opplæring.

Vi viser først hvilken faggruppe kandidatene fra 2022, med fagbakgrunn fra høyere utdanning, er plassert i.

Tabell 3-3: PPU-kandidater med fagbakgrunn fra høyere utdanning, 2022. DBH.

	Enkeltfag	Bachelorgrad	Mastergrad	Totalt
Andre fagområder	35	305	125	465
Formgiving, kunst og håndverk		60	10	75
Kroppsøving/idrett	5	155	55	210
Mat og helse		25	5	30
Musikk, dans og drama	5	135	20	160
Realfag	60	40	175	275
Samfunnsfag	60	50	180	295
Språkfag	70	30	80	175
Sum	230	805	650	1685

Alle tall er rundet av til nærmeste 5 av personvern hensyn. Dette er gjort av DBH.

Totalt har nesten 1 700 kandidater fagbakgrunn fra høyere utdanning. Kategorien «Andre fagområder» er størst, med nesten 500 kandidater. I denne kategorien inngår blant annet Helsefag (bachelorgrad) med nesten halvparten av kandidatene. Samfunnsfag er nest størst med knappe 300. Det er noen flere kandidater med bakgrunn fra bachelorgrad enn mastergrad, mens det er klart færrest med bakgrunn fra enkeltfag.

Under viser vi hvilken faggruppe kandidatene fra 2022, med fagbakgrunn fra yrkesfaglig utdanning, er plassert i.

Tabell 3-4: PPU-kandidater med fagbakgrunn fra yrkesfaglig utdanning fra videregående opplæring, 2022. DBH.

	Totalt
Annen fagbakgrunn	10
Bygg og anleggsteknikk	30
Design og håndverkfag	10
Elektrofag	25
Helse- og sosialfag	20
Medier- og kommunikasjon	5
Naturbruk	10
Restaurant og matfag	5
Service og samferdsel	10
Teknikk og industriell produksjon	20
Sum	145

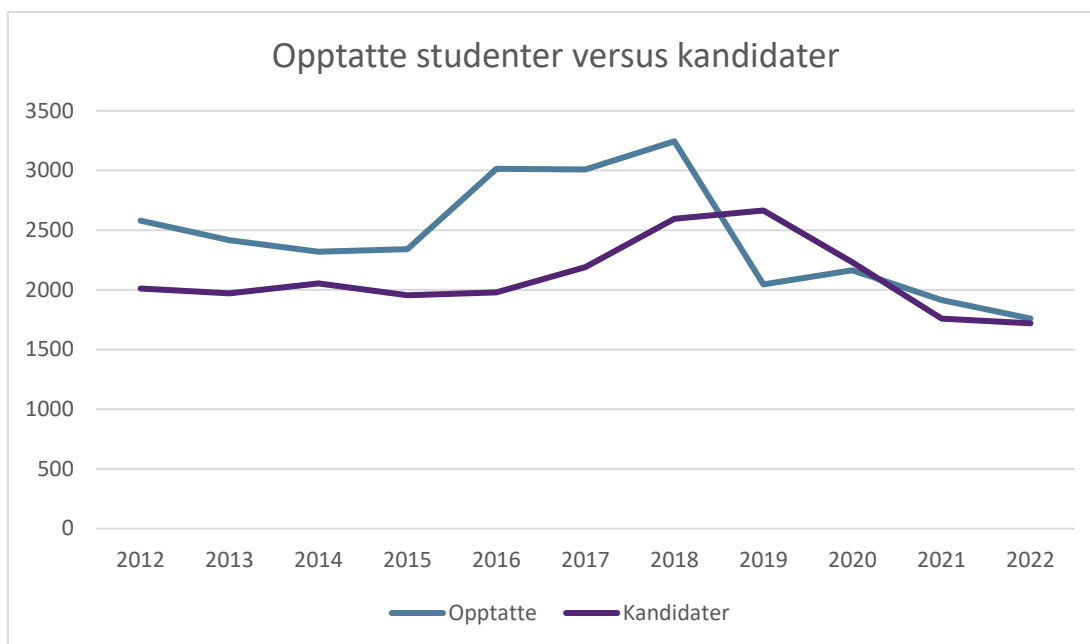
Alle tall er rundet av til nærmeste 5 av personvern hensyn. Dette er gjort av DBH.

Totalt har 145 kandidater yrkesfaglig fagbakgrunn. Flere av kategoriene er ganske jevnstore, med rundt 20 kandidater, bygg og anleggsteknikk er størst med 30. Faggrupper av mer teknisk art utgjør om lag halvparten.

3.1.7 Opptatte studenter versus kandidater

Det finnes ikke offisielle data på andel som fullfører PPU av de som startet et gitt år. Vi får likevel en god pekepinn ved å se på forholdet mellom antall opptatte studenter og ferdige kandidater over tid. Vi gjør dette ved å se på andelen kandidatene et gitt år utgjør av de som ble tatt opp året før. Verdt å merke er at det ikke er tatt hensyn til deltidsstudier i oversikten, og at omfanget av deltidsstudenter kan variere fra år til år og dermed påvirke tallene. Tallene gir likevel en god indikasjon på hvor stor andel det er som fullfører PPU-studiet de begynte på.

Figur 3.6. Antall opptatte og antall kandidater fra PPU, 2012 til 2022. DBH.

Som forventet følger de to kurvene hverandre i stor grad, med et naturlig etterslep i kurven for kandidater. Det tar jo tross alt minst ett år å bli ferdig på utdanningen.

I perioden før den sterke veksten i PPU (2016–2018) lå andel fullførte på om lag 80 prosent av de som startet året før. Andelen som fullførte økte til noe over 100 prosent i 2020. Dette skyldes trolig en kraftig nedgang i antall opptatte i 2019 i kombinasjon med at mange kandidater ble ferdige i 2020, noe som igjen i ganske stor grad kan tilskrives etterslepet¹⁰ fra de store opptakskullene i de to årene før. Andelen kandidater av antall opptatte året før er noe under 100 prosent i 2022. Det høye tallet skyldes også her nedgangen i antall opptatte i kombinasjon med etterslep i kandidattallene.

Alt i alt gir tallene en god indikasjon på at langt de fleste fullfører, noe som ikke er veldig overraskende, all den tid utdanningen er kort.

¹⁰ Med *etterslep* menes i denne sammenhengen det faktum at PPU-studenter som bruker lenger tid enn ett år, enten fordi de går på 2-årige deltidstilbud eller av andre årsaker, vil registreres som kandidater *mer enn ett år* etter oppstart.

4 Tidligere undersøkelser og forskning om kvaliteten i PPU

I dette kapitlet gir vi først en kort gjennomgang av litteraturen om PPU i 4.1. Vi omtaler først tematikken og hovedfunnene fra tidligere undersøkelser og forskning. Deretter presenterer vi tidligere funn tematisk, til hvert av temaene praksis, undervisning og sammensetning i 4.2, 4.3 og 4.4, før en oppsummering i 4.5.

4.1 Litteraturgjennomgang

Roness og Smith (2009; 2010a; 2010b) gjennomførte en longitudinell studie av PPU-studenters motivasjon. Studien består av fulltidsstudenter fra UiT, NTNU, UiS og UiB som ble gitt en spørreundersøkelse ved studiestart, da de var nyutdannet og 1,5 år etter de var nyutdannet. Studien indikerer at de som på forhånd hadde bestemt seg for å bli lærere, har styrket motivasjonen sin for læreryrket gjennom studiet, mens de som allerede var usikre fra start, har hatt en avtakende motivasjon. Studien fremhever også et internasjonalt paradoks: Respondentene hevder å glede seg over yrket sitt, men samtidig er de usikre på om de kommer til å bli værende i yrket. Sett i retrospekt, 1,5 år etter kandidatene var ferdigutdannet, anses PPU som mindre relevant enn da de var nyutdannet.

Partnerskapet GNIST har, på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, kartlagt oppfatninger av studiekvalitet i PPU og andre lærerutdanninger blant studenter, lærerutdannere, øvingslærere og rektorer (Finne m.fl. 2011, Finne m.fl. 2014). Det ble gjennomført fokusgruppeintervjuer i tillegg til spørreundersøkelser. Rapportene sammenlignet de ulike aktørenes oppfatning, og det var stor enighet om hvilke tiltak som styrker kvaliteten. Tiltakene omfatter blant annet å styrke samarbeidet mellom de ulike aktørene, heve statusen i læreryrket, oppdatere lærerutdannere på skolehverdagen, mer praksis og heve inntakskravene for lærerstudenter.

I 2013 gjennomførte NOKUT en kartlegging av PPU-utdanningens relevans for undervisning i skolen på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet (Lid, 2013). Kartleggingen ble gjennomført ved hjelp av spørreundersøkelse til aktive studenter og kandidater. Det ble også gjennomført intervjuer med studenter og kandidater fra PPU. Kartleggingen belyste i hvilken grad studenter og nyutdannede kandidater opplevde at PPU ga relevante kunnskaper og ferdigheter med henblikk på de oppgavene og utfordringene kandidatene møter som lærere i skolen. Alt i alt syntes det å være et gap mellom studentenes forventninger til PPU-utdanningen sett opp mot formålet til PPU. Studenter og nyutdannede lærere var opptatte av å tilegne seg praktisk kunnskap og verktøy for å håndtere utfordringene i dagens skole og motvirke det såkalte «praksissjokket».

På oppdrag fra Pedagogstudentene utarbeidet Respons analyse i 2021 rapporten «Praksis i lærerutdanningene – hva kjennetegner vellykket og mislykket praksis?» (Pedagogstudentene, 2021). Rapporten er basert på en spørreundersøkelse om praksis i de ulike lærerutdanningene i Norge. Undersøkelsen fokuserte særlig på lektorutdanningen, men PPU er også med. Undersøkelsen handler om tilfredshet med praksis, kjennetegn ved vellykket praksis, praksis og frafall i utdanningene, praksis som motivasjon til å bli lærer, veiledning i praksis og innhold og aktiviteter i praksis. Undersøkelsen viser at praksis er viktig for motivasjonen til å bli lærer samt ønske om å slutte på lærerutdanningen. Mer spesifikke funn vil omtales i 4.2, om praksis.

Som et eksempel på en evaluering gjort av institusjonene selv, gjennomførte Universitetet i Bergen (UiB) en evaluering av PPU ved UiB i 2014 til 2015. Denne evalueringen ble gjort av PPU-studentene selv (tillitsvalgte, PPU-representant fra praksisutvalget mm). Bakgrunnen for at de gjennomførte evalueringen var at de opplevde at utdanningen hadde mangler og et behov for å få tegnet et helhetlig bilde av studiets styrker og svakheter. Evalueringen konkluderer med at studiet oppleves som oppstykket og delt. Hovedutfordringen deres var å få til en god arbeidsfordeling mellom didaktikk og pedagogikk for å unngå overlapp. En annen konklusjon var at det er viktig å relatere emnene til praksis og skolehverdagen samt kommunikasjon og samarbeid mellom de ulike partene som har ansvar for PPU ved UiB.

I 2020 ble rapporten «Nye lærere i barnehage og skole – jobbstatus, trivsel og vurderinger av utdanningen» publisert (Utdanningsforbundet, 2020). Som grunnlag for rapporten gjennomførte Pedagogstudentene, i samarbeid med Utdanningsforbundet, en spørreundersøkelse blant sine medlemmer som nylig var ferdig med lærerutdanning. PPU-kandidater utgjorde 18 prosent av populasjonen. Bakgrunnen for undersøkelsen var en merkbar internasjonal trend som også finnes i Norge, hvor ferdigutdannede lærere aldri begynner i yrket eller slutter etter kort tid. Undersøkelsen så på i hvilken grad de nye lærerne fra de ulike lærerutdanningene opplever at utdanningen forbereder dem på arbeidslivet. I undersøkelsen ble praksis omtalt som både det beste og verste ved lærerutdanningene. Det vil si at til tross for at de fleste er ganske fornøyde, ligger andelen som er misfornøyde også ganske høyt. Pedagogstudentene pekte på at det er et stort potensial for å forbedre praksis.

I 2022 publiserte NOKUT en rapport om «Nye lektorers kompetanse» (Wiggen 2022b), som en del av en større evaluering av lektorutdanningene¹¹. I den forbindelse ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant lektorkandidater, PPU-kandidater, aktive lektorstudenter og ledere i skolen. Lektorstudenters, nyutdannede PPU-kandidaters og skolelederes opplevelse av kompetansen fra utdanningene ble sammenlignet. Et sentralt funn i rapporten var at kandidatene opplever egen kompetanse annerledes enn hvordan ledere i skolen opplever denne kompetansen. De nyutdannede fra lektor og PPU er mer kritiske til sin egen kompetanse enn det skolelederne er til kompetansen deres.

SSBs statistikk om ansatte i barnehager og skole (2022) viste hvor mange sysselsatte med lærerutdanning som jobber i skoleverket, skolesektoren og andre relevante næringer. Data knyttet til utdanning er hentet fra DBH, og data knyttet til sysselsetting er hentet fra A-ordningen. A-ordningen er en samordnet digital innsamling til Skatteetaten, NAV og SSB, hvor SSB har fått opplysninger om lønn og ansatte. Statistikken skal gi en mer helhetlig dekning av de ansatte i skolesektoren og mer nøyaktig individdata om blant annet utdanningsbakgrunnen til de i sektoren. Statistikken viser blant annet andel som jobber i skolen: Andelen av de med PPU som jobber i skolen er lavere enn andelen med andre lærerutdanninger.

4.2 Praksis

Det kommer frem i tidligere undersøkelser at praksis oppleves som relevant og viktig av studentene. Det er flere som fremhever at erfaringene fra praksis motiverer studentene til

¹¹ Se <https://www.nokut.no/utdanningskvalitet/prosjekter-i-nokut/evaluering-av-lektorutdanningene/>

læreryrket. Ifølge Respons Analyse (2021) sier 87 prosent av lærerstudentene som er fornøyd med praksisen, at praksisopplevelsen har gjort dem mer motiverte til å bli lærere. Disse studentene er også mer fornøyd med lærerutdanningen i sin helhet og har planer om å jobbe i læreryrket når de er ferdigutdannet. Mer spesifikt for PPU har Roness og Smith (2010a) i sin spørreundersøkelse blant nyutdannede PPU-kandidater undersøkt hvordan praksisdelen av utdanningen motiverer studentene. Først og fremst har gleden av å undervise blitt den viktigste grunnen til å velge læreryrket. Det var også viktig da de startet på studiet, men har økt gjennom studiet. For det andre var ønsket om å jobbe med unge den grunnen som har endret seg mest gjennom studieløpet. En antakelse er at dette har blitt viktigere gjennom studieløpet og da spesifikt praksiserfaringen.

Praktisk undervisningserfaring er den delen av utdanningen studentene i de ulike undersøkelsene jevnt over er mest fornøyd med. Rapportene til Finne m.fl. (2011, 2014) konkluderer med at lærerstudentene vurderer kvaliteten i praksisopplæringen høyere enn kvaliteten på undervisningen som foregår ved utdanningsinstitusjonen. Fra Respons Analyses undersøkelse (2021) fremkommer det at PPU for yrkesfag (72 prosent) og PPU for allmennfag (67 prosent) er noen av de lærerutdanningene der studentene er mest fornøyd med praksisen sin. Til sammenligning har lektorutdanningen minst andel fornøyd, med 44 prosent. Det presiseres også at PPU allmennfag og yrkesfag har en større andel med undervisningspraksis hvor studentene får prøve seg som lærer. Studentene rapporterer i studien til Roness og Smith at de føler seg tryggere i læreryrket etter gjennomført PPU. Dette bygger videre på forventningene de hadde ved studiestart, nemlig at PPU skal gi dem en trygghet og gjøre dem mer selvsikre i læreyrket (Roness og Smith, 2009, Roness, 2010).

Det kommer frem i undersøkelsen til Respons Analyse (2021) at 4 av 5 lærerstudenter har opplevd hindre i forbindelse med praksis. Blant annet opplever 37 prosent at PPU for yrkesfag sammenfaller med obligatorisk undervisning. Undersøkelsen fremhever også at aktiviteter de får for lite av i praksis er aktiviteter som læres best ved praksis, slike som foreldresamarbeid, elevsamtaler, tilvenning med nye barn og ungdommer og samarbeid med eksterne aktører, som for eksempel BUP, samt planlegging av skoleåret. Mange av disse aktivitetene finner sted på starten eller slutten av semesteret, hvor studentene har forholdsvis lite praksis. Dessuten vil flere av disse aktivitetene være vanskelig å gjennomføre av hensyn til hvor lenge praksisen varer og når man har praksis. Det finnes altså visse begrensninger ved praksis, men rapporten stiller spørsmål ved hvor godt dette blir ivaretatt i resten av utdanningen. Det legges også frem en hypotese om at hvis dette ikke blir godt ivaretatt andre steder i utdanningen, så kan det forklare hvorfor mange nye lærere opplever overgangen til yrket som krevende.

En annen kritikk av praksisopplæringen er at den er i stor grad er preget av tilfeldigheter (Lid, 2013). I evalueringen av PPU-utdanningen ved Universitetet i Bergen kommer det frem at studentene er fornøyd med å ha to lange praksisperioder, men at utfordringen ligger i varierende kvalitet mellom praksisskoler og praksisveiledere (2015). I de kvalitative dataene fra Finne m.fl. (2011) kommer det frem fra praksislærere og rektorer at dårlige rammebetingelser gjør det vanskelig å gjøre en god jobb i veiledning av studentene ved siden av andre arbeidsoppgaver. Dette oppfattes også som et problem for noen av studentene, ved at flere opplever å være en «byrde» for praksislæreren sin. Dessuten er det kun omtrent halvparten av praksislærerne som selv ønsket å bli praksislærer.

4.3 Undervisning

I forrige del ble begrensningene til praksis fremhevet, og det ble stilt spørsmål ved hvor godt andre deler av utdanningen ivaretar behovet for forberedelse til yrkeslivet som lærer. Det er en gjennomgående trend i tidligere funn at samspillet mellom de tre hovedelementene i utdanningen – pedagogikk, fagdidaktikk og praksis – ikke er tilstrekkelig godt (Lid, 2013, Finne m.fl., 2011, Finne m.fl., 2014; UiB, 2015; Roness og Smith, 2010a).

Lid (2013) påpeker at det spesielt ble etterlyst en tydeligere integrasjon mellom den teoretiske delen både innen pedagogikk og fagdidaktikk, og det praktiske ved å være lærer. Det ble trukket frem at underviserne ikke hadde tilstrekkelig kunnskap om skolehverdagen og at undervisningen dermed ikke ble relevant for praksis. Dette medførte at studentene opplevde at de ikke ble forberedt godt nok på skolehverdagen. Studentene hevdet at undervisningen bør fokusere mer på de praktisk-pedagogiske utfordringene i dagens skole, for å styrke helhet og sammenheng i utdanningen. Case som en del av undervisningen anses som viktig, mens FoU-tilknytning ikke anses som spesielt viktig, og flere ser ikke relevansen av at det skal få en større plass i undervisningen (Lid, 2013, Finne m.fl., 2011 og 2014). Finne m.fl. fremhever at PPU-studentene i større grad enn de andre lærerstudentene synes et viktig tiltak for å øke kvaliteten i PPU er å oppdatere lærerutdannere på skolehverdagen. Dette understøttes også av studien til Roness (2010a). En PPU-student sier følgende: «Jeg opplever å gå på et teoretisk-pedagogisk fag – ikke praktisk-pedagogisk.» 1,5 år etter endt utdanning anser PPU-kandidater også de praktiske forberedelsene som mer relevant enn de teoretiske perspektivene.

Det er ulik oppfatning om hvor god pedagogikken i PPU er. I rapporten til Finne m.fl. fra 2014 er det en avstand mellom lærerstudentene og lærerutdannernes oppfatning av pedagogikkfaget. Det fremheves også at lærerutdannere knyttet til PPU ser ut til å være mer positive til pedagogikkfaget og opplever en større grad av integrering av teori og praksis i utdanningen enn lærerutdannere i faglærer- og lektorutdanning. Dette støttes av NOKUTs rapport (Wiggen, 2022b), hvor PPU-kandidatene i større grad enn lektorkandidatene opplever at utdanningen har forberedt dem på kompetanseområder innen pedagogikk. 36 prosent av PPU-kandidatene opplever at pedagogikkfagene i stor grad har forberedt dem godt til jobben som lærer, mens kun litt over 20 prosent av lektorkandidatene opplever det samme. Andre funn indikerer at pedagogikkfaget ikke integrerer teoriundervisningen og praksisopplæringen på en god måte (Finne m.fl., 2011; Lid, 2013; UiB, 2015). Pedagogikkfaget opplevdes som minst relevant av de tre elementene i NOKUTs undersøkelse (Lid, 2013). Det var vanskelig for studentene å se nytten av den grunnleggende pedagogiske teorien i arbeidet med å planlegge og gjennomføre undervisning i skolen – altså å omsette kunnskapen de fikk gjennom pedagogikkundervisningen til praktisk utøvelse av læreryrket. De etterlyste mer teoretiske betraktninger og diskusjoner rundt utfordringer man møter som lærer. UiBs evaluering påpeker at hovedproblemet for pedagogikkemnet var at pensum opplevdes som gammelt og virkelighetsfjernt, og at undervisningsopplegget i pedagogikken ikke gjenspeiler det de selv oppfordres til med å lage varierte og spennende undervisningsopplegg (2015).

I NOKUTs kartlegging (2013, Lid) opplevdes fagdidaktikken, sammen med praksis, som mest nyttig i utdanningen. Fagdidaktikken opplevdes som relevant for arbeidet med å planlegge og gjennomføre undervisningen. Her kom imidlertid utfordringer knyttet til den varierte studentmassen til uttrykk: Stor variasjon i studentenes fagbakgrunn medførte at det for mange ble en del repetisjon av fag i fagdidaktikken fremfor å lære hvordan man skal lære bort faget. I UiBs evaluering (2015) kommer det fram at PPU-studentene var minst

fornøye med didaktikken. Kritikken er på mange måter lik den som rettes mot pedagogikkfaget. Svakheterne handler om en mangel på tilnærming til praksis, og at den til tider er lite givende. Mer overordnet uttrykte studentene misnøye med at didaktikken relateres for lite til praksis på skolene, at det yrkesfaglige er for svakt, at lærerne i didaktikk og pedagogikk ikke samarbeider slik at det blir unødvendig repetisjon og lite sammenheng, og at didaktikerne har for lite praktisk kunnskap om skolehverdagen. Den kvalitative empirien i Finne m.fl. (2011) viser at både studenter og lærerutdannere etterlyser et fokus på kvalitet og relevans ved fagdidaktikken. Studentene fremhever viktigheten av å ha kompetanse i å lære bort.

4.4 PPU-studentene som en gruppe

PPU-studentene er en lite homogen gruppe, og de har kjennetegn som skiller seg fra de andre lærerstudentene når det kommer til blant annet alder, erfaringer og forventninger. Roness og Smith (2009) presiserer at PPU-studentene har en annen motivasjon for å starte på studiet enn de andre lærerstudentene. PPU-studentene tar først en fagutdanning og bygger deretter videre på den. De andre lærerstudentene har trolig i langt større grad allerede gjort et valg om å bli lærer før de startet på studiet.

Undervisningskompetansen til PPU-studenter skiller seg også fra andre lærerstudenter (Wiggen, 2022b; Lid, 2013). PPU-studentene har i større grad jobbet som lærere før de startet på studiet sammenlignet med lektorstudentene, som heller får arbeidserfaringen sin ved å jobbe som lærer ved siden av studiene. De som studerer PPU er i gjennomsnitt eldre enn lektorstudentene og har gjerne fullført annen høyere utdanning før de starter på PPU, mens mange lektorstudenter begynner på utdanningen rett etter videregående skole. Under 40 prosent av PPU-kandidatene opplevde overgangen fra utdanning til yrke som utfordrende, sammenlignet med 60 prosent av lektorkandidatene. Av studentene som opplevde overgangen utfordrende, er det en høyere andel som ikke hadde erfaring som lærer fra før. Dette kan henge sammen med at PPU-kandidatene har mer arbeidserfaring som lærer, og det antas at lektorkandidatenes arbeidserfaring er tynnere enn PPU-kandidatenes. NOKUTs kartlegging (Lid, 2013) fremhever at nivået på PPU-studenters fagutdanning varierer fra årsstudier til doktorgrad. Denne variasjonen i erfaring hos studentene har stor betydning for hva som oppfattes som relevant og nyttig, og ikke minst hva som kjennetegner god kvalitet i utdanningen. Lid (2013) poengterer at det eksisterer ulike holdninger til hva en god lærer er, og hvilke kunnskaper og erfaringer som trengs. Én gruppe uttrykte en grunnleggende kritisk holdning til verdien av teori og vurderte egne praksiserfaringer som viktigere. En annen gruppe ga uttrykk for at teorigrunnlaget er sentralt, blant annet for å reflektere over egen undervisningspraksis og utvikle seg som lærer.

PPU-studentene utgjør en svært kompleks studentgruppe. De er allerede erfarne studenter som tilhører hver sin fagtradisjon gjennom tidligere studier (innen høyere utdanning eller yrkesutdanning). Roness og Smith poengterer at studentene forenes om målet for å bli verifiserte lærere, men motivasjonen for studiet varierer. Noen av studentene er genuint interesserte i læreryrket og ser på PPU som en mulighet til å lære så mye som mulig om den profesjonen de skal inn i. Andre har studert og endt opp med en faglig kombinasjon som ikke gir dem noe særlig andre muligheter enn å bli lærer. Mens andre PPU-studenter igjen allerede har lærererfaring og ønsker å formalisere kompetansen sin for å få en fast stilling. Roness og Smith (2009) konkluderte med at motivasjonen for å bli lærer da de startet på PPU, hovedsakelig handlet om studentenes akademiske disiplin og deres ønske om å

arbeide som lærer. Det finnes også studenter som er usikre på om de ønsker å jobbe som lærere, og den longitudinelle studien viser at studentene som allerede var usikre på om de kom til å jobbe som lærere da de startet på studiet, fortsatt er usikre 1,5 år etter endt utdanning.

For mange av studentene er læreryrket kun et av mange yrker på jobbmarkedet. Dette befester seg også i nyere undersøkelser. Det viser seg at 30 prosent av PPU-kandidatene ikke jobber i skolen, sammenlignet med 20 prosent av lektorkandidatene (Wiggen, 2022b). Statistikk fra SSB (2022) viser at PPU-kandidatene i mindre grad arbeider innenfor skolesektoren enn lærerutdannede sett samlet. 57 prosent av de med PPU allmennfag oppgir at de jobber i *skoleverket* (dvs. grunnskoler og videregående skoler), og 8 prosent jobber i *skolesektoren ellers* (folkehøgskoler, voksenopplæring, barnehager etc.) Av de med PPU yrkesfag jobber 54 prosent i skoleverket og 6 prosent i skolesektoren ellers. Til sammenligning oppgir 79 prosent av de med grunnskolelærerutdanning at de jobber i skoleverket og 7 prosent at de jobber i skolesektoren. Blant de med lektorutdanning jobber 78 prosent i skoleverket, og 7 prosent jobber i skolesektoren. SSB påpeker at en årsak kan være at PPU-utdanningene krever en utdanning eller kvalifikasjon i tillegg. Dette gir dem en fagkombinasjon som i større grad er relevant mot andre type yrker og næringer enn kun undervisning sammenlignet med grunnskolelærerutdanning.

4.5 Oppsummering

Vi oppsummerer her hovedfunnene fra tidligere undersøkelser og forskning på PPU.

- Praksis oppleves som relevant og viktig. Det er avgjørende med god praksis for motivasjon for å jobbe som lærer, men også for at studentene skal bli trygge i lærerrollen. Praksis har dog visse begrensinger som man må kompensere for i andre deler av utdanningen. Flertallet av studentene opplever hindre i forbindelse med praksisen sin. Det blir også påpekt at praksisopplæringen i for stor grad er preget av tilfeldigheter ut fra bl.a. hvilken praksisskole og veileder man får tildelt.
- Det finnes ulike oppfatninger av hvor god undervisningen i PPU er. Det blir etterlyst en tydeligere integrasjon mellom pedagogikk, fagdidaktikk og de praktisk-pedagogiske utfordringene lærerne møter på i skolehverdagen. Kritikken går ut på at pedagogikken oppleves som noe virkelighetsfjern og det savnes kunnskap knyttet til praktisk utøvelse av læreryrket. PPU-studenter er derimot mer fornøyde med den pedagogiske kompetansen de har fått gjennom studiet enn studenter på andre lærerutdanninger. Fagdidaktikken oppleves for mange som relevant. Den oppleves dog til tider som repetitiv, og på en annen side relateres den for lite til resten av studiet.
- PPU-utdanningene har en kompleks studentmasse. Studentenes kjennetegn og kompleksitet skiller dem fra andre lærerstudenter. De går muligens inn i studiet med en annen motivasjon siden de har en annen utdanningsbakgrunn. Studentene har ofte jobbet som lærer før de starter på studiet, og de er gjennomsnittlig eldre enn andre lærerstudenter. PPU-studentene anser i større grad læreryrket som et av mange yrkesvalg, sammenlignet med studenter på de andre lærerutdanningene. Dette kan forklares ut fra at fagkombinasjonen deres er relevant for en rekke yrker sammenlignet med grunnskolelærerutdanningen.

5 Hovedfunn fra NOKUTs kartlegging

I dette kapittelet sammenligner vi svarene fra spørreundersøkelsene blant PPU-studenter, PPU-kandidater og skoleledere. I tillegg har vi trukket inn data fra Studiebarometeret og spørreundersøkelser gjennomført i forbindelse med evalueringen av lektorutdanningen, for å kunne sammenligne PPU med andre utdanninger.

Noen av dataene i dette kapittelet er ikke publisert før, det gjelder spesielt kapittel 5.5.

Deler av informasjonen er imidlertid publisert før, og vi gjengir derfor bare overordnede, nasjonale tall her. For flere resultater, som for eksempel nedbrytninger av data fra spørreundersøkelsene på institusjon, finnes egne rapporter for hver av de tre undersøkelsene. For skoleledere, se Fetscher, E., og Wiggen, K.S. (2021). For PPU-kandidater, se Gilberg, m.fl. (2022). For PPU-studenter, se Wiggen m.fl. (2022). Se ellers kapittel 2.2 for mer informasjon om disse undersøkelsene.

5.1 Tilfredshet med utdanningen – spørsmål hentet fra Studiebarometeret

Spørreundersøkelsen blant PPU-studentene inneholdt mange av de samme spørsmålene som stilles i Studiebarometeret. Dette gir muligheter for å sammenligne PPU-studentenes opplevelse av kvaliteten på studieprogrammet, med studenter generelt og med studenter på GLU og lektorutdanninger spesielt. Undersøkelsen kartla PPU-studentenes opplevelse av undervisning, tilbakemelding og veiledning, faglig og sosialt miljø, organisering, medvirkning, eksamen og vurderingsformer, eget engasjement, forventninger fra faglig ansatte, tidsbruk og praksis. Vi vil her presentere noen av hovedfunnene.

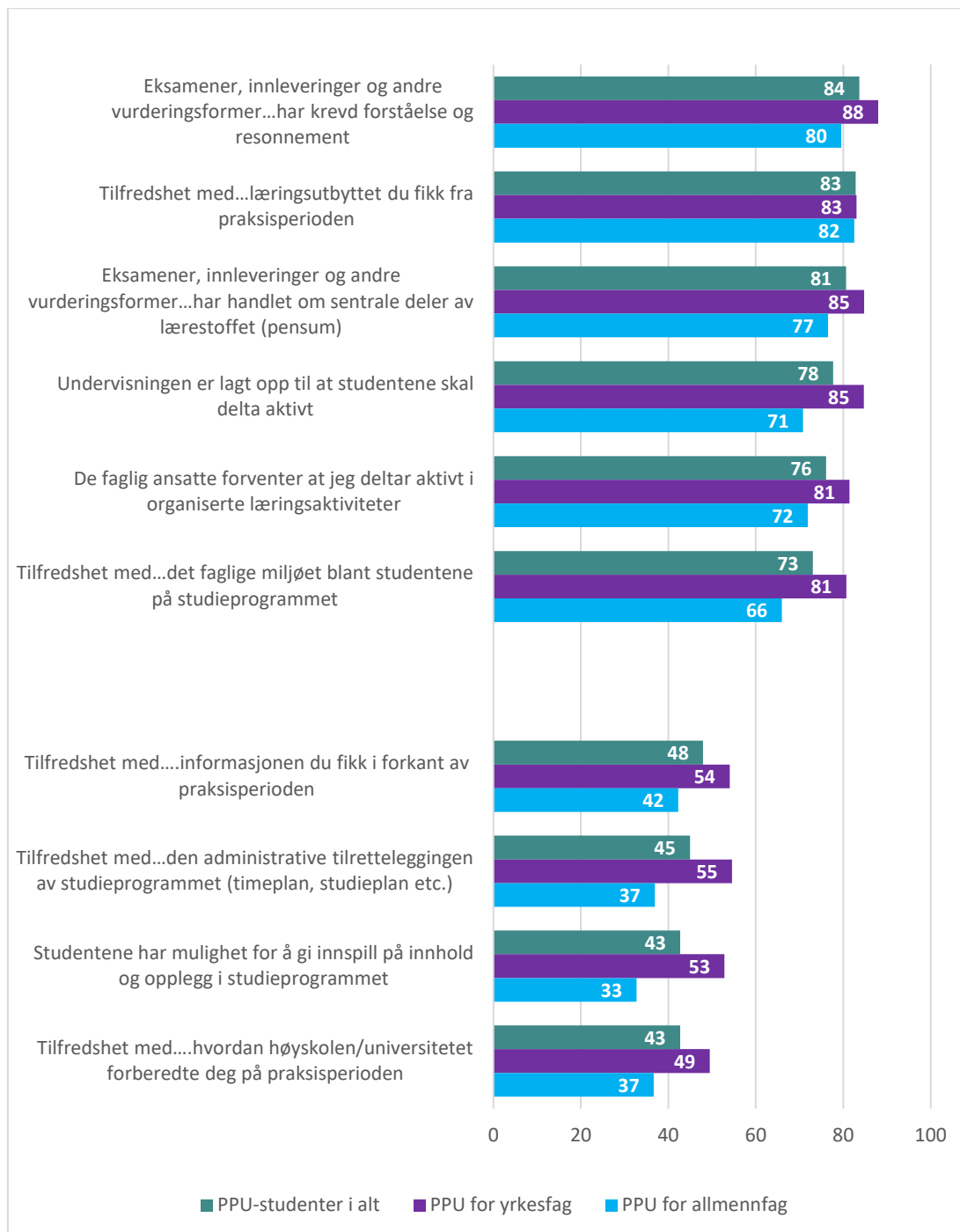
Når vi sammenligner, er det viktig å ha i mente at PPU skiller seg fra de andre studieprogrammene i Studiebarometeret i og med at det er et ettårig studieprogram som studentene starter på *etter* å ha fullført annen utdanning, mens studentene i Studiebarometeret går på bachelor- og masterprogrammer. Både GLU og lektorutdanning er femårige masterprogrammer. Til tross for at utdanningene er såpass ulike, er det likevel naturlig å sammenligne dem siden de alle kvalifiserer til å jobbe som lærer i skolen.

5.1.1 Tilfredshet med ulike sider ved utdanningen

Spørsmålene som ble hentet fra Studiebarometeret dekker mange ulike sider ved studieprogrammet. Vi viser nå hvilke områder PPU-studentene er mest og minst fornøyde med i studieprogrammet. Svarkategoriene går fra «1 – Ikke enig» til «5 – Helt enig». I tillegg kunne respondentene velge «Vet ikke».

Figur 5.1 viser andel som er mest positive (dvs. de som har svart «4» eller «5»), rangert etter høyest og lavest andel. Vi presenterer bare spørsmålene med andeler over 70 prosent eller under 50 prosent.

Figur 5.1 Spørsmål fra Studiebarometeret med høyest og lavest andel PPU-studenter som oppga svarkategori 4 og 5, i alt og etter type PPU. Prosent.

Generelt er PPU-studentene mest fornøyde med ulike sider ved eksamen, innleveringer og vurderingsformer, læringsutbyttet fra praksis, studentaktiv undervisning og det faglige miljøet blant studentene. De er minst fornøyde med forberedelsene i forkant av praksisperioden, den administrative tilretteleggingen av studieprogrammet og mulighetene for medvirkning.

Spørsmålene med høyest og lavest andel som har svart 4 og 5, er i hovedsak lik for studenter på PPU for yrkesfag og studenter på PPU for allmennfag – dvs. at de er mest og minst fornøyde med de samme elementene ved utdanningen. Men andelen fornøyde er høyere blant studenter på PPU for yrkesfag enn de på PPU for allmennfag på alle spørsmålene, selv om forskjellen på de to gruppene i noen tilfeller er små eller ubetydelige.

Blant studenter på PPU for yrkesfag er det hele 18 spørsmål som har en andel på over 70 prosent som har svart 4 eller 5 og kun ett spørsmål med en andel under 50 prosent, mens blant studenter på PPU for allmennfag er det kun fem spørsmål med en andel på over 70 prosent, og åtte av spørsmålene har en andel på mindre enn 50 prosent som har svart 4 eller 5. I Tabell 5-1 ser vi spørsmålene hvor differansen mellom studenter på PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag er størst.

Tabell 5-1 Spørsmål med størst differanse i andel som har svart 4 eller 5, for studenter med PPU for yrkesfag og studenter med PPU for allmennfag. Spørsmål med over 20 prosentpoeng differanse.

	PPU for yrkesfag	PPU for allmennfag	PPU-studenter i alt
Jeg er motivert for studieinnsats	79 %	53 %	65 %
Miljøet mellom studentene og de faglig ansatte på studieprogrammet (tilfredshet med)	76 %	53 %	64 %
Har bidratt til din faglige utvikling (eksamen/vurdering)	81 %	58 %	69 %
Jeg opplever at de faglig ansatte stiller klare forventninger til meg som student	73 %	52 %	63 %
Den faglige sammenhengen mellom emnene i studieprogrammet (tilfredshet med)	68 %	48 %	57 %
Studentene har mulighet for å gi innspill på innhold og opplegg i studieprogrammet	53 %	33 %	43 %

Studentene på PPU for yrkesfag er jevnt over mer motiverte og mer fornøyde med utdanningen sin enn studentene på PPU for allmennfag. Differansen mellom yrkes- og allmennfag er størst på spørsmålet «Jeg er motivert for studieinnsats», med 26 prosentpoeng.

5.1.2 Tilfredshet – andre lærerutdanninger

Spørsmålene ble som nevnt hentet fra Studiebarometeret, og de ble dermed stilt til studenter på andre utdanninger i Studiebarometeret 2021. Vi skal nå beskrive hvordan grunnskolelærer- og lektorstudentene svarte på de samme spørsmålene som er vist i figuren ovenfor. Vi viser fortsatt andel som oppga de to mest «positive» svaralternativene.

På spørsmålene der PPU-studentene svarer mest positivt, er også grunnskolelærer- og lektorstudentene positive – om enn litt mindre. Unntaket er spørsmålet «Undervisningen er lagt opp til at studentene skal delta aktivt», her er grunnskolelærerstudentene (55 prosent) og spesielt lektorstudentene (39 prosent) langt mer kritiske enn PPU-studentene (78 prosent). PPU-studentene opplever altså i langt større grad at undervisningen er lagt opp slik at de skal delta aktivt. Vi finner samme mønster, men med mindre forskjeller, på spørsmålet «De faglig ansatte forventer at jeg deltar aktivt i organiserte læringsaktiviteter».

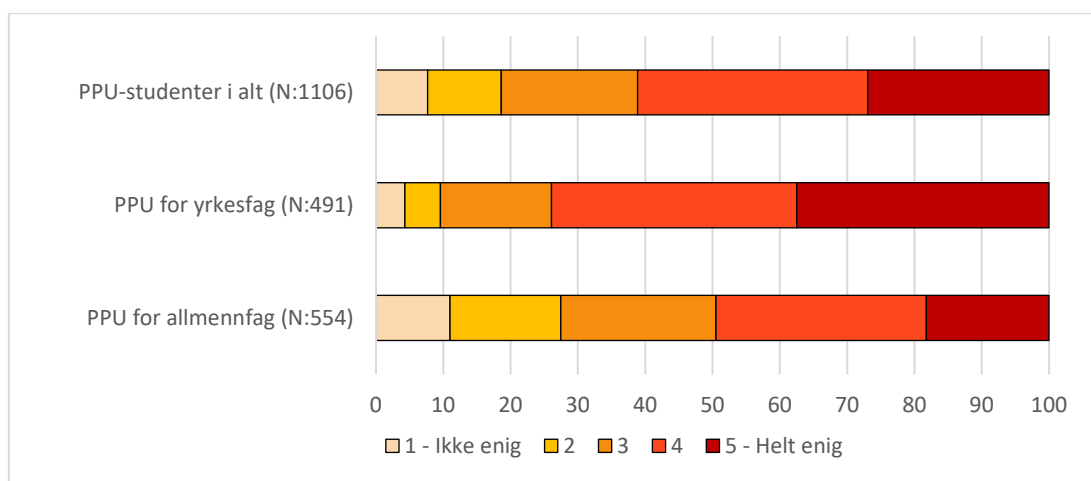
På spørsmålene der PPU-studentene i minst grad svarer positivt, er tallene temmelig like for grunnskolelærer- og lektorstudentene.

5.1.3 Overordnet tilfredshet

Spørsmålet om overordnet tilfredshet er et sentralt spørsmål i Studiebarometeret og ble også stilt PPU-studentene. Før studentene fikk spørsmålet om overordnet tilfredshet med studieprogrammet, hadde de allerede fått noen faktaspørsmål og spørsmål om undervisning, tilbakemelding og veiledning, faglig og sosialt miljø, organisering, medvirkning, vurderingsformer, eget engasjement og forventninger fra faglig ansatte.

Spørsmålet som stilles er «Jeg er, alt i alt, tilfreds med studieprogrammet jeg går på». Studentene angir grad av enighet på skala fra «1 – Ikke enig» til «5 – Helt enig», i tillegg til at det var mulig å svare «Vet ikke», noe ingen av PPU-studentene gjorde. Svarfordelingen vises i Figur 5.2 for PPU-studenter i alt og fordelt etter type PPU.

Figur 5.2 «Jeg er, alt i alt, tilfreds med studieprogrammet jeg går på?» Svarfordeling PPU-studenter i alt og fordelt etter type PPU. Prosent.

Rundt 60 prosent av PPU-studentene svarte 4 eller 5 på spørsmålet om overordnet tilfredshet med studieprogrammet. En mye høyere andel blant studentene på PPU for yrkesfag er enige i påstanden enn blant studentene på PPU for allmennfag. Dette er i tråd med de resultatene vi så på de mer konkrete spørsmålene: Studenter på PPU for yrkesfag svarer jevnt over mer positivt på spørsmål om ulike aspekter ved studieprogrammet enn studenter på PPU for allmennfag. Blant studenter på PPU for allmennfag er det så mange som nesten 30 prosent som ikke er enige i påstanden om tilfredshet med studieprogrammet.

Tabell 5-2 viser andel som har svart 4 eller 5 og gjennomsnitt på spørsmålet om overordnet tilfredshet for PPU-studentene og for studentene i Studiebarometeret.

Tabell 5-2 «Jeg er, alt i alt, tilfreds med studieprogrammet jeg går på?» Andel som oppga svarkategori 4 og 5 og gjennomsnitt. Prosent.

	Antall respondenter	Andel som svarte 4 og 5	Gjennomsnitt
PPU i alt	1 106	61	3,6
PPU for yrkesfag	491	74	4,0
PPU for allmennfag	554	49	3,3
SB 2021	25 291	72	4,0
SB 2021 GLU	1 695	59	3,6
SB 2021 Lektor	567	63	3,7

Blant studenter på PPU for yrkesfag er overordnet tilfredshet med studieprogrammet på nivå med tilfredsheten blant studenter generelt i Studiebarometeret – 74 prosent av studentene på yrkesfag svarte 4 eller 5, mens andelen er 72 prosent i Studiebarometeret totalt. Studentene på GLU og lektorutdanning er i noe mindre grad enige i påstanden (henholdsvis 59 og 63 prosent), mens lavest andel enige er det på PPU for allmennfag, hvor knapt halvparten av studentene svarte 4 eller 5. Dette til tross for at andelen tilfredse blant studentene på PPU for allmennfag stort sett er på nivå med – eller litt over – andelen tilfredse blant GLU- og lektorstudenter på de *konkrete* spørsmålene om ulike sider ved utdanningen ellers i spørreundersøkelsen.

Hva er det som gjør at studentene på PPU for allmennfag er såpass mye mindre tilfredse med studieprogrammet alt i alt enn studentene på GLU og lektorutdanning, så lenge de ellers svarer ganske likt på de andre spørsmålene? Det er to forhold som kan spille inn her. Det ene er at spørsmålet om overordnet tilfredshet er formulert veldig generelt, og studentene kan legge vekt på mange ulike faktorer når de svarer på dette spørsmålet – også ikke-faglige faktorer, som for eksempler egne forventninger, trivsel og faktorer både rundt og utenom studiesituasjonen. Det andre forholdet er at PPU er et ettårig studium som man tar etter å ha fullført annen type utdanning, mens GLU og lektorutdanning er 5-årige masterprogrammer. Studieprogrammene er sånn sett veldig ulike, og man kan også anta at studentene skiller seg fra hverandre både når det gjelder alder, erfaring og forventninger. Det har vært en nedgang i gjennomsnittscore på spørsmålet om overordnet tilfredshet i Studiebarometeret fra 2019 til 2022, noe som indikerer at koronasituasjonen kan ha påvirket studietilværelsen for mange studenter. I fritekstsvarerne i undersøkelsen blant PPU-studenter har det ikke blitt trukket frem negative konsekvenser knyttet til koronapandemien, men vi kan likevel ikke se bort fra at nedstengning i forbindelse med korona kan ha rammet studenter på ettårige programmer (som PPU) mer enn studenter på 5-årige programmer dersom det har vært mye nedstengning det ene året de har studert.

Tabell 5-3 ser vi på hvordan heltids- og deltidsstudenter på PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag svarer på spørsmålet om overordnet tilfredshet.

Tabell 5-3 «Jeg er, alt i alt, tilfreds med studieprogrammet jeg går på?» Andel som oppga svarkategori 4 og 5 og gjennomsnitt, fordelt på heltid- og deltidsstudenter og type PPU. Prosent.

	Antall respondenter	Andel som svarte 4 og 5	Gjennomsnitt
Heltidsstudenter			
I alt	408	50 %	3,4
PPU for yrkesfag	53	62 %	3,8
PPU for allmennfag	322	48 %	3,3
Deltidsstudenter			
I alt	690	68 %	3,8
PPU for yrkesfag	434	75 %	4,0
PPU for allmennfag	229	52 %	3,3

To tredeler av de som tar PPU på deltid er alt i alt tilfredse med studieprogrammet sitt, mot bare halvparten av de som tar PPU på heltid. En stor andel av deltidsstudentene (64 prosent) går på PPU for yrkesfag, mens de fleste heltidsstudentene (80 prosent) går på PPU for allmennfag. Hvis vi skiller mellom studenter på PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag, er fortsatt studentene på PPU for yrkesfag mer tilfredse enn studentene på PPU for allmennfag, både heltids- og deltidsstudentene. Men samtidig ser vi at blant heltidsstudentene på PPU for yrkesfag (kun 53 respondenter) er andelen som er enig i utsagnet om overordnet tilfredshet med studieprogrammet (62 prosent) noe lavere enn blant deltidsstudentene på PPU for yrkesfag (75 prosent). Denne forskjellen er signifikant. Det er ingen signifikant forskjell mellom heltids- og deltidsstudenter på PPU for allmennfag (henholdsvis 48 og 52 prosent).

5.1.4 Hva har betydning for tilfredshet med studieprogrammet?

Vi har sett at det er stor forskjell på hvordan studenter på PPU for yrkesfag og studenter på PPU for allmennfag svarte på spørsmålet «Jeg er, alt i alt, tilfreds med studieprogrammet jeg går på». Vi har undersøkt denne forskjellen nærmere ved å gjøre en logistisk regresjon hvor vi kontrollerer for ulike variabler som kan ha betydning for sannsynligheten for tilfredshet.

I denne analysen ser vi på sannsynligheten for å være enig i utsagnet «Jeg er, alt i alt, tilfreds med studieprogrammet jeg går på». De som svarte 4 eller 5 på dette spørsmålet får verdien 1, mens de som svarte 1, 2 eller 3 får verdien 0. I modell 1 kontrollerer vi for bakgrunnsvariabler som kjønn, alder, type PPU, utdanningsinstitusjon, studieprogresjon, campus- eller samlingsbasert undervisning og tidligere erfaring som lærer. I modell 2 legger vi til variabler som sier noe om hvordan de har opplevd ulike sider ved studieprogrammet. Kjønn og utdanningsinstitusjon er tatt ut av modellen, da disse ikke påvirket estimatene betydelig for de andre variablene i modellen. Alle spørsmålene om læringsutbytte ble også testet i modellen, men kun de to som hadde en signifikant effekt på sannsynligheten til å være overordnet tilfreds med studieprogrammet ble beholdt. Det hadde ingen betydelig

effekt på estimatene å fjerne de andre spørsmålene om læringsutbytte. Variablene som ble lagt til var følgende¹²:

- Kompetanse i bruk av varierte undervisningsmetoder
- Kompetanse i å formidle fagkunnskap på en forståelig måte
- Praksisen har forberedt en på jobben som lærer
- Pedagogikken har forberedt en på jobben som lærer
- Fag-/yrkesdidaktikken har forberedt en på jobben som lærer
- Rekkefølge og progresjon i undervisning og praksisperioder er godt tilpasset hverandre
- Tilfredshet med den administrative tilretteleggingen av studieprogrammet
- Motivasjon for å starte på PPU: lyst til å jobbe som lærer
- Motivasjon til å starte på PPU: flere karrieremuligheter

I Tabell 5-4 viser vi estimatene uttrykt som odds ratio. Referansegruppen har verdien 1. En verdi høyere enn 1 på en av de uavhengige variablene viser at sannsynligheten for å være overordnet tilfreds med studieprogrammet er høyere enn for referansegruppen – det indikerer altså en positiv sammenheng. En verdi lavere enn 1 viser at sannsynligheten er lavere enn referansegruppen – altså en negativ sammenheng. Er verdien lik 1, har ikke variabelen betydning for sannsynligheten.

Tabell 5-4 Odds ratio, signifikans og konfidensintervall for å være overordnet tilfreds med studieprogrammet

	Modell 1 ¹³	Modell 2
Antall personer	803	770
Kvinne (Referanse: Mann)	0,841	
Alder (Referanse 20–29 år)		
30–39 år	0,996	1,010
40–49 år	1,392	1,116
50 år eller mer	1,395	1,427
PPU for yrkesfag (Referanse: PPU for allmennfag)	2,284**	1,541
Deltid (Referanse: Heltid)	1,322	1,622
Campusbasert / fysiske samlinger (Referanse: Kombinasjon av fysiske samlinger og nettbasert)	1,319	0,994
Har erfaring som lærer (Referanse: ikke jobbet som lærer utenom praksis)	1,257	1,803**
Læringsutbytte: bruk av varierte undervisningsmetoder		2,473**
Læringsutbytte: formidle fagkunnskap på en forståelig måte		3,004**
Praksis har forberedt godt til jobben som lærer		0,895
Pedagogikken har forberedt godt til jobben som lærer		3,240**
Fag-/yrkesdidaktikken har forberedt godt til jobben som lærer		0,951
Rekkefølge og progresjon godt tilpasset hverandre		3,339**
Tilfredshet med adm. tilrettelegging av studieprogrammet		7,937**

¹² Variablene er gjort dikotome ved at de som har svart «I stor grad» eller «I svært stor grad» har fått verdien 1, mens de som har svart «I noen grad», «I liten grad» eller «I ingen / svært liten grad» har fått verdien 0.

¹³ Institusjon er med i modell 1, men estimatene vises ikke i tabellen av plasshensyn. OsloMet var satt som referanseinstitusjon. Ingen av estimatene for de andre institusjonene var signifikant forskjellig fra OsloMet, med unntak av estimatet for HVO som var signifikant lavere.

Motivasjon: lyst til å jobbe som lærer		1,107
Motivasjon: flere karrieremuligheter		0,896

*p<0,05 **p<0,01

Modell 1 viser at det er større sannsynlighet for at studenter på PPU for yrkesfag er overordnet tilfredse med studieprogrammet sitt enn studenter på PPU for allmennfag, også kontrollert for de andre variablene i modellen. Ingen av de andre variablene har noen signifikant effekt på sannsynligheten for å være overordnet tilfreds med studieprogrammet.

I modell 2 har vi tatt med variabler som omhandler læringsutbytte fra utdanningen så langt, organisering av studieprogrammet, hvordan utdanningen har forberedt en på jobben som lærer og motivasjon for å starte på PPU. Forskjellen mellom studenter på PPU for yrkesfag og studenter på PPU for allmennfag viskes ut når vi innfører variabler om kvalitative sider ved utdanningen, som læringsutbytte og organisering. I modell 2 er ikke lenger sannsynligheten for at studenter på PPU for yrkesfag skal være mer tilfredse med utdanningen enn studenter på allmennfag signifikant.

Studenter som har erfaring som lærer fra før, har større sannsynlighet for å være overordnet tilfredse med utdanningen enn studenter som ikke har erfaring som lærer fra før.

Det er også større sannsynlighet for å være overordnet tilfreds blant studenter som er tilfredse med den administrative tilretteleggingen av studieprogrammet og som opplever at studieprogrammet er bygd opp slik at rekkefølge og progresjon i undervisning og praksisperioder er godt tilpasset hverandre.

Videre er det også større sannsynlighet for å være overordnet tilfreds med studieprogrammet for studenter som i stor grad opplever at pedagogikken har forberedt dem godt til jobben som lærer og studenter som opplever at utdanningen gir tilstrekkelig kompetanse i bruk av varierte undervisningsmetoder og i å formidle fagkunnskap på en forståelig måte.

Analysen viser altså at studenter på PPU for yrkesfag i større grad er tilfredse med utdanningen på grunn av det faglige innholdet og organiseringen av utdanningen, og at forskjellen mellom studenter på PPU for yrkesfag og studenter på PPU for allmennfag ikke skyldes faktorer som alder, om de studerer heltid eller deltid eller hvordan undervisningen er organisert (campus- eller samlingsbasert). I tillegg har tidligere erfaring som lærer også betydning for hvordan man opplever utdanningen.

5.2 Helhet og sammenheng

I dette kapittelet presenterer vi svardata fra spørreundersøkelsen blant PPU-studenter. Det ble ikke stilt tilsvarende spørsmål om PPU-utdanningen til kandidater eller skoleledere.

Temaene vi nå skal omtale er:

- undervisning i pedagogikk
- undervisning i fagdidaktikk/yrkesdidaktikk
- rekkefølge og progresjon i undervisning og praksisperioder
- organisering, informasjon og veiledning i praksis

Spørsmålene om undervisning dreier seg om sammenhengen mellom fagene det undervises i og yrket det utdannes til. Tilsvarende spørsmål ble stilt til lektorstudentene i evalueringen av lektorutdanningen. Det samme gjelder også spørsmålene om rekkefølge og

progresjon i undervisning og om rekkefølge og progresjon i undervisning og praksisperioder. Lektorstudentenes svar sammenlignes bare med svarene fra studenter på PPU for *allmennfag*. De fleste spørsmålene i det siste av de fire temaene som er nevnt ovenfor, praksis, er hentet fra Studiebarometeret og var ikke inkludert i lektorevalueringen. Vi vil bruke data fra Studiebarometeret til å sammenligne PPU med andre utdanninger.

5.2.1 Undervisning i pedagogikk

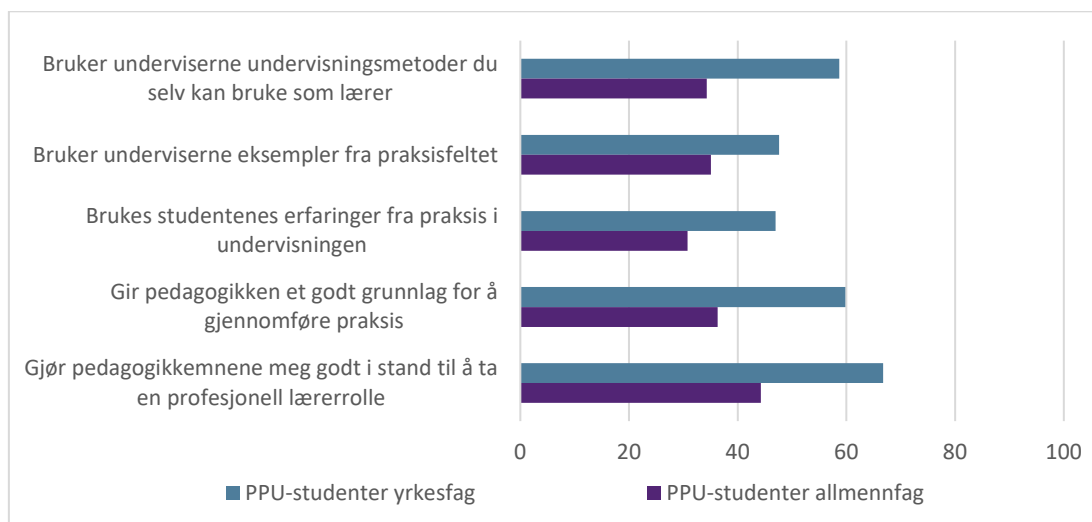
Det ble stilt fem spørsmål om undervisning i pedagogikk, med følgende innledende tekst: «Når det gjelder pedagogikken, i hvilken grad?», etterfulgt av spørsmålene:

- Bruker underviserne undervisningsmetoder du selv kan bruke som lærer
- Bruker underviserne eksempler fra praksisfeltet (case, video, transkripsjoner, elevarbeid, oppgaver etc.)
- Brukes studentenes erfaringer fra praksis i undervisningen
- Gir pedagogikken et godt grunnlag for å gjennomføre praksis
- Gjør pedagogikkemnene meg godt i stand til å ta en profesjonell lærerrolle (f.eks. klasseledelse, relasjonsarbeid, samarbeid med eksterne instanser etc.)

Svarkategoriene var «I ingen / svært liten grad», «I liten grad», «I noen grad», «I stor grad» og «I svært stor grad». I tillegg kunne respondentene velge «Vet ikke / ikke relevant», 1–3 prosent valgte dette svaralternativet. Disse er holdt utenfor ved beregning og omtale av svarfordeling.

Figuren viser andel som svarte «I stor grad» og «I svært stor grad» fordelt på PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag.

Figur 5.3 «Når det gjelder pedagogikken; i hvilken grad ...?». Andel som oppga «I stor grad» og «I svært stor grad». Prosent.

Nesten halvparten av studentene, samlet sett for begge gruppene og alle spørsmålene, opplevde «I stor grad» eller «I svært stor grad» at undervisningen i pedagogikk hadde en kobling til praksis/læreryrket.

Rundt 40 prosent av studentene, begge gruppene samlet sett, opplever i stor eller i svært stor grad at studentenes erfaringer fra praksis brukes i undervisningen og at underviserne bruker eksempler fra praksisfeltet. Litt over 40 prosent opplever i stor eller i svært stor grad

at underviserne bruker undervisningsmetoder de selv kan bruke som lærer, og at pedagogikken gir et godt grunnlag for å gjennomføre praksis. Noe flere – litt over halvparten av studentene – opplever i stor eller i svært stor grad at pedagogikkemnene gjør dem godt i stand til å ta en profesjonell lærerrolle.

En større andel studenter på PPU for yrkesfag svarer «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmålene om undervisning i pedagogikk enn studenter på PPU for allmennfag. Studenter på PPU for yrkesfag skiller seg mest ut på spørsmålene om pedagogikkemnene gjør dem godt i stand til å ta en profesjonell lærerrolle, om pedagogikkemnene gir et godt grunnlag for praksis og om underviserne bruker undervisningsmetoder de selv kan bruke som lærer – her er andelen som i stor grad opplever det rundt 25 prosentpoeng høyere enn blant studenter på PPU for allmennfag.

Andelene som svarte «I ingen / svært liten grad» eller «I liten grad» er mellom 12 og 20 prosent. Dette er noe høyere enn generelt sett i spørreundersøkelsen.

For samtlige spørsmål er midtkategorien «I noen grad» ganske høy: fra 34 til 42 prosent. Dette er en høyere andel enn på de andre spørsmålene i undersøkelsen. Dette, sammen med det faktum at nesten 50 prosent svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» i gjennomsnitt på disse spørsmålene, kan tyde på at svært mange studenter synes pedagogikkundervisningen er tilstrekkelig god.

5.2.2 Undervisning i fagdidaktikk/yrkesdidaktikk

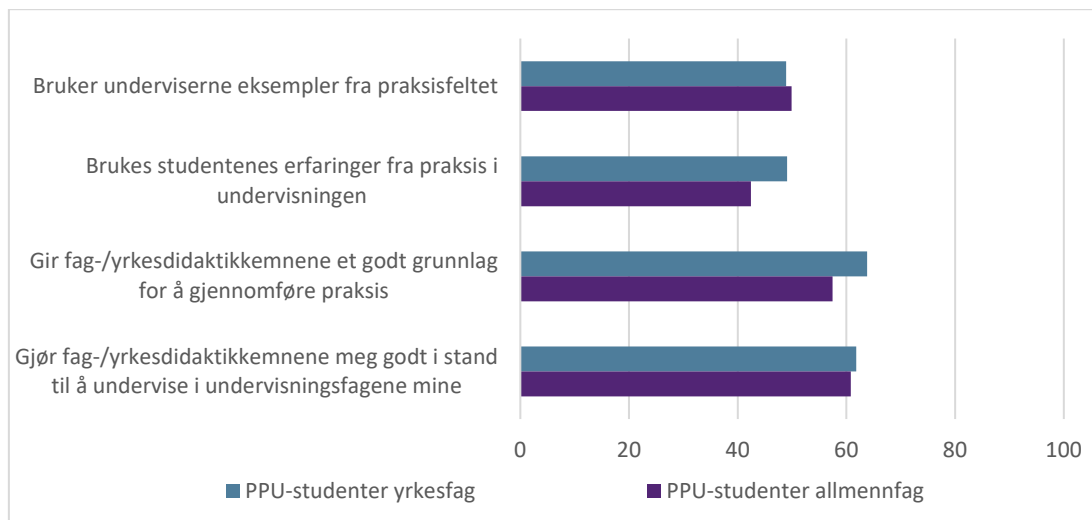
Det ble stilt fire spørsmål om undervisning i fagdidaktikk/yrkesdidaktikk. Den innledende teksten var: «Når det gjelder fagdidaktikken/yrkesdidaktikken, i hvilken grad», etterfulgt av spørsmålene:

- Bruker underviserne eksempler fra praksisfeltet (case, video, transkripsjoner, elevarbeid, oppgaver etc.)
- Brukes studentenes erfaringer fra praksis i undervisningen
- Gir fag-/yrkesdidaktikkemnene et godt grunnlag for å gjennomføre praksis
- Gjør fag-/yrkesdidaktikkemnene meg godt i stand til å undervise i undervisningsfagene mine

Svarkategoriene var «I ingen / svært liten grad», «I liten grad», «I noen grad», «I stor grad» og «I svært stor grad». I tillegg kunne respondentene velge «Vet ikke / ikke relevant», noe mellom 2 og 3 prosent gjorde. Disse er holdt utenfor ved beregning og omtale av svarfordeling.

Figuren viser andel som svarte «I stor grad» og «I svært stor grad» fordelt på PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag.

Figur 5.4 «Når det gjelder didaktikken; i hvilken grad ...?». Andel som oppga «I stor grad» og «I svært stor grad». Prosent.

Noe over halvparten av studentene, samlet sett for begge gruppene og alle spørsmålene, opplevde «I stor grad» eller «I svært stor grad» at undervisningen i didaktikk hadde en kobling til praksis/læreryrket.

Rundt halvparten opplever i stor grad at undervisere i fagdidaktikken/yrkesdidaktikken bruker eksempler fra praksisfeltet, og at studentenes erfaringer fra praksis brukes i undervisningen. En noe høyere andel, rundt 60 prosent, opplever i stor grad at fagdidaktikk/yrkesdidaktikkemnene gir et godt grunnlag for å gjennomføre praksis og gjør dem godt i stand til å undervise.

Det er kun mellom 8 og 13 prosent som svarer «I ingen / svært liten grad» eller «I liten grad» på disse spørsmålene. Rundt 40 prosent svarte «I noen grad» på spørsmålene. Dette er en høyere andel enn hva som er gjennomgående i de andre spørsmålene i undersøkelsen. Dette, sammen med det faktum at noe over halvparten svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» i gjennomsnitt på disse spørsmålene, kan tyde på at svært mange studenter synes didaktikkundervisningen er tilstrekkelig god.

Studenter på PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag svarer ganske likt på spørsmålene om undervisningen i fag-/yrkesdidaktikken.

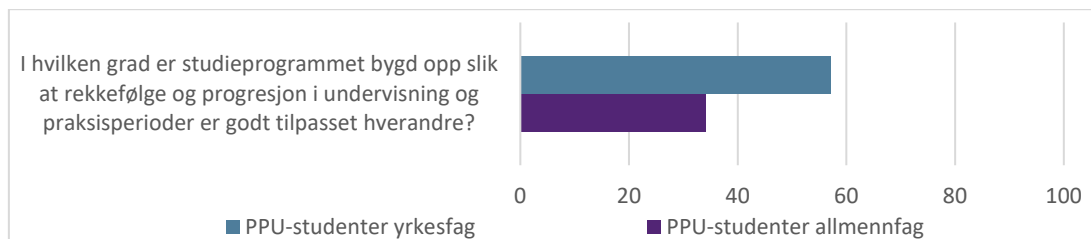
5.2.3 Rekkefølge og progresjon i undervisning og praksisperioder

Det var inkludert ett spørsmål om sammenhengen mellom pedagogikk, didaktikk og praksis: «I hvilken grad er studieprogrammet bygd opp slik at rekkefølge og progresjon i undervisning og praksisperioder er godt tilpasset hverandre?».

Svarkategoriene var «I ingen / svært liten grad», «I liten grad», «I noen grad», «I stor grad» og «I svært stor grad». I tillegg kunne respondentene velge «Vet ikke / ikke relevant», noe 4 prosent gjorde. Disse er holdt utenfor ved beregning og omtale av svarfordeling.

Figuren viser andel som svarte «I stor grad» og «I svært stor grad» fordelt på PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag.

Figur 5.5 «I hvilken grad er studieprogrammet bygd opp slik at rekkefølge og progresjon i undervisning og praksisperioder er godt tilpasset hverandre?». Andel som oppga «I stor grad» og «I svært stor grad». Prosent.

Noe under halvparten av studentene, samlet sett for begge gruppene, opplevde «I stor grad» eller «I svært stor grad» at studieprogrammet er bygd opp slik at rekkefølge og progresjon i undervisning og praksisperioder er godt tilpasset hverandre.

Blant studentene på PPU for allmennfag oppga 20 prosent «I ingen / svært liten grad» eller «I liten grad», tilsvarende tall for PPU for yrkesfag er 7 prosent. Rundt 40 prosent, i begge gruppene, svarte «I noen grad». Det store flertallet er dermed i stor eller noen grad enige i at studiet er bygd opp slik at rekkefølge og progresjon i undervisning og praksisperioder er godt tilpasset hverandre. Imidlertid er et betydelig mindretall blant de på allmennfag, en av fem, i liten grad enige.

5.2.4 Organisering, informasjon og veiledning i praksis

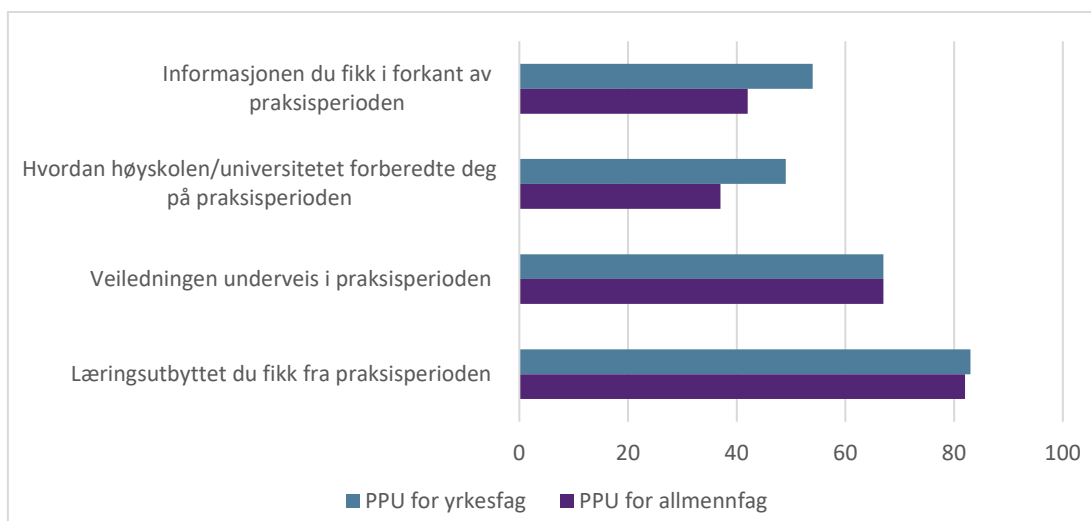
Spørsmålene i dette kapittelet er hentet fra Studiebarometeret, og de ble gjenbrukt i spørreundersøkelsen blant PPU-studenter. Se kapittel 5.2.5 for sammenligning med data fra Studiebarometeret. Spørsmålene handler om studentenes praksisopplæring, og til slutt fikk studentene muligheten til å skrive i et fritekstsvare om erfaringene sine. Dersom de hadde hatt flere praksisperioder, ble de bedt om å ta utgangspunkt i den siste. Studentene fikk deretter spørsmålet «Hvor tilfreds er du med» etterfulgt av følgende påstander:

- Informasjonen du fikk i forkant av praksisperioden
- Hvordan høyskolen/universitetet forberedte deg på praksisperioden
- Veiledningen underveis i praksisperioden
- Læringsutbyttet du fikk fra praksisperioden

Svarkategoriene går fra «1 – Ikke tilfreds» til «5 – Svært tilfreds». I tillegg kunne respondentene velge «Vet ikke». Andelen som svarte «Vet ikke» er bare om lag 1 prosent. Disse er holdt utenfor ved beregning og omtale av svarfordeling.

Figuren viser andel som valgte de to mest «positive» svarkategoriene, altså de mest fornøyde, fordelt på PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag.

Figur 5.6 Om praksisen: «Hvor tilfreds er du med ...?». Andel «tilfredse», dvs. svarkategori 4 og 5. Prosent.

PPU-studentene er spesielt tilfredse med læringsutbyttet fra praksisperioden, det gjelder over 80 prosent av PPU-studentene. To tredeler er tilfredse med veiledningen de fikk i praksisperioden sin. Disse to spørsmålene har lav andel ikke/lite tilfredse (6–15 prosent).

PPU-studentene er minst fornøyde med hvordan institusjonen forberedte dem på praksisperioden og informasjonen de fikk i forkant av praksisperioden. Litt under halvparten av PPU-studentene oppga at de er tilfredse med dette, mens litt over en fjerdedel er ikke/lite tilfredse.

Det er små forskjeller mellom PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag på tilfredshet med praksis, men på spørsmål om informasjon i forkant og hvordan institusjonen har forberedt dem på praksisperioden, er en noe høyere andel blant studentene på PPU for yrkesfag tilfredse enn studentene på PPU for allmennfag, andelen er fra rundt 50 prosent på PPU for yrkesfag til rundt 40 prosent for PPU for allmennfag.

Til slutt fikk PPU-studentene et fritekstspørsmål om sammenhengen mellom pedagogikk, fagdidaktikk/yrkesdidaktikk og praksis i studieprogrammet. 238 studenter valgte å kommentere. Hoveddelen av kommentarene går på dårlig sammenheng mellom emnene når det gjelder det faglige innholdet: Lite sammenheng mellom didaktikk og pedagogikk eller mellom pedagogikken og/eller didaktikken og hva som gjøres i praksis. Ofte kommenteres det at emner og tematikk kommer i feil rekkefølge – at enkelte temaer kommer for sent til å kunne utforske det eller øve seg på det i praksis, eller at de rett og slett ikke hadde nok verktøy eller kunnskap til praksisperioden. Spesielt gjaldt dette temaer innen pedagogikk. Det var også flere som kommenterte at studiet bar preg av dårlig organisering, og de var misfornøyde med oppbygningen og organiseringen rundt pedagogikk, didaktikk og praksis. Selv om mange trakk frem negative sider, var det også noen av respondentene som kommenterte at de opplevde at det var god sammenheng i studieprogrammet, at det var godt organisert og at fagene utfyller hverandre godt. Mer om dette kan leses i Wiggen m.fl. 2022.

5.2.5 Helhet og sammenheng – andre lærerutdanninger

I evalueringen av lektorutdanningene ble mange av de samme spørsmålene om sammenhengen mellom fagene på universitetet/høyskolen og praksis stilt til de samme gruppene. Sammenligningene er gjort mellom lektorstudentene og studentene på PPU for allmennfag.

Gjennomgående svarer PPU-studentene (for allmennfag) temmelig likt som lektorstudentene. Nesten alle forskjellene, i andel som svarte i stor eller svært stor grad på spørsmålene, er omtrent 10 prosentpoeng. Størst differanse er det på to av spørsmålene om didaktikken: «Gir fag-/yrkesdidaktikkemnene et godt grunnlag for å gjennomføre praksis» og «Gjør fag-/yrkesdidaktikkemnene meg godt i stand til å undervise i undervisningsfagene mine». Her oppga rundt 60 prosent av PPU-studentene og rundt 40 prosent av lektorstudentene at de i stor eller svært stor grad var enige.

Spørsmålene om praksis kan vi sammenligne med data fra Studiebarometeret 2021. Vi finner bare små forskjeller mellom lektorstudentenes og PPU-studentenes svar og mellom grunnskolelærerstudentenes og PPU-studentenes svar.

5.2.6 Helhet og sammenheng – oppsummert

Den faglige sammenhengen mellom de ulike elementene i utdanningene er belyst med to ulike sett av spørsmål. Det første består av flere spørsmål om sammenhengen mellom praksis/yrket på den ene siden og pedagogikken og didaktikken på den andre siden. Det andre dreier seg om hvordan lærestedene informerer om og forbereder til praksis og veiledning underveis og utbytte av praksis.

Opplevelsen av helhet og sammenheng varierer noe mellom gruppene. Vi vil trekke frem noen interessante funn, fortsatt med utgangspunkt i andel som svarte i stor og i svært stor grad, eller andel som var mest tilfredse:

- Om lag halvparten av PPU-studentene er i stor eller svært stor grad enige i at pedagogikken har god sammenheng med praksis. Her er det en del forskjell mellom PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag. Flere av studentene på yrkesfag enn på allmennfag er i stor eller svært stor grad enige i at «Bruker underviserne undervisningsmetoder du selv kan bruke som lærer», «Bruker underviserne eksempler fra praksisfeltet» og «Brukes studentenes erfaringer fra praksis i undervisningen». Forskjellen mellom de to gruppene av studenter er på noe over 20 prosentpoeng på disse tre spørsmålene.
- På spørsmålene om fagdidaktikken/yrkesdidaktikken og dens sammenheng med praksis er en noe større andel av PPU-studentene i stor eller svært stor grad enige (enn på spørsmålene om pedagogikken). Forskjellene mellom yrkesfag og allmennfag er svært små.
- På spørsmålet «I hvilken grad er studieprogrammet bygd opp slik at rekkefølge og progresjon i undervisning og praksisperioder er godt tilpasset hverandre?» er studentene på PPU for yrkesfag langt mer positive enn de på PPU for allmennfag (henholdsvis 57 og 34 prosent svarte i stor eller i svært stor grad).
- De aller fleste PPU-studentene er fornøyde med praksisopplæringen, spesielt med veiledningen underveis (rundt 70 prosent) og læringsutbyttet (rundt 80 prosent) fra praksisperioden.

- Lektorstudentene og PPU-studentene (på allmennfag) svarer ganske likt på de fleste spørsmålene, men på to av spørsmålene om didaktikken er PPU-studentene langt mer positive enn lektorstudentene: «Gir fag-/yrkesdidaktikkemnene et godt grunnlag for å gjennomføre praksis» og «Gjør fag-/yrkesdidaktikkemnene meg godt i stand til å undervise i undervisningsfagene mine».

5.3 Læringsutbytte

I dette kapittelet sammenstiller vi svardata fra spørreundersøkelser blant PPU-studenter, PPU-kandidater og skoleledere. Vi trekker også i noen grad inn svardata fra spørreundersøkelser blant lektorstudenter (på 4. og 5. studieår) og lektorkandidater.

Sammenligningene er gjort mellom data fra lektorevalueringen og data som gjelder PPU-*allmennfag* når det gjelder studenter og kandidater. Dette fordi lektorstudentenes bakgrunn er mer lik studentene på PPU-allmennfag enn PPU-yrkesfag. Når det gjelder skoleledere, kan ikke data deles på samme måte og gjelder dermed skolelederens opplevelser av PPU samlet.

Spørsmålene i PPU-kartleggingen tok utgangspunkt i PPU-utdanningens læringsutbytte slik dette defineres i § 2 i Forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning¹⁴. Med utgangspunkt i læringsutbyttebeskrivelsen om hva ferdigutdannede PPU-kandidater skal ha av kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse operasjonaliserte vi denne beskrivelsen til egnede spørsmål i spørreundersøkelsen. Spørsmålene er tilnærmet identiske med de som ble brukt i evaluering av lektorutdanningene, for at vi skulle få mulighet til å sammenligne gruppene.

Det er noen få forskjeller i formuleringene til de ulike gruppene. Spørsmålene til studentene er formulert i presens og til kandidatene i preteritum. Spørsmålene til disse to gruppene bruker pronomenet «deg», mens spørsmålene til skolelederne om kandidatenes kompetanse bruker pronomenet «seg».

I punktlisten under angis spørsmålene som gikk til kandidatene, disse fikk noen flere spørsmål enn studentene og skolelederne.

- I studie-/undervisningsfagene
- Skolens rolle i samfunnet
- Om skolens læreplaner
- Læring og utvikling hos ungdom
- Læring i ulike sosiale og flerkulturelle kontekster
- Klasseledelse
- Bruk av varierte undervisningsmetoder
- Tilpasset opplæring
- Bruk av digitale læringsverktøy i undervisningen
- Formidle fagkunnskap på en forståelig måte
- Vurdere elevenes læringsutbytte
- Bruke vurdering som læringsprosess
- Reflektere over profesjonsetikk
- Planlegge og gjennomføre undervisning
- Legge til rette for gode læringsprosesser hos elevene

¹⁴ <https://lovdata.no/forskrift/2015-12-21-1771>

- Skape gode relasjoner med elever
- Skape et inkluderende læringsmiljø
- Legge til rette for elevmedvirkning
- Identifisere elever i vanskelige livssituasjoner med behov for tiltak
- Sette i gang tiltak for elever i vanskelige livssituasjoner
- Legge til rette for et godt skole-/hjem-samarbeid
- Bidra til faglig utviklingsarbeid i skolen
- Videreutvikle egen undervisningspraksis
- Bidra i et tverrfaglig samarbeid

Spørsmålene til de ulike gruppene ble innledet med en kort tekst der vi ba de vurdere om kunnskapen og kompetansen fra utdanningen er/var tilstrekkelig. Kandidatene ble bedt om å vurdere dette med «... utgangspunkt i behovet for kompetanse du opplever i jobben som lektor/adjunkt». Skolelederne ble bedt om å vurdere kandidatenes kompetanse sett ut ifra «skolens behov».

Svarkategoriene var «I ingen / svært liten grad», «I liten grad», «I noen grad», «I stor grad» og «I svært stor grad». I tillegg kunne respondentene velge «Vet ikke / ikke relevant». Andel som svarte «Vet ikke / ikke relevant» er svært lav for alle grupper: Andelen er under 2 prosent for begge student- og begge kandidatpopulasjonene, mens andelen var noe høyere blant skoleledere¹⁵.

Svarfordelingen i figurene er beregnet uten de som svarte «Vet ikke / ikke relevant».

Figurene i dette kapitlet viser andel som svarte «I stor grad» og «I svært stor grad» fordelt på studenter, kandidater og skoleledere. Vi fordeler i tillegg svardata for studentene og kandidatene på PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag. For skolelederne fordeler vi ikke på yrkesfag og allmennfag.

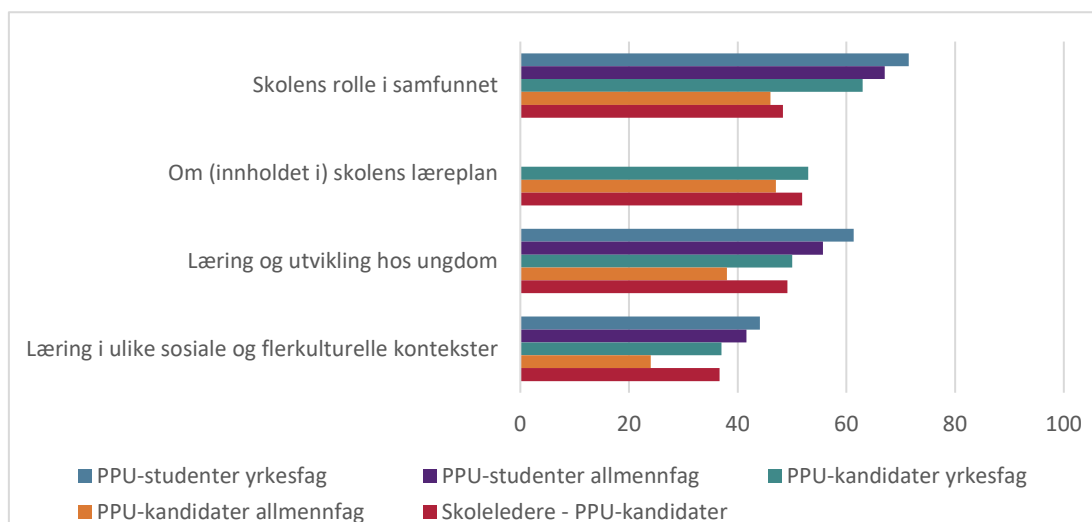
5.3.1 Kunnskap og kompetanse – PPU-undersøkelsene

Skolen og samfunnet

Vi ser først på fire spørsmål om skolens rolle i samfunnet, læreplaner, læring og utvikling hos ungdom og læring i sosiale og flerkulturelle kontekster. Det andre spørsmålet, om skolens læreplan, gikk ikke til studentene. Her fikk kandidatene spørsmålet «Om skolens læreplaner», mens skolelederne fikk spørsmålet «Om innholdet i skolens læreplan», vi mener likevel dette spørsmålet er sammenlignbart mellom disse to gruppene.

¹⁵ Andelen som svarte «Vet ikke / ikke relevant» lå mellom 1 og 7 prosent for alle påstander.

Figur 5.7 Andel som svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmål om læringsutbytte.

Rundt 70 prosent av studentene mener de i stor eller svært stor grad har fått tilstrekkelig kunnskap om «Skolens rolle i samfunnet», tilsvarende tall for kandidatene og skolelederne er noe lavere. Rundt 50 prosent av kandidatene og skolelederne mener de i stor eller svært stor grad har fått kunnskap om «Skolens læreplaner». Om lag 60 prosent av studentene mener de i stor eller svært stor grad har fått kunnskap om «Læring og utvikling hos ungdom», mens kandidatene og skolelederne ligger noe under. På det siste spørsmålet, om «Læring i ulike sosiale og flerkulturelle kontekster», er tallene lavest blant disse fire spørsmålene: Under 50 prosent for alle gruppene og aller lavest blant kandidater fra allmennfag (24 prosent).

I denne fremstillingen viser vi andel som i stor eller svært stor grad er enige i påstandene. Vi inkluderer altså ikke «I noen grad», som en betydelig andel av både studentene, kandidatene og skolelederne oppga. Andelene som oppga «I ingen / svært liten grad» eller «I liten grad» er små, rundt 10 prosent for de fleste gruppene på de fleste spørsmålene. Størst andel er det på det siste spørsmålet, om sosiale og flerkulturelle kontekster, der cirka 30 prosent av kandidatene og 20 prosent av skolelederne oppga «I ingen / svært liten grad» eller «I liten grad».

Studentene er noe mer enige i påstandene enn kandidatene. Størst er differansen innen allmennfag, der studentene er en del mer enige enn kandidatene: Om lag 20 prosentpoeng flere av allmennfag-studentene, enn allmennfag-kandidatene, oppga i stor eller svært stor grad på de tre aktuelle spørsmålene. Innen yrkesfag er det mindre forskjeller i svarene mellom studenter og kandidater. Skolelederne svarer om lag likt som kandidatene: De som arbeider i skolen (kandidater og skoleledere) har altså i stor grad samme syn på kunnskapen på dette området, mens studentene er noe mer positive.

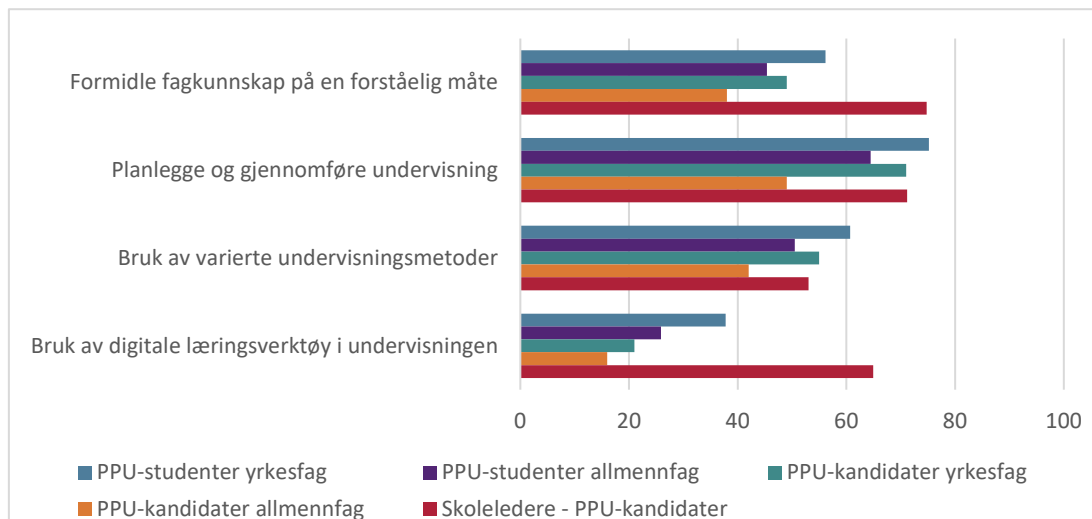
Studentene på yrkesfag og på allmennfag svarer ganske likt, mens kandidatene på yrkesfag er noe mer positive enn kandidatene på allmennfag.

Spørsmålet der færrest er enige i at de i stor eller svært stor grad har fått tilstrekkelig kunnskap, er «Læring i ulike sosiale og flerkulturelle kontekster». Her er spesielt kandidatene fra allmennfag negative til egen kunnskap, mens skolelederne er noe mer positive.

Undervisning

Vi skal nå vise fire spørsmål som sier noe om opplevd kompetanse i undervisning: om formidling og om planlegging og gjennomføring.

Figur 5.8 Andel som svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmål om læringsutbytte.

Variasjonen mellom spørsmålene og mellom respondentgruppene er ganske store her. Mest iøynefallende er spørsmålet om bruk av digitale læringsverktøy i undervisningen. Så mye som over 60 prosent av skolelederne mener kandidatene i stor eller svært stor grad har tilstrekkelig kompetanse i det, mens bare om lag 20 prosent av kandidatene og 30 prosent av studentene mener de har det. Skolelederne er altså langt mer positivt innstilt til dette enn spesielt kandidatene.

Rundt 50 prosent av studentene mener de i stor eller svært stor grad har fått tilstrekkelig kunnskap i å «Formidle fagkunnskap på en forståelig måte». Tilsvarende tall for kandidatene er noe lavere og for skolelederne klart høyere (75 prosent). Rundt 70 prosent av studentene og skolelederne mener de i stor eller svært stor grad har fått tilstrekkelig kunnskap i å «Planlegge og gjennomføre undervisning». Tilsvarende tall for kandidatene er noe lavere, spesielt blant de fra allmennfag (49 prosent). Rundt 50 prosent mener de i stor eller svært stor grad har fått tilstrekkelig kunnskap i «Bruk av varierte undervisningsmetoder». Høyest er det blant studentene på yrkesfag, lavest blant kandidatene på allmennfag.

Andelen som oppga «I ingen / svært liten grad» eller «I liten grad» er gjennomgående størst blant kandidatene, varierende fra 15–20 prosent på de tre første spørsmålene og hele 44 prosent på spørsmålet om digitale læringsverktøy. Blant studentene er andelen klart lavere, og blant skoleledere er disse andelenene godt under 10 prosent på alle de fire spørsmålene.

Studentene er noe mer enige i påstandene enn kandidatene, dette gjelder både allmennfag og yrkesfag, men forskjellene ligger bare på mellom 4 og 17 prosentpoeng på de fire spørsmålene. Skolelederne er klart mer positive enn de andre gruppene på de to spørsmålene om å formidle kunnskap og om digitale verktøy. På de to andre spørsmålene svarer de ganske likt som studentene og kandidatene.

Studentene på yrkesfag og på allmennfag svarer ganske likt, men de på yrkesfag er noe mer positive enn de på allmennfag. Også de to kandidatgruppene svarer ganske likt, med litt

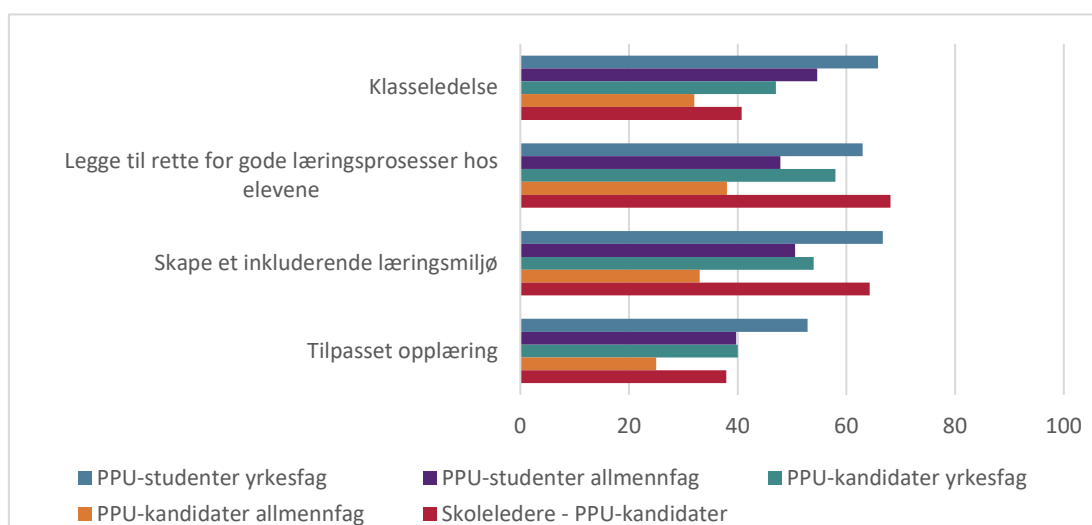
større andeler positive på yrkesfag, der spesielt spørsmålet om å planlegge og gjennomføre har en klart høyere andel yrkesfagkandidater som svarer positivt enn blant allmennfagkandidater.

Spørsmålet der færrest er enige at de i stor eller svært stor grad har fått tilstrekkelig kompetanse, er spørsmålet om bruk av digitale læringsverktøy i undervisningen. Her er spesielt kandidatene negative til egen kunnskap, mens skolelederen er langt mer positive.

Læringsmiljø

Vi skal nå vise fire spørsmål som sier noe om opplevd kompetanse i klasseledelse og læring.

Figur 5.9 Andel som svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmål om læringsutbytte.

På disse spørsmålene er studentene og skolelederne jevnt over mest positive til kompetansen, mens kandidatene er minst positive.

Rundt 60 prosent av studentene mener de i stor eller svært stor grad har fått tilstrekkelig kompetanse i «Klasseledelse», tilsvarende tall for kandidatene og skolelederne er rundt 40 prosent. Mellom 40 og 70 prosent mener de i stor eller svært stor grad har tilstrekkelig kompetanse i å «Legge til rette for gode læringsprosesser hos elevene»: Skolelederne er de mest positive her sammen med yrkesfagstudentene. De minst positive er allmennfagkandidatene. Omtrent samme mønster og nivå finner vi på det neste spørsmålet, om å «Skape et inkluderende læringsmiljø». På det siste spørsmålet, «Tilpasset opplæring», ser vi også det samme mønsteret, men her er skolelederne mindre positive enn studentene.

Andelen som oppga «I ingen / svært liten grad» eller «I liten grad» er gjennomgående størst blant kandidatene og størst på spørsmålet om tilpasset opplæring (30 prosent). Blant studentene og skolelederne er disse andelene klart lavere.

Studentene er noe mer enige i påstandene enn kandidatene, dette gjelder både allmennfag og yrkesfag, forskjellene ligger på mellom 5 og 23 prosentpoeng på de fire spørsmålene. Skolelederne er forholdsvis negative på spørsmålet om klasseledelse (41 prosent, mens studentenes tilsvarende tall er 66 og 55). Skolelederne er noe mer positive enn studentene og klart mer positive enn kandidatene på de to spørsmålene om læringsprosesser og læringsmiljø.

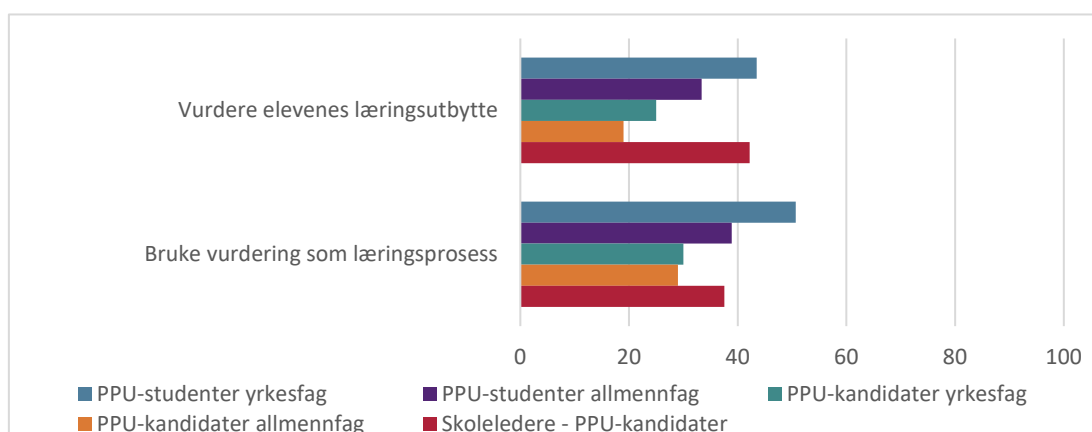
Studentene på yrkesfag og på allmennfag svarer ganske likt, men de på yrkesfag er noe mer positive enn de på allmennfag. Samme mønster finner vi blant kandidatene, med forskjeller på rundt 20 prosentpoeng.

Spørsmålet der færrest er enige at de i stor eller svært stor grad har fått tilstrekkelig kompetanse, er spørsmålet om tilpasset opplæring. Her er spesielt kandidatene i allmennfag negative til egen kompetanse (25 prosent).

Vurdering

Vi skal nå vise to spørsmål om opplevd kompetanse i vurdering.

Figur 5.10 Andel som svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmål om læringsutbytte.

På de to spørsmålene om læringsutbytte er andelen som svarer i stor eller svært stor grad lavere enn på de fleste foregående spørsmål. Variasjonen mellom gruppene er om lag som de foregående, med studentene som de mest positive og kandidatene som de minst positive. Videre er også her studenter og kandidater på yrkesfag noe mer positive enn de på allmennfag.

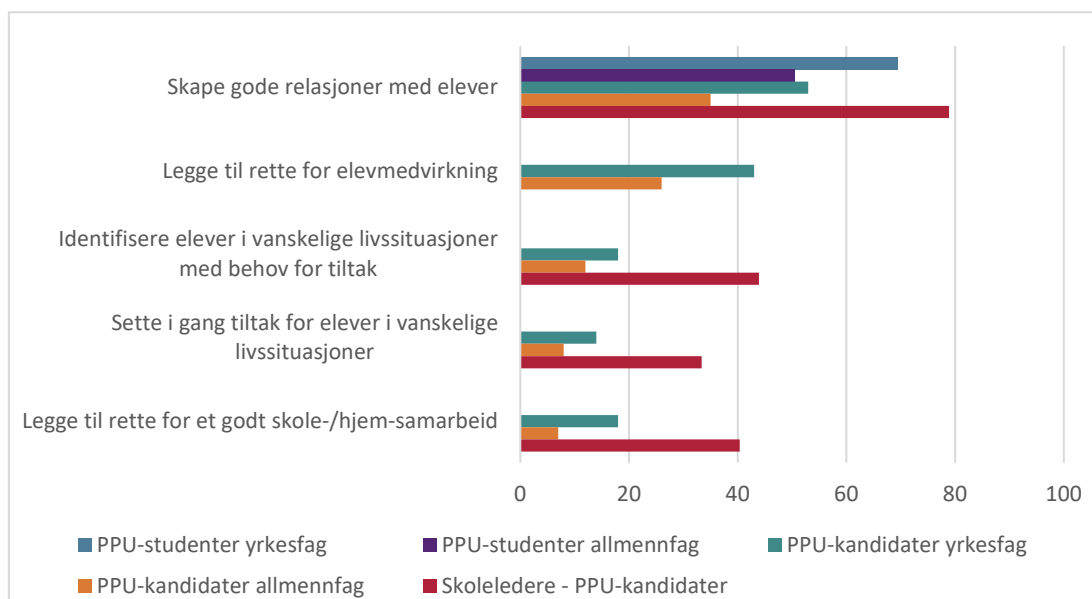
Et stort mindretall av kandidatene, rundt 30 prosent, oppga «I ingen / svært liten grad» eller «I liten grad» på de to spørsmålene. De fleste, rundt 45 prosent, oppga «I noen grad».

Studentene på yrkesfag og på allmennfag svarer ganske likt, men de på yrkesfag er noe mer positive enn de på allmennfag. Samme mønster finner vi blant kandidatene.

Jobbe med elever

Vi skal nå vise fem spørsmål om opplevd kompetanse i å jobbe med elever. Bare det første spørsmålet, om relasjoner med elevene, gikk til alle gruppene. De andre spørsmålene gikk enten til bare kandidatene eller til kandidatene og skolelederne.

Figur 5.11 Andel som svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmål om læringsutbytte.

Nesten 80 prosent av skolelederne mener kandidatene i stor eller svært stor grad har tilstrekkelig kompetanse i å skape gode relasjoner med elevene, mens bare 35 prosent av allmennfagkandidatene og 53 prosent av yrkesfagkandidatene mener de har det. Studentene legger seg om lag midt mellom skolelederne og kandidatene her.

På spørsmålet om elevmedvirkning, som bare gikk til kandidatene, mener 43 prosent av yrkesfagkandidatene og 26 prosent av allmennfagkandidatene at de i stor eller svært stor grad fikk tilstrekkelig kompetanse.

Spørsmålene om vanskelige livssituasjoner og skole-/hjem-samarbeid gikk ikke til studentene. Her, som i mange andre tilfeller, er skolelederne langt mer tilbøyelige til å svare i stor eller svært stor grad enn kandidatene: Rundt 40 av skolelederne gjør det, mot rundt 15 prosent blant kandidatene.

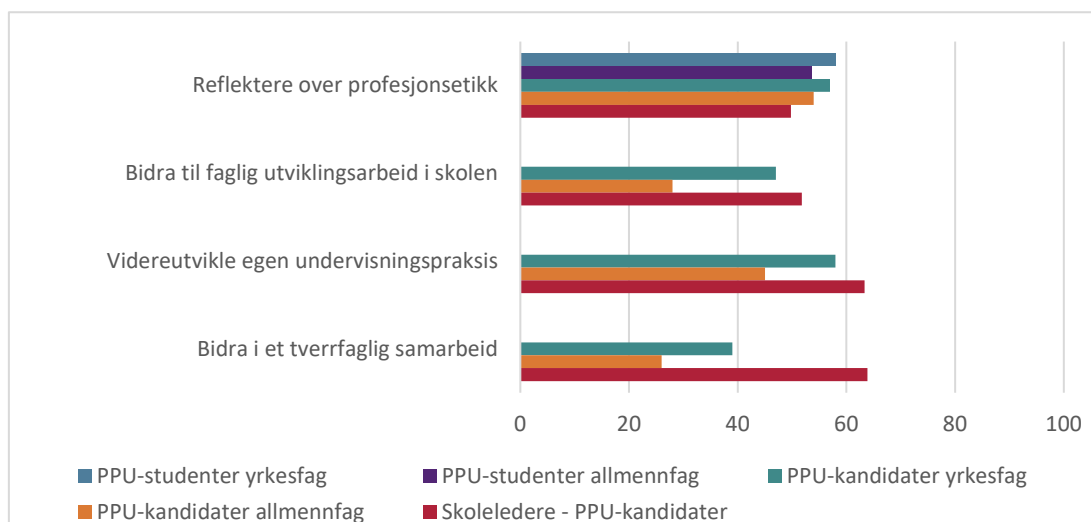
Andelen som oppga «I ingen / svært liten grad» eller «I liten grad» er spesielt høy blant kandidatene, mellom 51 og 62 prosent på de tre siste spørsmålene. Bare om lag 20 prosent av skolelederne svarer dette.

Kandidatene på yrkesfag er jevnt over noe, men ikke mye, mer positive enn de på allmennfag. Størst er forskjellen (17 prosentpoeng) på spørsmålet om elevmedvirkning.

Utvikling

Vi skal nå vise fire spørsmål om opplevd kompetanse i utvikling av undervisning etc. Bare det første spørsmålet, om profesjonsetikk, gikk til alle gruppene. De andre spørsmålene gikk bare til kandidatene og skolelederne.

Figur 5.12 Andel som svarte «I stor grad» eller «I svært stor grad» på spørsmål om læringsutbytte.

Om lag halvparten av respondentene i alle gruppene svarte at de i stor eller svært stor grad har tilstrekkelig kompetanse i å reflektere over profesjonsetikk. Gruppene er sjeldent samstemte her.

På de tre andre spørsmålene har vi et velkjent svarmønster: Skolelederne er noe mer positive enn kandidatene, og de fra yrkesfag er mer positive enn de fra allmennfag. Forskjellene er opp mot 20 prosentpoeng.

Andelen som oppga «I ingen / svært liten grad» eller «I liten grad» er høyest blant kandidatene, men tross alt bare om lag 25 prosent på de tre siste spørsmålene. Under 10 prosent av skolelederne svarer dette.

5.3.2 Kunnskap og kompetanse – lektorutdanningene

I evalueringen av lektorutdanningene ble mange av de samme spørsmålene om læringsutbytte stilt.

Gjennomgående svarer PPU-studentene temmelig likt som lektorstudentene, PPU-kandidatene temmelig likt som lektorkandidatene og skolelederne vurderer PPU-kandidatene og lektorkandidatene temmelig likt. Omtrent alle forskjellene, i andel som svarte i stor eller svært stor grad, er mindre enn 10 prosentpoeng. Den største forskjellen er på 13 prosentpoeng.

Sammenligningen vi refererer til er gjort mellom data fra lektorevalueringen og data som gjelder PPU-allmennfag når det gjelder studenter og kandidater.

5.3.3 Kunnskap og kompetanse – oppsummert

Den opplevde kompetansen varierer en hel del mellom hva slags kompetanser vi spør om, og det varierer en god del mellom gruppene. Vi vil trekke frem noen interessante funn, fortsatt med utgangspunkt i andel som svarte i stor og i svært stor grad:

- Det enkeltstående spørsmålet der størst andel – på tvers av alle gruppene – er mest positive, er spørsmålet om å «Planlegge og gjennomføre undervisning». Nesten 70 prosent mener de i stor / svært stor grad er kompetent til dette. Deretter følger

spørsmålet om «Skolens rolle i samfunnet», med nesten 60 prosent. Kandidatene er mest negative til egen kompetanse når det gjelder elever med spesielle utfordringer, skole-/hjemsamarbeid etc. Verdt å merke seg er at skolelederne er langt mer positive på sine nyansattes vegne enn kandidatene selv. Studentene fikk ikke disse spørsmålene.

- Studentene er mer positive i vurderinger av egen kompetanse enn kandidatene. Dette ser vi i hvert eneste spørsmål og både på yrkesfag og på allmennfag. Forskjellene er på enkelte spørsmål er også ganske store, f.eks. på spørsmålet om klasseledelse (over 20 prosentpoeng). Spørsmålet de svarer mest likt på er «Reflektere over profesjonsetikk», der forskjellen er ubetydelig. Det kan virke som om studentene er litt vel optimistiske i sitt syn på egen kompetanse, og/eller at kandidatene er litt for pessimistiske, eventuelt at møtet med virkeligheten i skolen har fått de til å innse egne begrensninger. Her er det viktig å poengtere at kandidatene har kort fartstid som lærer og vil kanskje ha et annet og mer positivt syn på egen kompetanse senere.
- Skolelederne opplever kandidatene sine som mer kompetente enn det kandidatene gjør selv. Det gjelder spesielt kompetansen i «Bruk av digitale læringsverktøy i undervisningen», der 65 prosent av skolelederne mener kandidatene har tilstrekkelig kompetanse mot om lag 20 prosent blant kandidatene. Også på noen andre spørsmål finner vi nesten samme forskjell i oppfatning. Dette gjelder primært «Formidle fagkunnskap på en forståelig måte», «Skape gode relasjoner med elever» og «Bidra i et tverrfaglig samarbeid». Her kan det synes som om kandidatene er i overkant selvkritiske, noe som kan skyldes egen usikkerhet og forventninger i en ny jobbsituasjon. Alternativt kan det være at en del skoleledere er noe for optimistiske på de nyansattes vegne og/eller har noe manglende kjennskap til kompetansen.
- Både studenter og kandidater på PPU-yrkesfag er noe mer positive til eget læringsutbytte enn studenter og kandidater på PPU-allmennfag. I gjennomsnitt, alle spørsmålene under ett, er det ti prosentpoeng flere studenter og kandidater på yrkesfag enn på allmennfag som svarer i stor eller svært stor grad. Denne forskjellen er ikke stor, men studentene og kandidatene på yrkesfag er mer positive enn de på allmennfag på *alle* spørsmålene om læringsutbytte. Blant studentene er det størst forskjell på spørsmålet «Skape gode relasjoner med elever», der 69 prosent av de på yrkesfag er i stor eller i svært stor grad enige mot 51 prosent av de på allmennfag. Blant kandidatene er det størst forskjell på spørsmålene «Planlegge og gjennomføre undervisning», «Legge til rette for gode læringsprosesser hos elevene» og «Skape et inkluderende læringsmiljø», alle med cirka 20 prosentpoeng forskjell (med de på yrkesfag som de mest positive).
- Det er bare små forskjeller i svarmønsteret når vi sammenligner lektorstudenter med PPU-studenter (for allmennfag): I prosentpoeng er forskjellen på noen spørsmål cirka ti, mens de fleste forskjellene er enda mindre. Tilsvarende små forskjeller er det mellom lektorkandidater og PPU-kandidater.

5.4 Forberedt til jobben som lærer?

I dette kapitlet sammenstiller vi svardata fra spørreundersøkelser blant PPU-studenter, PPU-kandidater og skoleledere. Vi trekker også i noen grad inn svardata fra spørreundersøkelser blant lektorstudenter (på 4. og 5. studieår) og lektorkandidater.

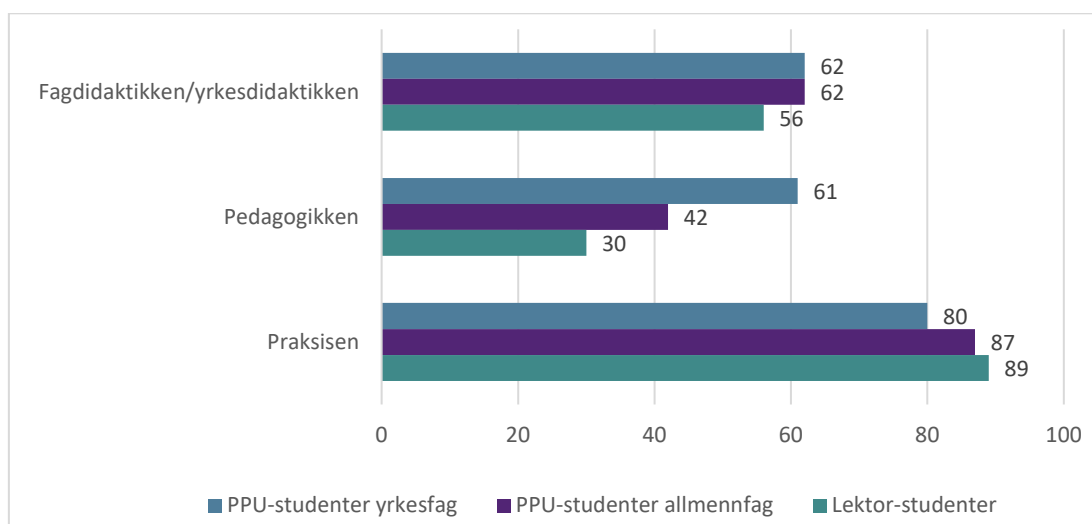
Alle gruppene, og da særlig kandidatene, fikk en del spørsmål om hvorvidt de var forberedte på jobben som lærer etter endt PPU.

Mange av spørsmålene er identiske, eller tilnærmet identiske, med de som ble brukt i evaluering av lektorutdanningene, og svardataene kan dermed sammenlignes.

5.4.1 Hvilke elementer i utdanningen forbereder godt til jobben?

Respondentene i PPU-undersøkelsen ble stilt tre spørsmål om hvilke elementer i utdanningen som forbereder dem best til jobben. I undersøkelsen blant lektorstudenter gikk dette spørsmålet bare til studenter på 4. og 5. studieår, her var ordene «som lærer» inkludert til slutt i setningen. Figuren viser andel som svarte «I stor grad» og «I svært stor grad» på disse tre spørsmålene, fordelt på PPU for yrkesfag, PPU for allmennfag og lektorutdanningen.

Figur 5.13. I hvilken grad opplever du at de ulike elementene i utdanningen (så langt) har forberedt deg godt til jobben? Andel «I stor grad» og «I svært stor grad». Prosent. PPU- og lektorstudenter.

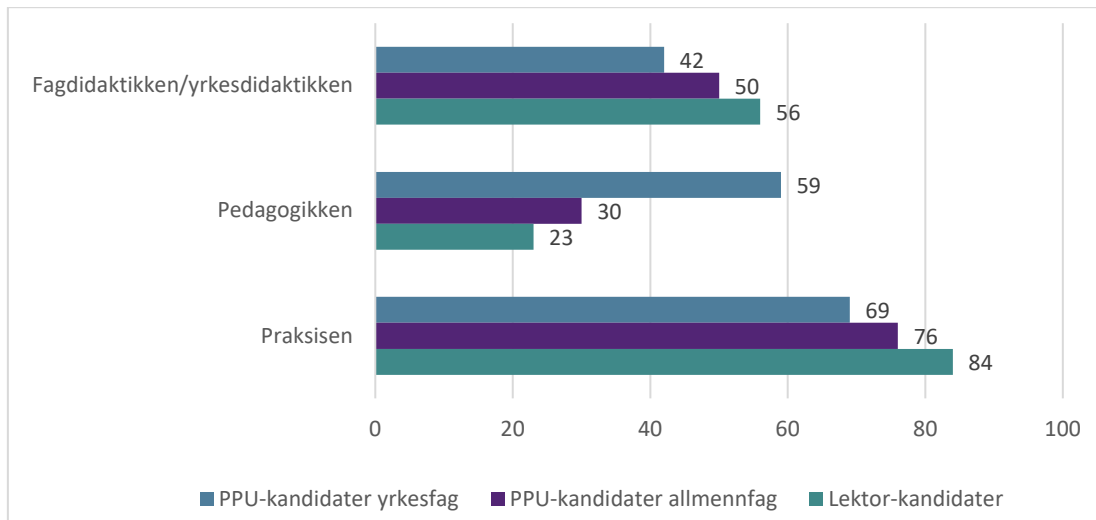

Det er lite forskjell mellom de tre studentgruppene når det gjelder opplevelse av om fag-/yrkesdidaktikken og praksisen har forberedt dem godt til jobben som lærer: Rundt 60 prosent i hver av gruppene mener at fag-/yrkesdidaktikken i stor grad har forberedt dem godt, og rundt 85 prosent mener det samme om praksisen.

Pedagogikken er det derimot mer delte meninger om: Blant studentene på PPU for yrkesfag er det rundt 60 prosent som mener at pedagogikken i stor grad har forberedt dem godt, mens andelen er cirka 20 prosentpoeng lavere blant studenter på PPU for allmennfag (42 prosent) og cirka 30 prosentpoeng lavere blant lektorstudenter (30 prosent).

Respondentene i PPU-undersøkelsen blant *kandidater* ble stilt det samme spørsmålet, men formulert i fortid. Det samme spørsmålet ble stilt til lektorkandidatene, her var ordene «som lektor» inkludert til slutt i setningen. Figuren viser andel som svarte «I stor grad» og «I svært stor grad» på disse tre spørsmålene, fordelt på PPU for yrkesfag, PPU for allmennfag og lektorutdanningen.

Figur 5.14. I hvilken grad opplevde du at de ulike elementene i utdanningen forberedte deg godt til jobben? Andel «I stor grad» og «I svært stor grad». Prosent. PPU- og lektorkandidater.

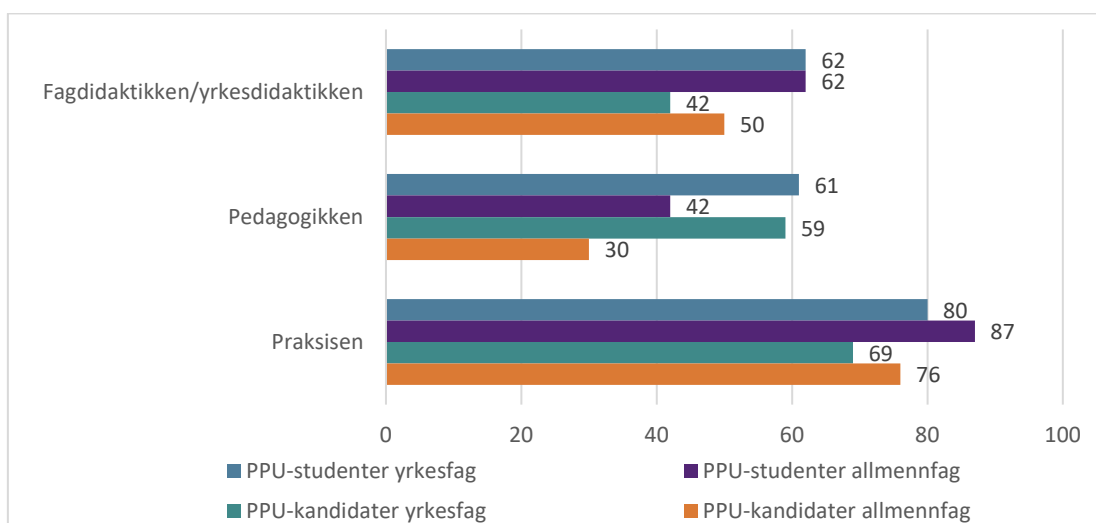
Andelen som opplever at fagdidaktikken og praksisen forberedte dem godt til jobben er ganske lik for PPU yrkesfag og PPU allmennfag. De med PPU for allmennfag synes likevel at fagdidaktikken og praksisen har forberedt dem i noe høyere grad til jobben.

Lektorkandidatene er noe mer enige i de to påstandene enn PPU-studentene. Forskjellene er små, men statistisk signifikante.

Det er stor differanse mellom PPU yrkesfag og PPU allmennfag når vi ser på andel som opplevde at pedagogikken har forberedt dem til jobben: Blant kandidater med PPU for yrkesfag svarer om lag 60 prosent «I stor grad» og «I svært stor grad», mens tilsvarende andel kun er halvparten så stor for dem med PPU for allmennfag (30 prosent). Lektor-kandidatene er i enda mindre grad enige i at pedagogikken forberedte dem godt til jobben (23 prosent).

Til slutt sammenligner vi (figuren under) PPU-studentenes og PPU-kandidatens svar.

Figur 5.15. I hvilken grad opplevde du at de ulike elementene i utdanningen forberedte deg godt til jobben? Andel «I stor grad» og «I svært stor grad». Prosent. PPU-studenter og PPU-kandidater.

Studentene er i noe større grad enn kandidatene enige i at didaktikken forberedte dem til jobben, forskjellen er ganske stor (20 prosentpoeng) blant de på yrkesfag.

For pedagogikken er forskjellen mellom studenter og kandidater mindre (henholdsvis 2 og 12 prosentpoeng på yrkesfag og allmennfag). Her er, som tidligere nevnt, forskjellen mellom yrkes- og allmennfag mer påtagelig, både blant studenter og kandidater.

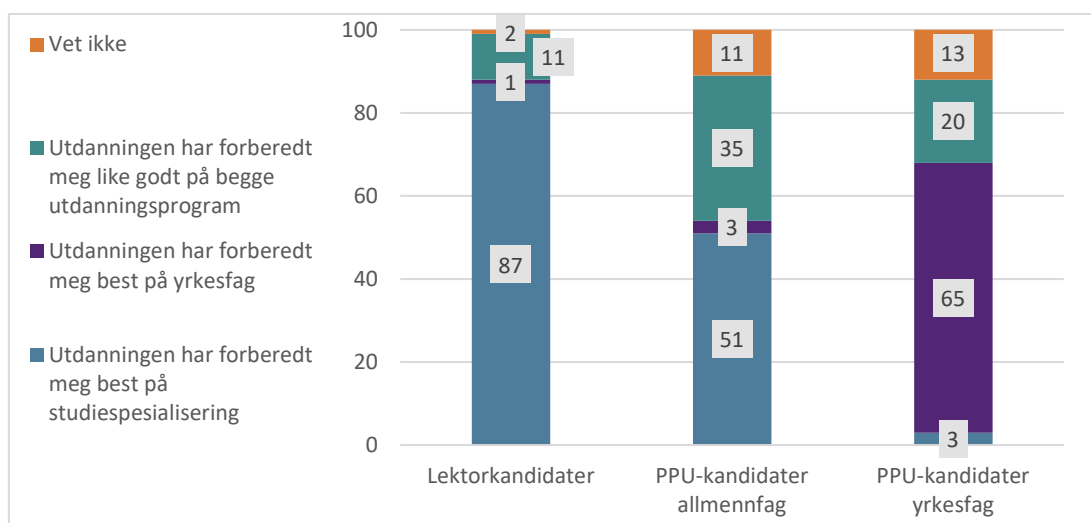
Når det gjelder praksisen, er forskjellene mellom studenter og kandidater ganske små. Både innen PPU for yrkesfag og for allmennfag er studentene noe mer enige enn kandidatene i at praksisen forbereder / har forberedt dem godt.

5.4.2 Forberedt på både yrkesfag og studiespesialisering?

Kandidatene innen både PPU og lektorutdanningen fikk spørsmål om utdanningen har forberedt dem godt til å undervise på både yrkesfag og studiespesialisering.

Spørsmålet ble bare stilt til de litt over 600 PPU-kandidatene som oppga at de underviste på yrkesfaglig utdanningsprogram eller på både studiespesialiserende og yrkesfaglig utdanningsprogram. På tilsvarende måte ble spørsmålet bare stilt til de cirka 150 lektorkandidatene som oppga at de underviste på yrkesfaglig utdanningsprogram.

Figur 5.16. Opplever du at utdanningen har forberedt deg godt til å undervise på både yrkesfag og studiespesialisering? Svarfordeling. Prosent. PPU- og lektorkandidater med erfaring fra yrkesfaglig utdanningsprogram.

Naturlig nok er det en høy andel av kandidatene med PPU for yrkesfag som opplever at utdanningen har forberedt dem best til å undervise på yrkesfaglig program (65 prosent). Blant kandidater med PPU for allmennfag opplever halvparten at utdanningen har forberedt dem best på å undervise på studiespesialiserende program, mens en tredjedel opplever at utdanningen har forberedt dem like godt på begge utdanningsprogram.

Lektorkandidatenes svar går i retning av at de er forberedt på studiespesialisering i enda større grad enn svarene som gjelder PPU for allmennfag: svært få oppgir at de er godt forberedt på yrkesfag eller på begge utdanningsprogrammene.

Respondentene kunne i fritekst fortelle hvordan utdanningen har forberedt dem på undervisning på studiespesialisering og yrkesfag. 49 av kandidatene med PPU for allmennfag gjorde det. Kommentarene gikk i hovedsak ut på at de opplevde at de generelt

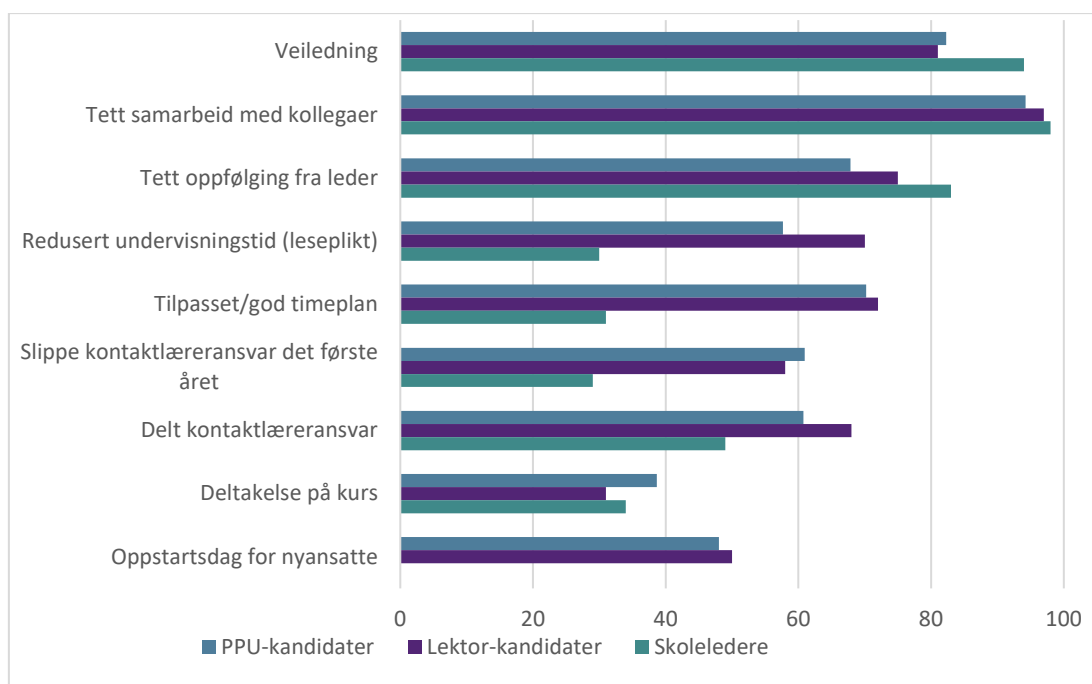
sett ble dårlig forberedt, og mer spesifikt at de følte seg dårlig forberedt på yrkesfag. Flere opplevde at de var dårlig forberedt på håndtering av sårbare og dårlig motiverte elever og utfordrende læremiljøer – noe de i større grad opplevde at det var på yrkesfag enn studiespesialiserende. For mer om dette, se Gilberg m.fl. (2022).

5.4.3 Hva har betydning for en god overgang fra utdanning til yrke?

PPU- og lektorkandidatene som jobber ved ungdoms- eller videregående skole, ble bedt om å ta stilling til hvilken betydning de mener ulike tiltak har for en god overgang fra utdanning til yrke. Spørsmålene ble besvart på en femdelt svarskala fra «I Ingen / svært liten grad» til «I svært stor grad», i tillegg til svarkategorien «Vet ikke»¹⁶, som ikke er inkludert i figuren.

Skolelederne ble bedt om å svare på tilsvarende spørsmål: «I hvilken grad mener du det følgende er viktig for en god overgang mellom utdanning og jobb som lektor i skolen?». (Skolelederne fikk ikke det siste spørsmålet, om oppstartsdag).

Figur 5.17. Hvilken betydning mener du disse faktorene har for en god overgang fra utdanning til yrke? Andel «I stor grad» og «I svært stor grad». Prosent. PPU- og lektorkandidater og skoleledere.

Nesten alle PPU-kandidater som jobber i skolen, mener et tett samarbeid med kollegaer har stor eller svært stor betydning for en god overgang fra utdanning til yrke. Dernest kommer veiledning, hvor 82 prosent mener det har stor betydning.

¹⁶ Andel «Vet ikke» blant PPU-kandidatene varierer mye for de ulike tiltakene: 0–2 prosent på de tre første spørsmålene (veiledning, tett samarbeid og oppfølging), 8 prosent på spørsmål om tilpasset/god timeplan, mellom 14–19 prosent på spørsmål om redusert undervisningstid, om å slippe kontaktlæreransvar, deltakelse på kurs og oppstartsdag og 24 prosent på spørsmål om delt kontaktlæreransvar. For lektorkandidatene er andelen omtrent de samme, mens skolelederne hadde fem prosent eller lavere «Vet ikke».

Tett samarbeid med kolleger er for øvrig det tiltaket som klart størst andel (77 prosent) av kandidatene *opplevde* i forbindelse med oppstart i jobben på skolen. De andre tiltakene opplevde mellom 23 og 38 prosent i jobben på skolen. Disse tallene er ikke nærmere omtalt i denne rapporten.

Rundt to av tre mener også at en tilpasset/god timeplan og tett oppfølging fra leder har stor eller svært stor betydning for en god overgang fra utdanning til yrke.

Når det gjelder å slippe kontaktlæreransvar det første året og delt kontaktlæreransvar, mener litt over 60 prosent at dette har stor betydning for en god overgang. Redusert undervisningstid kommer like bak hvor litt under 60 prosent.

Tiltakene med lavest andel for en «stor» og «svært stor» betydning er deltakelse på kurs og oppstartsdag for nyansatte. Om lag 40–50 prosent mener disse tiltakene har en stor betydning for en god overgang.

Det er små forskjeller mellom PPU- og lektorkandidatene. Størst forskjell, men bare 12 prosentpoeng, er det på spørsmålet om redusert undervisningstid, der lektorkandidatene altså er noe mer enige i at dette har stor betydning enn PPU-kandidatene.

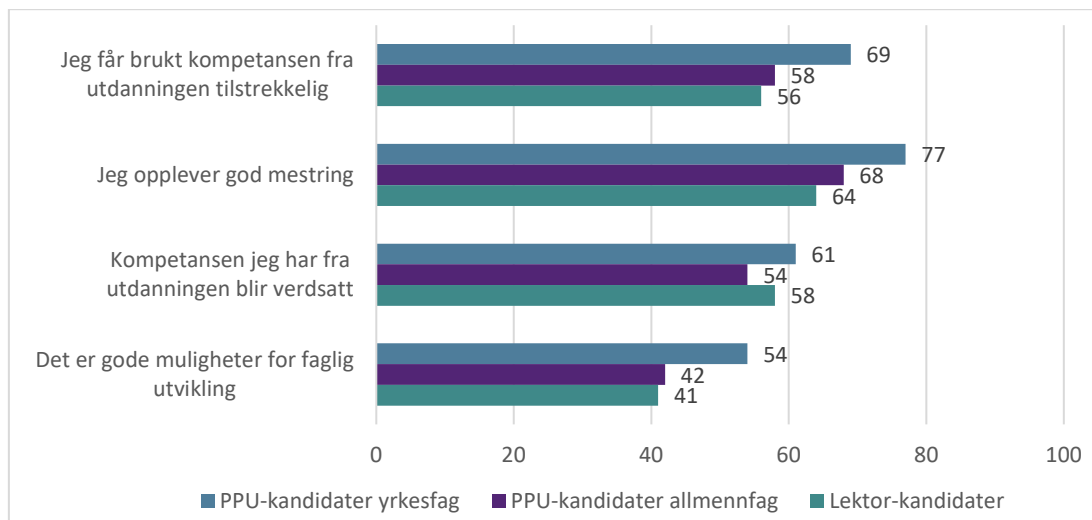
Skolelederne trekker, som kandidatene, frem veiledning og tett samarbeid med kollegaer som mest betydningsfullt. Over 90 prosent av respondentene er enige i at dette er viktig. De ulike gruppene er også enige i at tett oppfølging fra leder er viktig.

Skolelederne skiller seg fra kandidatene på de tre spørsmålene om redusert undervisningstid, tilpasset/god timeplan og det å slippe kontaktlæreransvar: Her mener bare om lag 30 prosent av skolelederne at dette er viktig, mot rundt 60–70 prosent av PPU- og lektorkandidatene.

5.4.4 Kompetanse, mestring og faglig utvikling

Et viktig spørsmål i kartleggingen av PPU er hvordan lektorenes og adjunktens kompetanse blir brukt i arbeidslivet. Undersøkelsen inneholdt fire spørsmål om dette: hvorvidt lektorene/adjunktene som jobber i skolen, opplever å få brukt kompetansen sin tilstrekkelig, om de opplever mestring, om kompetansen fra utdanningen blir verdsatt i jobben og om de opplever gode muligheter for faglig utvikling. Svarkategoriene var en fem-delt skala fra «I Ingen / svært liten grad» til «I svært stor grad», i tillegg til «Vet ikke / ikke relevant». Figur 9.1 viser svarfordelingen på disse spørsmålene hvor ca. 1 330 respondenter svarte. Andel som svarte «Vet ikke / ikke relevant» var lav på disse spørsmålene (0–7 prosent).

Figur 5.18. I hvilken grad opplever du det følgende i jobben som lektor/adjunkt i skolen? Andel «I stor grad» og «I svært stor grad». Prosent. PPU- og lektorkandidater.

Om lag 70 prosent av PPU-kandidatene opplever god mestring i jobben sin, og over halvparten opplever i stor grad å få brukt kompetansen fra utdanningen i lærerjobben og at kompetansen fra utdanningen blir verdsatt. Mulighetene for faglig utvikling ser derimot ut å være noe respondentene opplever i noe mindre grad: Noe under 50 prosent opplever i stor grad å ha gode muligheter for faglig utvikling i jobben.

Det er relativt små forskjeller mellom kandidater fra PPU for yrkesfag og PPU for allmennfag på disse spørsmålene, men det er omtrent 10 prosentpoeng flere på yrkesfag som er enige i de fire påstandene enn det er på allmennfag. Lektorkandidatene svarer nesten identisk som kandidatene fra PPU allmennfag på disse spørsmålene.

5.4.5 Forberedt til jobben som lærer – oppsummert

Det ble stilt flere spørsmål om hvordan studentene (så langt i studiet) og kandidatene opplevde at de var forberedt til jobben som lærer. I tillegg fikk skolelederne noen spørsmål om dette. Vi trekker her frem noen interessante funn, fortsatt med utgangspunkt i andel som svarte i stor og i svært stor grad, eller andel som var mest tilfredse:

- Studentene opplever at praksisen, i langt større grad enn didaktikken og pedagogikken, så langt har forberedt dem godt til jobben som lærer. Det samme gjelder kandidatene. Blant studentene på PPU for yrkesfag er det rundt 60 prosent som mener at pedagogikken i stor grad har forberedt dem godt, mens andelen er cirka 20 prosentpoeng lavere blant studenter på PPU for allmennfag. Innen PPU for yrkesfag er kandidatene klart mindre positive til didaktikken enn det studentene er, forskjellen er 20 prosentpoeng.
- Naturlig nok er det en høy andel av kandidatene med PPU for yrkesfag som opplever at utdanningen har forberedt dem best til å undervise på yrkesfaglig program (65 prosent). Blant kandidater med PPU for allmennfag opplever halvparten at utdanningen har forberedt dem best på å undervise på studiespesialiserende program. Kandidater med PPU for allmennfag har i fritekstfelt kommentert på at de opplevde at de generelt sett ble dårlig forberedt, og mer spesifikt at de følte seg dårlig forberedt på yrkesfag.

- Det ble stilt en rekke spørsmål om hva som har betydning for en god overgang fra utdanning til yrke. Nesten alle PPU-kandidater som jobber i skolen, mener et tett samarbeid med kollegaer har stor eller svært stor betydning, deretter følger veiledning, en tilpasset/god timeplan og tett oppfølging fra leder. Skolelederne trekker, som kandidatene, frem veiledning, tett samarbeid med kollegaer og tett oppfølging fra leder som mest betydningsfullt.
- Om lag 70 prosent av PPU-kandidatene opplever god mestring i jobben sin, og over halvparten opplever i stor grad å få brukt kompetansen fra utdanningen i lærerjobben og at kompetansen fra utdanningen blir verdsatt. Mulighetene for faglig utvikling ser derimot ut å være noe respondentene opplever i noe mindre grad: Noe under 50 prosent opplever i stor grad å ha gode muligheter for det.

5.5 Samarbeid med praksisfeltet

Spørsmålene om samarbeid mellom skolene og universitet/høyskole ble bare stilt til skolelederne. Vi får dermed ingen sammenligning mellom ulike grupper av respondenter her. Vi gjengir noen av funnene fra rapporten fra spørreundersøkelsen blant skoleledere (Gilberg m.fl., 2022). I denne rapporten var ikke svardata på spørsmålene om skolens samarbeid med PPU presentert, noe vi gjør nå. Dermed representerer dataene i dette kapittelet noe nytt. Vi kan også sammenligne med svardata for lektorutdanningen, da skolelederne også ble spurt om dette.

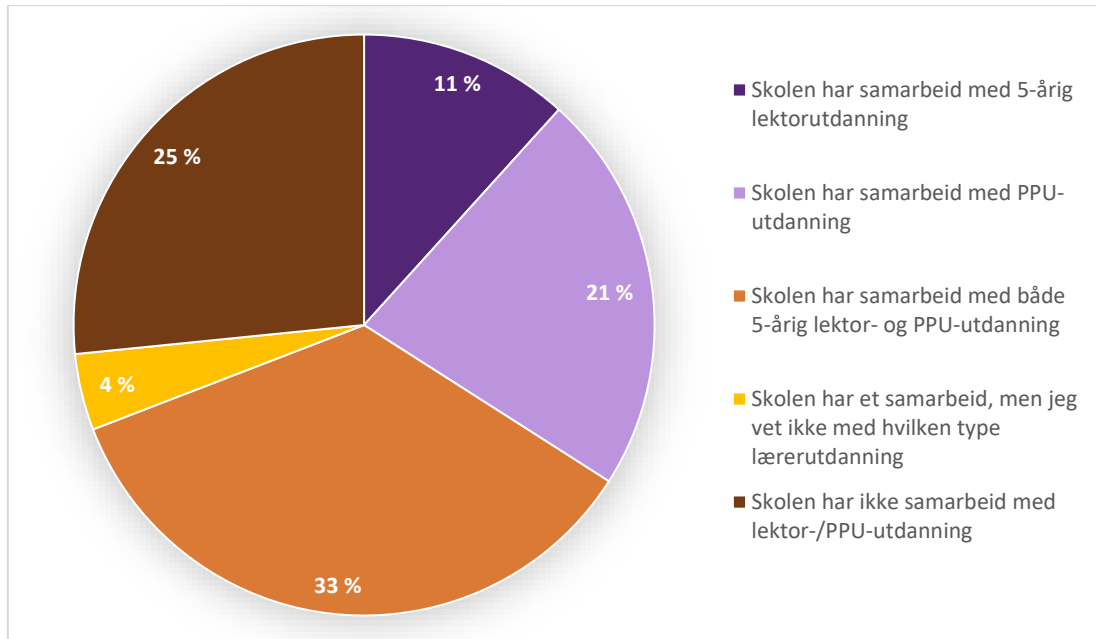
5.5.1 Mange skoler har samarbeid om PPU eller lektorutdanning

Innledningsvis ble respondenten spurt om skolen har et formelt samarbeid med universitet/høyskole om 5-årig lektorutdanning eller PPU-utdanning. Respondentene fikk seks svaralternativer:

- «Skolen har samarbeid med 5-årig lektorutdanning»
- «Skolen har samarbeid med PPU-utdanning»
- «Skolen har samarbeid med både 5-årig lektor- og PPU-utdanning»
- «Skolen har ikke samarbeid med lektor-/PPU-utdanning»
- «Vet ikke / ikke relevant»

På neste side viser vi svarfordelingen på spørsmålet. Ingen oppga «Vet ikke / ikke relevant».

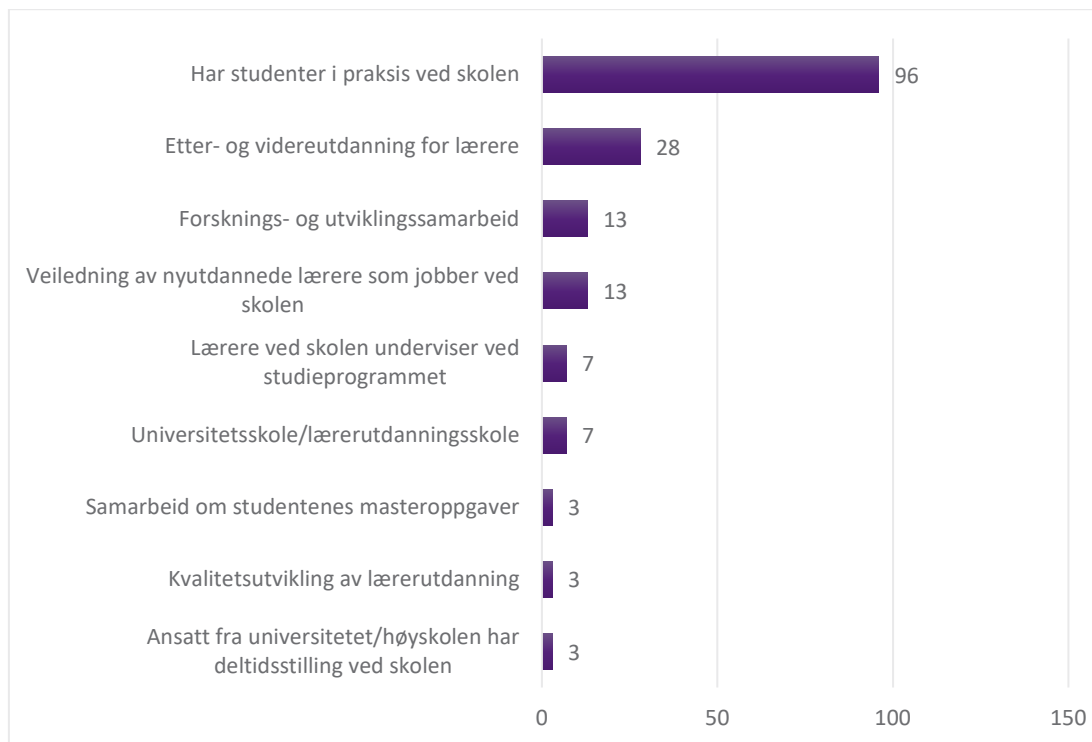
Figur 5.19 «Har skolen et formelt samarbeid med universitet/høyskole om 5-årig lektorutdanning eller PPU-utdanning?» Svarfordeling. Prosent. N=1307.

Til sammen 65 prosent av respondentene jobber ved en skole som har samarbeid med 5-årig lektorutdanning, PPU eller med begge. Bare disse fikk flere spørsmål. Videre i kapitlet inngår bare svarene fra de som opplyste at de jobber ved en skole som har samarbeid om PPU, dvs. 21 prosent av utvalget. Til sammen var det rundt 270 respondenter.

I neste spørsmålsbatteri ble respondentene bedt om å ta stilling til hva skolen og universitetet/høyskolen samarbeider om i forbindelse med PPU. Respondentene kunne krysse av på flere av påstandene som fulgte etter spørsmålet.

Figur 5.20: «Hva samarbeider skolen og universitet/høyskolen om i forbindelse med PPU?» Svarfordeling. Prosent. Flere svar mulig. N=275.

Det er ikke overraskende at nesten alle (96 prosent) svarte at skolen de jobber ved samarbeider med PPU om praksisstudenter. Mellom 3 og 28 prosent av respondentene krysset av for de øvrige samarbeidsområdene. Den nest vanligste å samarbeide om er etter- og videreutdanning for lærere (28 prosent). Minst samarbeid var det ved at en ansatt ved universitet/høyskole har en deltidsstilling ved skolen, kvalitetsutvikling av lærerutdanningen og samarbeid om studentenes masteroppgaver¹⁷ (alle 3 prosent).

5.5.2 Samarbeidet bidrar til god organisering av praksisopplæring

I neste spørsmål ba vi respondentene ta stilling til «I hvilken grad bidrar samarbeidet med universitet/høyskole til:». Spørsmålet ble etterfulgt av fem påstander:

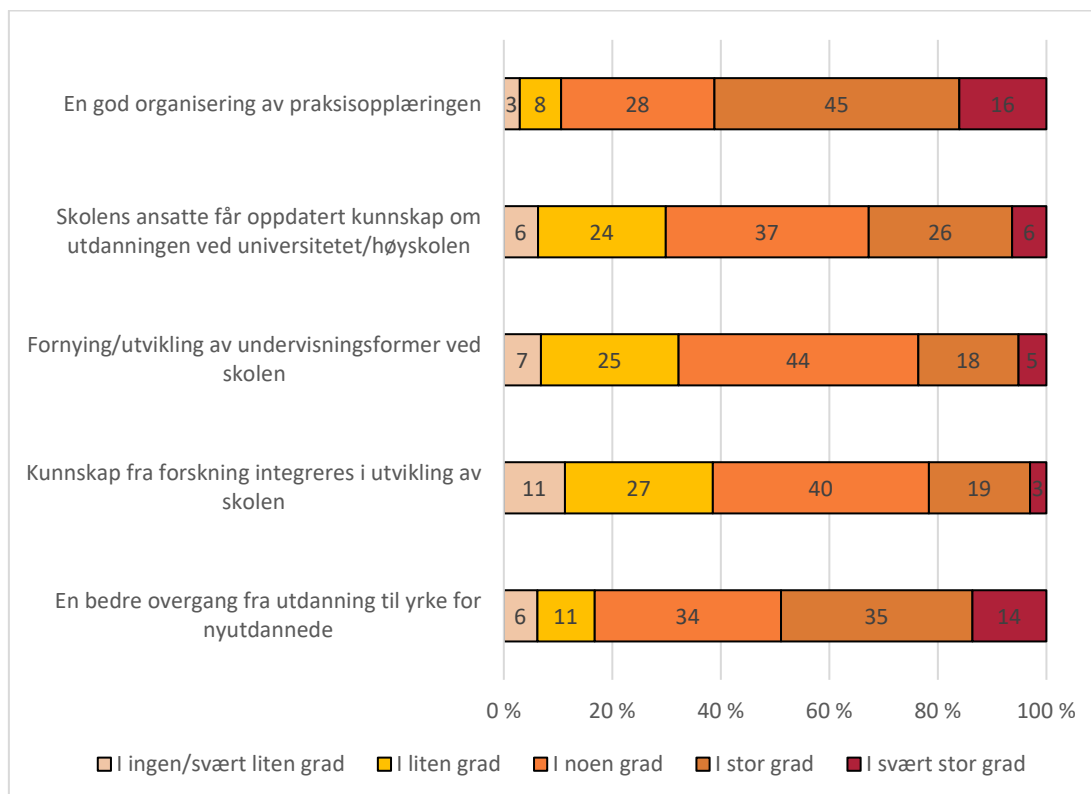
- «En god organisering av praksisopplæring»
- «Skolens ansatte får oppdatert kunnskap om utdanningen ved universitet/høyskolen»
- «Fornyning/utvikling av undervisningsformer ved skolen»
- «Kunnskap fra forskning integreres i utvikling av skolen»
- «En bedre overgang fra utdanning til yrke for nyutdannede»

Påstandene kunne besvares på en svarskala med svarkategorier fra «I ingen / svært liten grad» til «I svært stor grad». I tillegg kom «Vet ikke / ikke relevant», som mellom 2 og 6 valgte. Svarfordelingen i figurene er beregnet uten disse.

¹⁷ Svaralternativet «Samarbeid om masteroppgaver» kan være misforstått og krysset feil, fordi respondentene som oppga dette blander sammen med semesteroppgaven.

I Figur 5.21 viser vi resultatene for respondenter som oppga at de jobber ved en skole som har samarbeid med PPU og som deretter besvarte spørsmålene.

Figur 5.21 «I hvilken grad bidrar samarbeidet med universitet/høgskole til:» Flere svar mulig. Svarfordeling. Prosent. N=237.

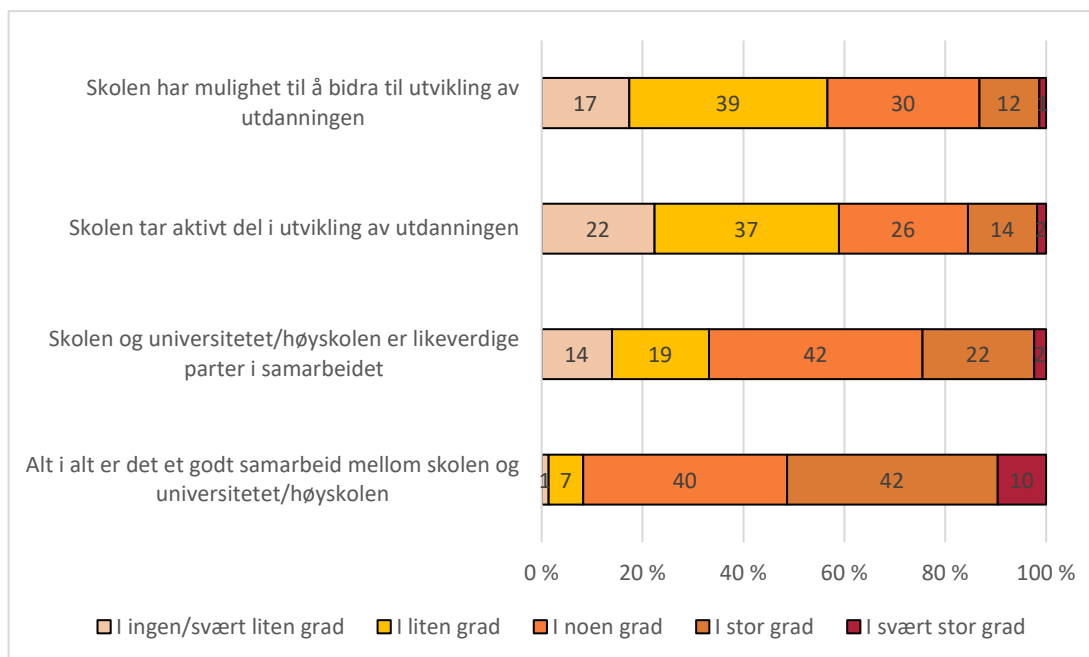

God organisering av praksisopplæring er det som får høyest score, nesten to tredjedeler (61 prosent) av respondentene mener samarbeidet i stor eller svært stor grad bidrar til dette. Halvparten (49 prosent) av respondentene mente at samarbeidet bidrar positivt til en bedre overgang fra utdanning til yrke.

De øvrige tre påstandene ble ikke like positivt vurdert som de to førstnevnte. Lavest score (22 prosent) ble det for at samarbeidet i stor eller svært stor grad bidrar til integrasjon av kunnskap fra forskning i utvikling av skolen. Her svarte over 39 prosent at dette i ingen eller (svært) liten grad var tilfelle. Det kan ses i sammenheng med resultater i Figur 5.20, der bare 13 prosent av respondentene svarte at de samarbeider om forskning og utvikling. Omtrent tilsvarende resultater er det for påstandene om at samarbeidet bidrar til fornying/utvikling av undervisningsformer ved skolen, og til at skolens ansatte får oppdatert kunnskap om utdanningen ved universitet/høgskolen.

Også neste spørsmålsbolk dreide seg om samarbeid og ble innledet med «I hvilken grad opplever du at:». Deretter fulgte ulike påstander om skolens rolle i samarbeidet og en avsluttende generell påstand.

Figur 5.22 «I hvilken grad opplever du at?» Flere svar mulig. Svarfordeling. Prosent. N=219.

Respondentene var mest positive til den generelle påstanden «Alt i alt er det et godt samarbeid mellom skolen og universitetet/høyskolen». Her opplevde 51 prosent at samarbeidet i stor eller svært stor grad er godt, mens kun 8 prosent svarte at samarbeidet i liten eller ingen grad er godt.

Derimot viser svarfordelingen for de øvrige tre påstandene at forholdsvis mange respondenter opplever at disse elementene ikke, eller i liten grad, er til stede i deres samarbeid med universitet og høyskole. Noe påfallende her er at nesten 60 prosent i liten eller ingen grad opplevde at «Skolen har mulighet til å bidra til utvikling av utdanningen» og at «Skolen tar aktivt del i utviklingen av utdanningen». Bare om lag 15 prosent opplevde at dette i stor eller svært stor grad stemmer.

Når det gjelder påstanden om at «Skolen og universitetet/høyskolen er likeverdige parter i samarbeidet», er det omtrent like store andeler i hver ende av skalaen: 33 prosent opplever det i liten eller ingen grad, mens 25 prosent opplever det i stor grad.

Sammenligning av PPU og lektorutdanning

Når det gjelder *type samarbeid* (se Figur 5.20) skolen har med universitet/høyskolen, er det små forskjeller mellom svarene til de som bare samarbeider om lektorutdanning og de som bare samarbeider om PPU. I begge tilfeller oppga godt over 90 prosent at de samarbeider om praksis, mens om lag 30 prosent oppgir at de samarbeidet om etter- og videreutdanning. På noen av de andre typene samarbeid er forskjellene opp imot ti prosentpoeng, eksempelvis oppga 13 prosent av de som samarbeider om PPU at de samarbeider om forskning og utvikling, mot 22 prosent blant de som samarbeider om lektorutdanning.

På påstandene stilt under spørsmålet «hvilken grad bidrar samarbeidet med universitet/høgskole til ...» (se Figur 5.21), er det svært små forskjeller mellom de som samarbeider om lektorutdanning og de som samarbeider om PPU.

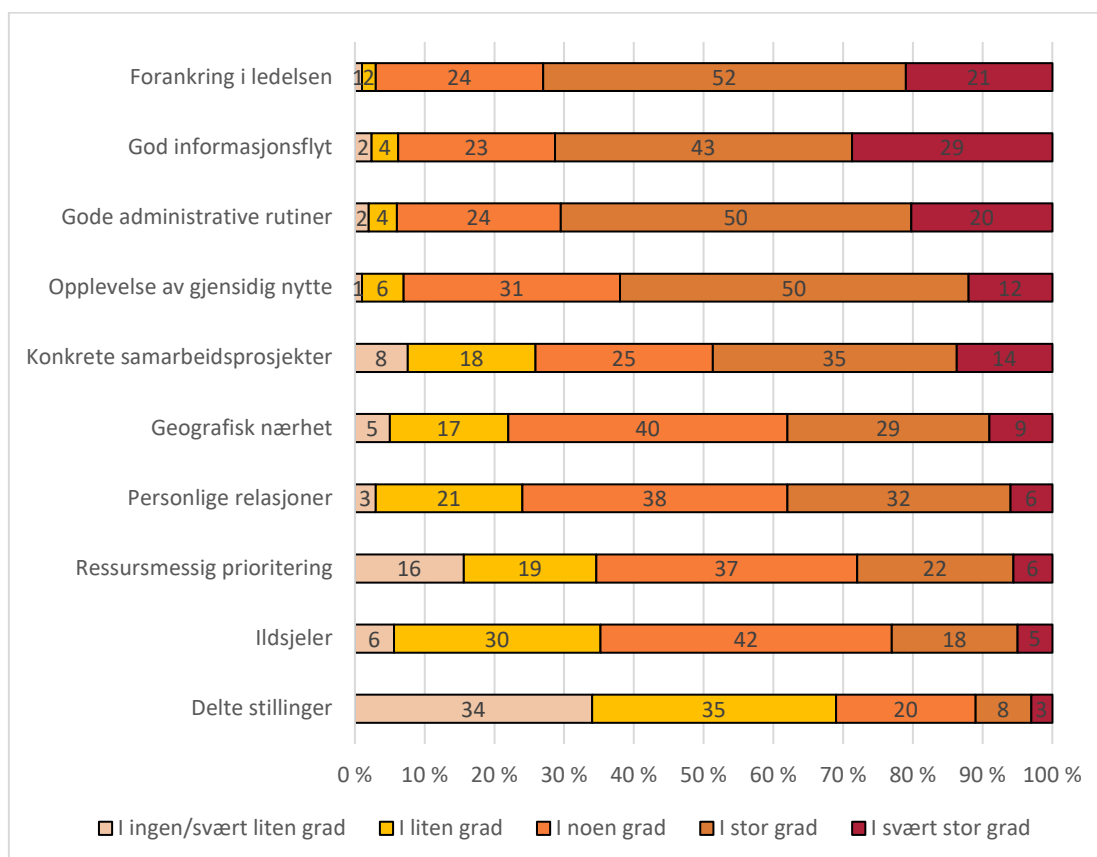
På påstandene stilt under spørsmålet «hvilken grad opplever du at?» (se Figur 5.22), er det også små forskjeller: De som samarbeider om lektorutdanning og de som samarbeider om PPU opplever altså de sidene ved samarbeidet vi spør om temmelig likt. Et lite unntak er den overordnede, generelle påstanden om det alt i alt er et godt samarbeid. Her opplever 51 prosent av de som samarbeider om PPU at dette i stor eller i svært stor grad stemmer, mens tilsvarende tall blant de som samarbeider om lektorutdanning er 64 prosent.

5.5.3 Forankring i ledelsen, god informasjonsflyt og gode rutiner er viktig for et godt samarbeid

Innledende spørsmål til neste spørsmålsbatteri var «I hvilken grad opplever dere følgende som viktig for et godt samarbeid mellom skolen og universitetet/høgskolen» etterfulgt av ni påstander.

Mellom 7 og 15 prosent svarte «Vet ikke / ikke relevant» på de fleste påstandene, mens andelen var høyere for to av påstandene. «Delte stillinger» skilte seg ut med 31 prosent. Vi anser det ikke som problematisk med en så høy andel, all den tid mange rett og slett ikke har (erfaring med) ansatte i delt stilling. Svarfordelingen i figurene er beregnet uten dem som svarte «Vet ikke / ikke relevant».

Figur 5.23 «I hvilken grad opplever dere følgende som viktig for et godt samarbeid mellom skolen og universitet/høgskole?» Flere svar mulig. Svarfordeling. Prosent. N=213.

Det de fleste opplever som viktig for et godt samarbeid er forankring i ledelsen, god informasjonsflyt og gode administrative rutiner. Disse påstandene svarte henholdsvis 73, 71 og 70 prosent i stor eller svært stor grad på. Videre opplevde over halvparten av respondentene påstanden om gjensidig nytte som viktig for samarbeidet mellom skolen og universitet/høyskole. På disse fire påstandene er andelen som oppga ingen eller liten grad av enighet svært lav (godt under 10 prosent). Resultatene fra denne undersøkelsen peker entydig på disse faktorene som de viktigste for et godt samarbeid mellom skolen og universitet/høyskole.

Påstanden om «delt stillinger» skiller seg ut. Omtrent to tredjedeler av respondentene opplever at dette i ingen eller i liten grad er viktig for samarbeidet, og kun 11 prosent oppgir at det i stor eller i svært stor grad er viktig. Samtidig er det svært få av respondentene som har erfaring med dette: bare 3 prosent jobber ved skoler hvor lærer ved skolen underviser på PPU, mens bare 7 prosent oppga at det er ansatte på universitet/høyskole som underviser på deres skole (se Figur 5.20).

Dette spørsmålet skilte seg også ut med at hele 31 prosent svarte «Vet ikke / ikke relevant», som er det naturlige svaralternativet for de som ikke har ansatte i delt stilling. Likevel er det sannsynlig at en del av dem som ikke har erfaring med slike stillinger, eventuelt har svært begrenset erfaring, velger å svare i ingen eller i liten grad, nettopp fordi fenomenet forekommer i liten grad.

Det er også temmelig få (23 prosent) som mener at ildsjeler i stor eller i svært stor grad er viktige for et godt samarbeid, her er imidlertid midtkategorien, «I noen grad», stor (42 prosent).

Videre oppga mellom 28 og 50 prosent at ressursmessig prioritering, personlige relasjoner og konkrete samarbeidsprosjekter er viktige for samarbeid mellom skolen og universitet/høyskole.

Sammenligning av PPU og lektorutdanning

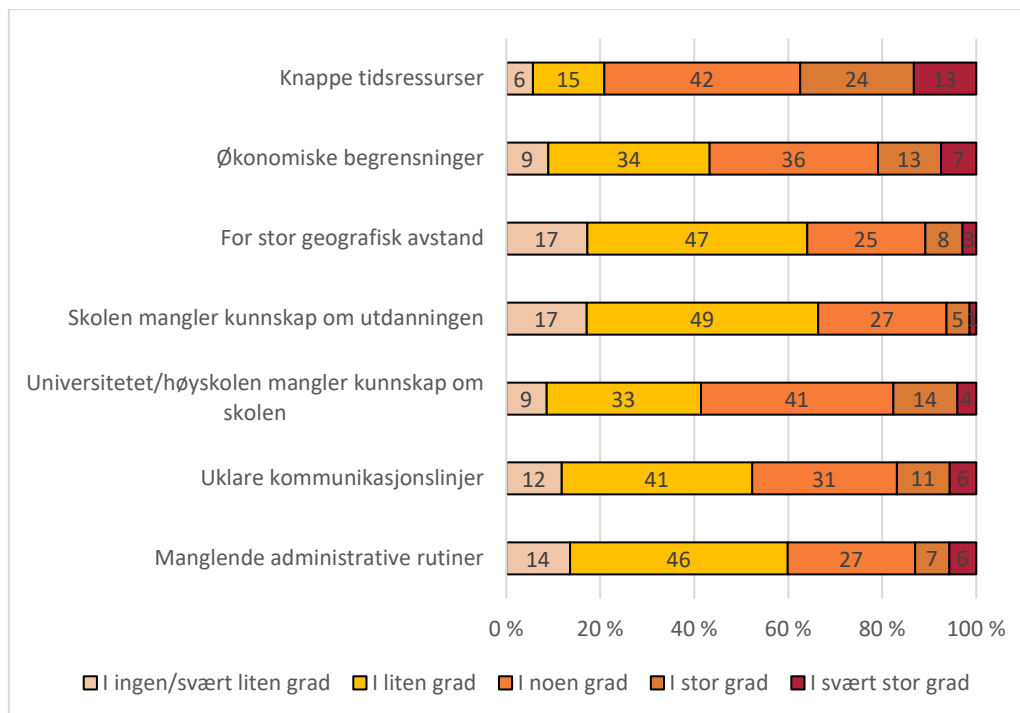
Det er helt ubetydelige forskjeller i svarmønsteret mellom de som bare samarbeider om lektorutdanning og de som bare samarbeider om PPU. Begge disse gruppene peker på de samme faktorene som viktige for samarbeidet.

5.5.4 Knappe tidsressurser hindrer godt samarbeid

Innledende spørsmål til siste spørsmålsbatteri var «I hvilken grad opplever dere noe av det følgende som hindring for et godt samarbeid med universitetet / høyskolen?» Spørsmålet ble etterfulgt av ni påstander som kunne besvares på en svarskala med svarkategorier fra «I ingen / svært liten grad» til «I svært stor grad», i tillegg til svarkategorien «Vet ikke / ikke relevant». Mellom 5 og 14 prosent svarte «Vet ikke / ikke relevant». Svarfordelingen i figurene er beregnet uten disse.

Spørsmålet gikk til alle som innledningsvis svarte at skolen deres har et samarbeid om PPU.

Figur 5.24 I hvilken grad opplever dere noe av det følgende som hindring for et godt samarbeid med universitet/høyskole?» Flere svar mulig. Svarfordeling. Prosent. N=211.

Over 40 prosent av respondentene opplevde de ulike faktorene i liten eller ingen grad som hindringer for et godt samarbeid, unntatt påstanden om knappe tidsressurser: Her oppga 21 prosent at de i ingen eller liten grad opplevde dette som et hinder for et godt samarbeid, mens 37 prosent opplevde dette i stor eller i svært stor grad som en hindring.

Andel som svarte at de øvrige faktorene i stor eller i svært stor grad var en hindring for godt samarbeid mellom skolen og universitetet/høyskolen varierer mellom 6 og 21 prosent, der «Skolen mangler kunnskap om utdanningen» skiller seg ut med lavest andel, etterfulgt av geografisk avstand (11 prosent). Foruten knappe tidsressurser var det økonomiske begrensninger og at universitetet/høyskolen mangler kunnskap om skolen som i størst grad oppleves som en hindring for godt samarbeid (hhv 21 og 18 prosent).

Sammenligning av PPU og lektorutdanning

Det er bare helt ubetydelige forskjeller i svarmønsteret mellom de som bare samarbeider om lektorutdanning og de som bare samarbeider om PPU. Begge disse gruppene peker på de samme faktorene som hindring for et godt samarbeid med universitet/høyskole.

5.5.5 Samarbeid med praksisfeltet – oppsummert

Skolelederne som samarbeider om PPU med universitet/høyskole, fikk en rekke spørsmål om dette samarbeidet. Vi trekker her frem noen interessante funn, først om hva det samarbeides om, deretter skoleledernes vurderinger av samarbeidet, da med utgangspunkt i andel som svarte i stor og i svært stor grad eller andel som var mest tilfredse:

- Nesten alle (96 prosent) svarte at skolen de jobber ved samarbeider med PPU om praksisstudenter. Det nest vanligste å samarbeide om er etter- og videreutdanning

for lærere (28 prosent). Svært få oppga at samarbeidet går ut på at ansatte ved universitet/høyskole har en deltidsstilling ved skolen eller at lærere ved skolen underviser på studiet.

- Halvparten av skolelederne mener at det alt i alt er et godt samarbeid, bare 8 prosent svarte at samarbeidet i liten eller ingen grad er godt.
- Nesten 60 prosent svarte i liten eller ingen grad at «Skolen har mulighet til å bidra til utvikling av utdanningen» og at «Skolen tar aktivt del i utviklingen av utdanningen». Bare om lag 15 prosent svarte at dette i stor eller svært stor grad stemmer.
- På spørsmål om hva samarbeidet bidrar til, er «God organisering av praksisopplæring» det som får høyest score. Nesten to tredjedeler (61 prosent) av respondentene mener samarbeidet i stor eller svært stor grad bidrar til dette. Halvparten av respondentene mente at samarbeidet bidrar positivt til en bedre overgang fra utdanning til yrke. Lavest score (22 prosent) ble det for at samarbeidet i stor eller svært stor grad bidrar til integrasjon av kunnskap fra forskning i utvikling av skolen.
- Det de fleste opplever som viktig for et godt samarbeid er forankring i ledelsen, god informasjonsflyt og gode administrative rutiner. Disse påstandene svarte rundt 70 prosent i stor eller svært stor grad på. Over halvparten av respondentene mener gjensidig nytte er viktig for samarbeidet. På disse fire påstandene er andelen som oppga ingen eller liten grad av enighet svært lav. Resultatene fra denne undersøkelsen peker entydig på disse faktorene som de viktigste for et godt samarbeid mellom skolen og universitet/høyskole.
- Påstanden om «delte stillinger» skiller seg ut. Omtrent to tredjedeler opplever at dette i ingen eller i liten grad er viktig for samarbeidet. Samtidig er det bare 3 prosent som jobber ved skoler hvor lærer ved skolen underviser på PPU.
- Påstanden flest (37 prosent) opplevde som en hindring for godt samarbeid er knappe tidsressurser. Deretter følger økonomiske begrensinger og at universitetet/høyskolen mangler kunnskap om skolen.

6 Referanseliste

- Bakken, P. og Bore, I-L.K. (2021). «*Evaluering av lektorutdanningene: Spørreundersøkelse blant lektorstudenter. Hvordan opplever de utdanningen sin?*». NOKUT-rapport 7/2021. https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2021/evaluering-av-lektorutdanningene_sporreundersokelse-blant-lektorstudenter_7-2021.pdf
- Bakken, P, Hauge, M.S., Wiggen, K.S, og Øygarden, K.F. (2022). "*Studiebarometeret 2021 – Hovedtendenser*". NOKUT-rapport 1/22 https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2021/hoyere-utdanning/studiebarometeret-2020_hovedtendenser_1-2021.pdf
- Fetscher, E., og Wiggen, K.S. (2021). «*Evaluering av lektorutdanningene: Spørreundersøkelse blant ledere i ungdoms- og videregående skoler. Hvordan oppleves kompetansen til nye lektorer?*» NOKUT-rapport 9-2021. https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2021/evaluering-av-lektorutdanningene_sporreundersokelse-blant-ledere-i-ungdoms-og-videregaende-skoler_9-2021.pdf
- Finne, H., Jensberg, H., Aaslid, B. E., Haugsbakken, H., Holth, M. I. og Mordal, S. (2011) «Oppfatninger av studiekvalitet i lærerutdanningen blant studenter, lærerutdannere, øvingslærere og rektorer». SINTEF, rapportnr A18011. https://www.sintef.no/globalassets/upload/teknologi_og_samfunn/teknologiledelse/sintef_a18011_oppfatninger-av-studiekvalitet-i-larerutdanningen-blant-studenter-larerutdannere-ovingslarere-og-rektorer.pdf
- Finne, H., Holth, M. I. og Mordal, S. (2014) «Oppfatninger av studiekvalitet i lærerutdanningene 2013» SINTEF, rapportnr. A26113. <https://sintef.brage.unit.no/sintef-xmlui/handle/11250/2562981>
- Gilberg, I.F, Wiggen, K.S. og Pedersen. M.S. (2022) «*Spørreundersøkelse blant PPU-kandidater. Hvordan opplever de overgangen fra utdanning til yrke?*». NOKUT-rapport 17/2022. https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2022/sporreundersokelse-blant-ppu-kandidater_overgangen-fra-utdanning-til-yrke_17-2022.pdf
- Lid, S.E. (2013). «*PPUs relevans for undervisning i skolen. En kartlegging av studenters og nyutdannede læreres oppfatninger*». NOKUT-rapport 3/2013. https://www.nokut.no/contentassets/9989482e51f1473786a8037c4b71b46d/lid_stein_eri_k_ppus_relevans_for_undervisning_i_skolen_2013_3.pdf
- Pedagogstudentene (2021). «Praksis i lærerutdanningene. Hva kjennetegner vellykket og mislykket praksis?». https://www.pedagogstudentene.no/globalassets/pedagogstudentene/dokumenter/undersokelser/praksis-i-larerutdanningene_2021.pdf
- Respons Analyse (2021) «*Praksis i lærerutdanningene: - Hva kjennetegner vellykket og mislykket praksis?*» https://www.pedagogstudentene.no/globalassets/pedagogstudentene/dokumenter/undersokelser/praksis-i-larerutdanningene_2021.pdf
- Roness, D. og Smith, K. (2009) «*Postgraduate Certificate in Education (PGCE) and student motivation*», European Journal of Teacher Education, 32:2, 111-134, DOI: 10.1080/02619760902778982

Roness, D. og Smith, K. (2010a) «*Stability in motivation during teacher education*», *Journal of Education for Teaching*, 36:2, 169-185, DOI: 10.1080/02607471003651706

Roness, D. (2010b) «*Still motivated? The motivation for teaching during the second year in the profession.*» *Teaching and Teacher Education* 27: 628-638.

SSB (2022) 13647: «*Sysselsatte med lærerutdanning, etter pedagogisk utdanning, statistikkvariabel, år og næring*» (Næringsfordeling blant sysselsatte med lærerutdanning). <https://www.ssb.no/utdanning/barnehager/statistikk/ansatte-i-barnehage-og-skole> (hentet 01.09.22)

Universitetet i Bergen (2015) «*Evaluering av praktisk-pedagogisk utdanning*», Universitetet i Bergen 2014-2015. https://kvalitetsbasen.app.uib.no/rapport.php?rapport_id=5758'

Utdanningsforbundet (2020) «*Nye lærere i barnehage og skole – jobbstatus, trivsel og vurderinger av utdanningen*». Rapport 3/2020. Utdanningsforbundet, seksjon for samfunn og analyse i avdeling for profesjonspolitik, mai 2020.

https://www.utdanningsforbundet.no/globalassets/var-politikk/publikasjoner/rapporterutredninger/rapport_03.2020_nye_larere.pdf

Wiggen, K.S. og Fetscher, E. (2021). «*Evaluering av lektorutdanningene: Spørreundersøkelse blant ferdigutdannede lektorer. Hvordan opplever de overgangen fra utdanning til yrke?*» NOKUT-rapport 8/2021.

https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2021/evaluering-av-lektorutdanningene_sporreundersokelse-blant-ferdigutdannede-lektorstudenter_8-2021.pdf

Wiggen, K.S. (2022a) "*Studiebarometeret 2021*". NOKUT-rapport 2-2022.

https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2022/hoyere-utdanning/studiebarometeret_2021_dokumentasjonsrapport_2-2022.pdf

Wiggen, K.S. (2022b). «*Evaluering av lektorutdanningene: Nye lektors kompetanse. Nyutdannede lektorers kompetanse fra utdanningen og møte med arbeidslivet*». NOKUT-rapport 13/2022.

https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2022/evaluering-av-lektorutdanningene-nye-lektorers-kompetanse_13-2022.pdf

Wiggen, K.S., Pedersen, M.S. og Gilberg, I.F. (2022). «*Kartlegging av praktisk-pedagogisk utdanning (PPU): Spørreundersøkelse blant PPU-studenter. Hvordan opplever de utdanningen sin?*». NOKUT-rapport 19/2022.

https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2022/kartlegging-av-ppu_sporreundersokelse-blant-ppu-studenter_19-2022.pdf

DRAMMENSVEIEN 288 | POSTBOKS 578,1327 LYSAKER | T: 21 02 18 00 | [NOKUT.NO](https://www.nokut.no)